

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

HET EUROPESE VERDRAG INZAKE SOCIALE ZEKERHEID

Het Belgische Parlement heeft bij de wet van 2 september 1985 het Europees Verdrag inzake sociale zekerheid en het Aanvullend Akkoord ter toepassing van dit Europees Verdrag, opgemaakt te Parijs op 14 december 1972, geratificeerd. De goedkeuringswet verscheen in het Belgisch Staatsblad van 14 maart 1986; de tekst van het Verdrag, het Aanvullend Akkoord en bijlagen verschenen in een bijlage bij het Belgisch Staatsblad van dezelfde dag.

Buiten de wel zeer enge kring van experts in Europees en internationaal sociale-zekerheidsrecht, kan deze ratificatie, ja zelfs het Verdrag zelf, eningszins verwondering wekken. Wordt er nu een nieuwe volledige regeling inzake de sociale-zekerheidsrechten en -plichten van migranten doorgevoerd?

Het ligt niet in onze mogelijkheden in het korte bestek dat ons hier is toegewezen, uitvoerig in te gaan op de inhoud van het thans geratificeerde Europees Verdrag inzake sociale zekerheid. Daarom slechts een zeer ruw overzicht van de inhoud (A). Veeleer dient o.i. onderzocht te worden in welke mate de Belgische sociale-zekerheidsorganen en de migranten, Belgen in het buitenland en vreemdelingen in ons land, door de ratificatie van dit Verdrag thans in een andere rechtstoestand terechtkomen (B). Daarbij zal inzonderheid onderzocht kunnen worden in welke mate het Europese Verdrag iets wijzigt of toevoegt aan de regelingen vervat in de E.E.G.-verordening 1408/71 en de toepassingsverordening 574/72, beide zoals later gewijzigd (C).

Voor een goed begrip van het thans te bespreken Verdrag is het wellicht niet overbodig het kort te situeren binnen het geheel van Westeuropese coördinatie-inspanningen op het vlak van de sociale zekerheid. Het Europees Verdrag inzake sociale zekerheid werd uitgewerkt in de schoot van de Raad van Europa en moet aldus gezien worden in de lijn van de twee Europese interim-overeenkomsten betreffende de sociale zekerheid van 1953 (goedgekeurd bij de wet van 26 maart 1957, *B.S.*, 27 juni 1957), het Europees Sociaal Handvest van 1963 en de Europese Code inzake sociale zekerheid van 1964. In artikel 12, sub 4, legt het Europees Sociaal Handvest de Overeenkomstsluitende Partijen immers de verplichting op ernaar te streven in een afzonderlijk instrument de vraagstukken te regelen die betrekking hebben op de sociale zekerheid van buitenlanders en migranten, in het bijzonder m.b.t. de gelijkstelling met de eigen onderdanen en het behoud van verkregen rechten en

rechten die nog verworven moeten worden. Artikel 73 van de Europese Code inzake sociale zekerheid gaat in dezelfde zin. In de memorie van toelichting bij de goedkeuringswet van het Verdrag, wordt uitdrukkelijk naar laatstgenoemd artikel verwezen (*Parl. St., Kamer*, 1983-84, nr. 731/1).

Intussen hadden de Europese Gemeenschappen echter op het vlak van de coördinatie van de sociale-zekerheidsregelingen van de lid-staten niet stilgezet. Reeds in 1958 had de E.E.G.-verordening nr. 3 betreffende de sociale zekerheid van migrerende E.E.G.-onderdanen het licht gezien. De Raad van Europa volgde de ontwikkeling op dit vlak binnen de Europese Gemeenschappen op de voet; onmiddellijk na de inwerkingtreding van Verordening nr. 3 werden de intussen gestaakte pogingen om te komen tot een coördinatieverdrag inzake sociale zekerheid binnen de Raad van Europa hernomen. Door een geheel aan factoren (voornamelijk het grote aantal te coördineren wetgevingen en hun principiële verschillen wat betreft oorsprong, opzet en ontwikkeling) zou het evenwel nog tot 1968 duren alvorens volledig overeenstemming binnen de Raad van Europa bereikt kon worden over de inhoud van het coördinatieverdrag. Nadat het deskundigencomité inzake sociale zekerheid van de Raad van Europa ook nog de tekst van het aanvullend akkoord (met bepalingen van administratief-technisch karakter) had uitgewerkt, is bij besluit van het comité van ministers van de Raad van Europa per 14 december 1972 voor de lid-staten de ondertekening van het Europees Verdrag inzake sociale zekerheid en het Aanvullend Akkoord opengesteld.

Dat ratificatie van het Verdrag door België pas zo'n dertien jaar later mogelijk bleek, zou te wijten zijn aan de vrees der Belgische regering, door het Verdrag inzake export van werkloosheidsuitkeringen tot méér verplicht te worden dan de verbintenissen die op België reeds rustten krachtens het Europees Gemeenschapsrecht. Pas nadat België ter zake gerustgesteld werd, kon de Regering het verdrag ter ratificatie aan het Parlement aanbieden (zie *Parl. St., Kamer*, 1983-84, nr. 731/2, 5-6).

A. Korte inhoud van het Verdrag

Het Europees Verdrag inzake sociale zekerheid is van toepassing op alle wettelijke regelingen betreffende de volgende takken van sociale zekerheid (artikel 2, lid 1): a)

prestaties bij ziekte en moederschap; b) prestaties bij invaliditeit; c) uitkeringen bij ouderdom; d) uitkeringen aan nagelaten betrekkingen; e) prestaties bij arbeidsongevallen en beroepsziekten; f) uitkeringen bij overlijden; g) werkloosheidsuitkeringen; en h) gezinsuitkeringen.

Het Verdrag is echter niet van toepassing op de sociale of medische bijstand, noch op de regelingen betreffende prestaties aan slachtoffers van oorlogshandelingen of de gevolgen daarvan, noch op de bijzondere regelingen voor personen in overheidsdienst (artikel 2, lid 4).

De verdragsluitende partijen zijn overeenkomstig artikel 3 verplicht de wettelijke regelingen en stelsels die volgens de betrokken regeringen onder de gelding van het Verdrag vallen, in bijlage bij het Verdrag te vermelden. Analooq met de gelijkkluidende regeling van E.E.G.-verordening 1408/71, mogen we er hier van uitgaan dat deze lijsten louter indicatief zijn en geenszins in rechte het toepassingsgebied van het Verdrag vastleggen.

Het toepassingsgebied *ratione personae* van het Verdrag wordt omschreven in artikel 4. Het Verdrag is dienovereenkomstig van toepassing op:

- onderdanen van een verdragsluitende partij, op wie de wetgeving van een of meer (andere) verdragsluitende partij(en) van toepassing is of geweest is; hetzelfde geldt voor vluchtelingen en staatlozen die zich in een gelijksoortige situatie bevinden;

- de gezinsleden van voornoemden en hun nagelaten betrekkingen; en

- de nagelaten betrekkingen van personen op wie de wetgeving van een of meer verdragstaten van toepassing is geweest, ongeacht de nationaliteit van deze personen, wanneer deze nagelaten betrekkingen onderdanen van een verdragsluitende partij zijn (of aldaar wonende vluchtelingen of staatlozen).

Het diplomatiek en consulaire personeel wordt van de toepassing van het Verdrag uitgesloten.

Artikel 8, lid 1, van het Verdrag stelt het gelijkheidsbeginsel: personen die op het grondgebied van een verdragsluitende partij wonen en op wie het Verdrag van toepassing is, hebben de rechten en verplichtingen voortvloeiende uit de wetgeving van iedere verdragsluitende partij onder dezelfde voorwaarden als de onderdanen van laatstbedoelde staat.

Het genot van uitkeringen van niet-contributieve aard waarvan de hoogte geen verband houdt met de duur van de vervulde tijdvakken van wonen, kan echter afhankelijk gesteld worden van de voorwaarde, dat de belanghebbende (of de overledene) op het grondgebied van de betrokken verdragstaat gewoond heeft gedurende een zeker tijdvak, waarvan artikel 8, leden 2 en 3, tevens de maximumgrens bepalen. Wel mogen de verdragstaten nog steeds discrimineren naar nationaliteit wat de deelname aan de werkzaamheden van bestuursorganen of van rechtsprekende organen inzake sociale zekerheid betreft (artikel 8, lid 6, van het Verdrag).

Artikel 11 van het Verdrag formuleert het zgn. «exportgebod»: in principe kunnen de uitkeringen bij invaliditeit, ouderdom of de uitkeringen aan nagelaten betrekkingen, de renten bij arbeidsongevallen of beroepsziekten en de uitkeringen bij overlijden, verkregen op grond van een wettelijke regeling van een of meer verdragstaten, op generlei wijze worden verminderd, gewijzigd, geschorst, ingetrok-

ken of verbeurdverklaard op grond van het feit dat de rechthebbende op het grondgebied van een andere verdragsluitende partij woont dan die, op het grondgebied waarvan het orgaan is gevestigd dat deze uitkering verschuldigd is.

Overeenkomstig artikel 12 van het Verdrag zijn de in de wetgevingen van de verdragsluitende partijen opgenomen bepalingen inzake aanpassing van de uitkeringen aan het loon- of prijsniveau eveneens van toepassing op de uitkeringen die op grond van bedoelde wetgeving overeenkomstig dit Verdrag verschuldigd zijn.

Artikel 13, het laatste artikel van titel I van het Verdrag, stelt het anti-cumulatiebeginsel: met uitzondering van het recht op uitkeringen bij invaliditeit of ouderdom, uitkeringen aan nagelaten betrekkingen of die wegens beroepsziekten, kan krachtens het Europees Verdrag inzake sociale zekerheid geen recht worden verkregen of gehandhaafd op meer dan één uitkering van dezelfde aard of op meer dan één uitkering welke betrekking heeft op een zelfde tijdvak van verplichte verzekering.

Titel II «Bepalingen met betrekking tot de toe te passen wetgeving» stelt in artikel 14 het principe dat personen op wie het Verdrag van toepassing is, ressorteren onder één wetgeving, te weten de wetgeving van het land waar ze professioneel werkzaam zijn. De overige artikelen van titel II sommen dan hele reeksen uitzonderingen op dit principe op.

Titel III houdt «Bijzondere bepalingen met betrekking tot de verschillende soorten prestaties» in (artikelen 19-63). Gezien het beperkte bestek van deze bijdrage is het niet mogelijk op de 44 soms erg detaillistische en uitgebreide artikelen van deze titel nader in te gaan.

B. Het Verdrag en het overige recht

Het thans door België geratificeerde Verdrag, werd door België reeds op 26 november 1976 ondertekend. Buiten de Gemeenschapslanden Luxemburg, Nederland en ook Portugal, ratificeerden eveneens het Verdrag: Oostenrijk en Turkije. Het werd reeds ondertekend, doch nog niet geratificeerd door Frankrijk, Griekenland, Ierland en Italië. Overeenkomstig artikel 72, lid 2, van het Verdrag trad het Verdrag internationaalrechtelijk in werking op de eerste dag van de derde maand volgend op de maand waarin de derde akte van bekrachtiging of aanvaarding werd neergelegd, d.w.z. op 1 maart 1977. Overeenkomstig het bepaalde in lid 3 van artikel 72 van het Verdrag treedt het Verdrag voor België in werking op 22 april 1986.

Concreet betekent een en ander dat voor een Belgische rechter zich op dit Verdrag thans kunnen beroepen: naast eventueel de eigen onderdanen, onderdanen van Luxemburg, Nederland, Portugal, evenals Oostenrijkers en Turken. In dit raam is het zeer zeker nuttig van meetaf aan op te merken dat België met de twee niet-Gemeenschapslanden die het Europees Verdrag inzake sociale zekerheid reeds ratificeerden, te weten Oostenrijk en Turkije, verbonden is krachtens bilaterale verdragen inzake de sociale zekerheid (voor Oostenrijk, zie men de wet van 9 augustus 1978, houdende goedkeuring van de Overeenkomst over de sociale zekerheid tussen België en Oostenrijk en van het desbetreffende Slotprotocol, ondertekend te Brussel op 4 april 1977, B.S., 1 december 1978, evenals de administratieve schik-

king van 1 december 1977; *B.S.*, 10 november 1979; voor Turkije, zie men de wet van 26 februari 1968, houdende goedkeuring van het Algemeen Verdrag tussen België en Turkije betreffende de sociale zekerheid, ondertekend te Brussel op 4 juli 1966, *B.S.*, 10 april 1968, evenals de administratieve schikkingen die tussen beide landen genomen werden, *B.S.*, 28 maart 1969, en *B.S.*, 30 augustus 1978). Uiteraard is België, net zoals alle andere landen van de Europese Gemeenschap, onderworpen aan de E.E.G.-regelingen krachtens de Verordeningen 1408/71 en 574/72, zoals later gewijzigd (zie wat deze betreft verder onder C).

Het Europees Verdrag inzake sociale zekerheid regelt zelf in zijn artikel 6 het samengaan met andere bilaterale of multilaterale verdragen inzake sociale zekerheid, evenals met supranationale wetgeving, zoals die vervat in de verordeningen van de Europese Gemeenschappen. In essentie komt deze regeling hierop neer: het Verdrag doet geen afbreuk aan de internationale verplichtingen die voor de verdragstaten voortvloeien uit:

- I.A.O.-conventies (artikel 6, lid 1);
- het recht van de Europese Gemeenschappen (inzonderheid Verordening 1408/71 en de Toepassingsverordening 574/72) (artikel 6, lid 2); en
- de multilaterale en bilaterale verdragen waarvan overeenkomstig artikel 6, derde lid, van het Verdrag in de bijlagen bij het Verdrag en het Akkoord, verklaard wordt dat deze multilaterale of bilaterale verdragen gehandhaafd worden.

In dit raam valt zeer zeker te betreuren dat de wijziging en bijwerking van de bijlagen bij het Verdrag en het Aanvullend Akkoord waarvan door de Belgische regering kennisgeving werd gedaan aan de secretaris-generaal van de Raad van Europa overeenkomstig de artikelen 81 en 92 van het Verdrag, thans nog niet in het Belgisch Staatsblad gepubliceerd zijn, doch pas «later» in het Belgisch Staatsblad zullen worden opgenomen. De oorspronkelijke versie van bijlage III bij het Verdrag vermeldt als multilaterale verdragen, die gehandhaafd blijven ongeacht het bepaalde in het Europees Verdrag inzake sociale zekerheid: de Verdragen van 27 juli 1950 en 13 februari 1961 betreffende de sociale zekerheid van de Rijnvaarders, een aantal verdragen tot coördinatie van het sociale-zekerheidsrecht tussen de Scandinavische landen evenals het Europees Verdrag van 9 juli 1956 betreffende de sociale zekerheid van de arbeiders werkzaam bij het internationaal vervoer. Wat de bilaterale verdragen betreft, worden in de oorspronkelijke versie van bijlage III de bilaterale verdragen welke België sloot met Zwitserland, Turkije en het Verenigd Koninkrijk vermeld. We mogen aannemen, dat straks ook het bilaterale verdrag met Oostenrijk hierbij zal worden opgenomen.

C. Het Europees Verdrag inzake sociale zekerheid en de E.E.G.-coördinatieverordeningen

Onderzoeken we thans de verhouding tussen het Europees Verdrag inzake sociale zekerheid en de Communautaire regelingen vervat in de E.E.G.-verordening 1408/71 van 14 juli 1971 betreffende de toepassing van de sociale-zekerheidsregelingen op werknemers en zelfstandigen, alsmede op hun gezinsleden die zich binnen de Gemeenschap verplaatsen, en de E.E.G.-verordening 574/72 tot vaststelling van de wijze van toepassing van Verordening 1408/71,

beide als gewijzigd en gecoördineerd door Verordening 2001/83 (*PB* L230 van 22 augustus 1983).

Zoals we hiervoor reeds stelden, primeert het E.E.G.-recht (Verordeningen 1408/71 en 574/72) op het thans geratificeerd Europees Verdrag inzake sociale zekerheid. Opgemerkt dient echter te worden dat het Verdrag gesloten in het raam van de Raad van Europa, wel erg veel gelijkenis vertoont met Verordening 1408/71, terwijl de Toepassingsverordening 574/72 model stond voor het thans geratificeerde Aanvullend Akkoord. Het Europees Verdrag inzake sociale zekerheid heeft dezelfde indeling als Verordening 1408/71.

Toch zijn er enkele belangwekkende verschilpunten tussen het Europees Verdrag en de Communautaire regeling. Zo bleek het nodig, om het Europees Verdrag voor alle partijen aanvaardbaar te maken, binnen de Raad van Europa een tussenweg te bewandelen tussen het formuleren van enkele algemene coördinatiebeginselen zonder nadere uitwerking enerzijds, en het onmiddellijk en gelijktijdig stellen van gedetailleerde coördinatieregels voor alle takken van de sociale zekerheid, enigszins in de zin van E.E.G.-verordening 1408/71, anderzijds. Het nagestreefde compromis resulteerde in een Verdrag met een tweeledig karakter. Het Verdrag is voor een deel van zijn bepalingen een raamovereenkomst: er worden een aantal fundamentele bepalingen gesteld, terwijl de toepassing van de andere bepalingen zal afhangen van later te sluiten bilaterale of multilaterale verdragen. Anderzijds heeft het Verdrag ook het karakter van een modelovereenkomst, waar het sommige gebieden gedetailleerd reguleert, echter zonder dwingend deze detailregelingen op te leggen. De aldus ontstane situatie kan het best als volgt samengevat worden: «(...) zijn onmiddellijk toepasselijk de algemene bepalingen van titel I, welke in het bijzonder de personele en materiële werkingssfeer van het Verdrag omschrijven en waarin tevens zijn opgenomen de algemene beginselen van gelijkheid van behandeling en het behoud van verkregen rechten.

Ook de bepalingen van titel II inzake de vaststelling van de toe te passen wetgeving alsmede die inzake de samenstelling van tijdvakken voor het verkrijgen van rechten en de berekeningen van de uitkeringen in alle takken van de sociale zekerheid zijn onmiddellijk van toepassing. Dit geldt eveneens voor de in titel III voorkomende bijzondere bepalingen voor de invaliditeits-, ouderdoms- en overlevingspensioenen en de arbeidsongevallen en beroepsziekten. Daarentegen zal de toepassing van de meeste bijzondere bepalingen voor ziekte en moederschap, werkloosheid en gezinsuitkeringen afhankelijk zijn van de totstandkoming van nadere bilaterale of multilaterale overeenkomsten tussen de overeenkomstsluitende partijen.

Door deze opzet wordt de belanghebbenden een directe bescherming geboden niet alleen wat betreft de toepassing van de fundamentele coördinatiebeginselen, maar ook wat betreft de zware risico's: langlopende uitkeringen. Aan latere overeenkomsten worden ter regeling overgelaten voornamelijk de kortlopende uitkeringen en de verstrekkingen. Deze vergen dikwijls bijzondere regelingen op bilateraal vlak, om met de eigen kenmerken van de betrokken bilaterale betrekkingen rekening te kunnen houden» (*Tweede Kamer der Staten-Generaal* (Nederland), zitting 1976-77, 14228/nr. 1, 4). Het Europees Verdrag inzake sociale zekerheid verschilt uiteraard ook daarin van het

E.E.G.-coördinatierecht, dat de bindende werking van het Europees Verdrag inzake sociale zekerheid afhankelijk is van de ratificatie van het Verdrag door elk der lid-staten van de Raad van Europa. Het beperkte aantal staten dat tot op heden het Verdrag ratificeerde (zes, waaronder slechts twee staten die geen lid zijn van de Europese Gemeenschap, te weten Oostenrijk en Turkije) vermindert uiteraard reeds de praktische betekenis van de ratificatie van het Verdrag door België. Het zal ons dan ook niet verwonderen dat in Nederland, dat het Verdrag reeds in 1977 ratificeerde, en eveneens verbonden is door een aantal bilaterale sociale-zekerheidsverdragen, o.m. met Zwitserland en Turkije, slechts zeer geringe aandacht geschonken werd aan het Europees Verdrag inzake sociale zekerheid.

Tot de E.E.G.-verordening 2001/83 tot wijziging van de Verordening 1408/71 en de Toepassingsverordening, kon daarenboven nog een beroep gedaan worden op het Europees Verdrag inzake sociale zekerheid wat de zelfstandigen betreft. Door de uitbreiding van het toepassingsgebied ratione personae van Verordening 1408/71 door E.E.G.-verordening 2001/83, vallen nu ook de zelfstandigen onder de Communautaire coördinatieregeling, zodat het belang van het Europees Verdrag inzake sociale zekerheid weerom krimpt. Thans is ratione personae het Europees Verdrag wat de rechtsverhoudingen tussen de E.E.G.-landen betreft, nog slechts van belang in zoverre het gaat om onderdanen die geen werknemer of zelfstandige zijn, doch wel onderworpen zijn aan een of meer nationale sociale-zekerheidsstelsels van verdragsluitende partijen. Zulks zou o.m. kunnen inhouden dat enkele Nederlandse volksverzekeringen, in zover zij niet-werknemers en niet-zelfstandigen sociaal verzekeren, in de coördinatieregeling opgenomen zouden worden, terwijl ze niet onder de gelding van Verordening 1408/71, zoals later gewijzigd, zouden vallen.

Voor het overige is het uiteraard ook zo dat het Europees Verdrag inzake sociale zekerheid een volledig eigen werking vergeleken met die van de E.E.G.-verordeningen kan ontplooiën in situaties waarin elementen van een niet-Gemeenschapsland, dat wel het Europees Verdrag ratificeerde (Oostenrijk, Turkije) aan bod komen. Vaak zullen dan echter de bilaterale verdragen tussenkomen.

Het Verdrag, en niet de E.E.G.-verordening, zal van toepassing zijn in de volgende gevallen :

— wanneer een instelling van een verdragstaat, die geen lid is van de E.E.G., betrokken is bij een bepaalde situatie, ook als het gaat om een onderdaan van een lid-staat van de E.E.G. ;

— wanneer een onderdaan van een verdragstaat, dat geen lid is van de E.E.G., zijn loopbaan volledig binnen de E.E.G. heeft vervuld ; en

— wanneer een onderdaan van een lid-staat van de E.E.G. zijn gehele loopbaan binnen de E.E.G. heeft vervuld, waar hij werkzaamheden heeft verricht welke vallen onder een sociale-zekerheidsstelsel waarop de E.E.G.-verordeningen niet van toepassing zijn, doch waarop het Europees Verdrag inzake sociale zekerheid wel toepasselijk is.

Merken we volledigheidshalve bij onze vergelijking tussen het Verdrag en het Communautaire coördinatierecht ook op dat het Europees Verdrag inzake sociale zekerheid niet het vernieuwde berekeningsstelsel voor pensioenen van Verordening 1408/71 heeft overgenomen, maar ter zake aansluiting heeft gezocht bij de vroegere Communautaire regeling van E.E.G.-verordening nr. 3, met zij pro rata temporis formule.

Slot

Als besluit lijkt gesteld te mogen worden dat het belang van de ratificatie door België van het Europees Verdrag inzake sociale zekerheid niet onderschat, maar zeer zeker ook niet overdreven mag worden.

Grotendeels treedt de regeling vervat in het thans geratificeerde Verdrag immers terug voor het Europese coördinatierecht, zoals vervat in Verordening 1408/71 en de Toepassingsverordening (zoals in de loop van de tijd gewijzigd), evenals voor de bilaterale verdragen, die in casu o.m. gesloten werden met alle niet-Gemeenschapslanden die het Europees Verdrag inzake sociale zekerheid ook reeds ratificeerden, te weten Oostenrijk en Turkije. In zoverre echter ook andere lid-staten van de Raad van Europa het Europees Verdrag inzake sociale zekerheid in de toekomst zullen ratificeren, bestaat de mogelijkheid dat de huidige ratificatie door België voor sommige groepen migranten belangrijke gevolgen zal gaan ressorteren in de toekomst. Dit zal m.n. het geval zijn bij ratificatie door niet-lid-staten van de Europese Gemeenschap, waarmee België geen coördinatieverdrag inzake sociale zekerheid heeft gesloten. Ook kan een zekere praktische rechtswerking van het Europees Verdrag inzake sociale zekerheid verwacht worden, waar dit Europees Verdrag de regelingen vervat in de Europese verordeningen komt aanvullen, ten aanzien van sociaal verzekeren die noch werknemers, noch zelfstandigen zijn.

Na zo'n dertien jaar heeft België thans het Europees Verdrag inzake sociale zekerheid geratificeerd. In een eerste tijd zullen er nauwelijks praktische gevolgen aan deze ratificatie verbonden kunnen worden. Wellicht een geruststelling voor de velen die nu reeds in de praktijk worstelen met de Europese sociale-zekerheidsverordeningen en de regelingen vervat in de bilaterale sociale zekerheidsverdragen.

Danny PIETERS

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER — 15 MAART 1985

Voorzitter : de h. Janssens.

Raadsheer-rapporteur : de h. Caenepeel.

Advocaat-generaal : de h. Declercq.

Advocaten : mrs. Nelissen-Grade en De Gryse.

Faillissement — Faillissementspauliana (art. 448 Faill. W.) — Voorwaarden — Bedrog.

Om ten aanzien van de schuldenaar te bewijzen dat de handeling of betaling met bedrieglijke benadeling van de schuldeisers werd verricht, kan worden volstaan met aan te tonen dat de handeling of betaling abnormaal was en dat

de schuldenaar gehandeld of betaald heeft met de wetenschap dat de schuldeisers zouden worden benadeeld.

C. en P.V.B.A. C. t/ Faillissement P.V.B.A. B.

Gelet op het bestreden arrest, op 22 oktober 1982 door het Hof van Beroep te Gent gewezen;

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1167 van het Burgerlijk Wetboek en 448 van de wet van 18 april 1851 op het faillissement, de bankbreuk en de opschorting van betaling,

doordat het arrest, na te hebben geoordeeld dat voor de toepassing van artikel 448 van de Faillissementswet vereist is dat de schuldvordering dagtekent van voor de betwiste rechtshandeling, dat de schuldeiser benadeeld is door de verarming van de schuldenaar, dat de schuldenaar bedrieglijk heeft gehandeld, en dat er medeplichtigheid is van de derde, beslist dat de verkoopovereenkomst van 24 maart 1970 tussen de P.V.B.A. B. en de eisers sub 1 en 3 gesloten werd met bedrieglijke benadeling van de rechten der schuldeisers, en bijgevolg deze verkoopovereenkomst nietig verklaart, op grond dat de P.V.B.A. B., die zich toen virtueel in staat van faillissement bevond, met zekerheid wist dat zij door de verkoop, zoals deze in werkelijkheid heeft plaats gehad, haar andere schuldeisers benadeelde, dat deze verkoop geen gewone verkoop was waarbij het verkochte onroerend goed in het vermogen van de verkoopster vervangen wordt door een andere waarde waarop de schuldeisers desnoods hun schuldvordering kunnen uitvoeren, dat uit de onderhandse akte en de notariële akte van 24 maart 1970 blijkt dat de koopsom van 610.000 frank betaald werd door vermindering van de schuldvordering van de P.V.B.A. C. op de verkoopster, en dat trouwens niet bewezen is dat de kopers op enig ogenblik het bedrag van 610.000 frank aan de verkoopster ter hand hebben gesteld,

terwijl, opdat een overeenkomst nietig zij wegens bedrieglijke benadeling der schuldeisers, vereist is dat de schuldenaar gehandeld heeft met het oogmerk om zijn schuldeisers te schaden en de bedoeling gehad heeft hen te benadelen ten voordele van één van hen; het arrest derhalve het bedrieglijk oogmerk van de schuldenaar niet kon afleiden uit de enkele omstandigheden dat hij zich virtueel in staat van faillissement bevond en wist dat de handeling de andere schuldeisers benadeelde, welke wetenschap zou volgen uit het ongewoon karakter van de verkoop, met name dat de prijs niet in het vermogen van de schuldenaar is gekomen ter vervanging van het verkochte goed (schending van beide in het middel genoemde wetsbepalingen):

Overwegende dat artikel 448 van de Faillissementswet bepaalt dat nietig zijn alle handelingen of betalingen, verricht met bedrieglijke benadeling van de schuldeisers, onverschillig op welke datum zij hebben plaatsgehad; dat die bepaling een toepassing is van de in artikel 1167 van het Burgerlijk Wetboek neergelegde regel;

Overwegende dat de curator die zich op artikel 448 van de Faillissementswet beroept, om ten aanzien van de schuldenaar te bewijzen dat de handeling of betaling met bedrieglijke benadeling van de schuldeisers werd verricht, kan volstaan met te bewijzen dat de handeling of betaling abnormal was en dat de schuldenaar gehandeld of betaald

heeft met de wetenschap dat de schuldeisers zouden worden benadeeld;

Dat het arrest vaststelt, enerzijds dat de lititieuze verkoop «geen gewone verkoop» was, nu de koopsom betaald werd door vermindering van de schuldvordering van tweede eiseres, anderzijds dat de gefailleerde die zich ten tijde van de verkoop «virtueel in staat van faillissement bevond, met zekerheid wist dat zij door de verkoop, zoals die in werkelijkheid heeft plaatsgehad, haar andere schuldeisers benadeelde»;

Dat het arrest aldus de beslissing naar recht verantwoordt;

Dat het middel niet kan worden aangenomen;

(...)

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER — 21 MAART 1985

Voorzitter: de h. Mahillon

Raadsheer-rapporteur: de h. Sace

Advocaat-generaal: de h. Velu

Advocaten: mrs. Kirkpatrick en Delahaye

Rechten van de mens — Algemene rechtsbeginselen — Onpartijdigheid van de rechter.

De rechter die zich vóór de opening van het debat heeft uitgesproken over de oplossing van het geschil, is niet meer gerechtigd om de zaak te beslechten.

B. t/ F. e.a.

Gelet op het bestreden vonnis, op 9 november 1983 in hoger beroep gewezen door de Rechtbank van Eerste Aanleg te Hoei;

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 6.1 van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, 1319, 1320, 1322 van het Burgerlijk Wetboek, 20, 21, 720, 721, 737, 828, inzonderheid 8°, 870, 876 en 1068 van het Gerechtelijk Wetboek en van de algemene rechtsbeginselen van de onpartijdigheid van de rechter en van het recht van verdediging,

doordat, na te hebben vastgesteld: «dat de verpachtster zich tot staving van haar stelling beroept op een briefwisseling (de brieven van 23 februari 1973 en van 27 februari 1973) tussen de gerechtelijk deskundige en de vrederechter, waarvan zij, naar zij beweert, pas na het instellen van de hogere beroepen kennis heeft gekregen; dat die brieven bij het dossier van de rechtspleging zijn gevoegd; dat partijen er wel degelijk inzage konden van nemen; dat uit die brieven volgt dat de deskundige, in het kader van zijn wettelijke opdracht tot eventuele verzoening van de partijen, bij de magistratuur door wie hij was aangesteld naar de geschikte middelen had geïnformeerd en hem zijn eerste indrukken gaf; dat de eerste rechter in zijn antwoord enkel herinnerde aan een paar beginselen en hij, ofschoon hij in bepaalde passages zijn mening uitte, de deskundige evenwel erop wees dat hij, indien de verzoeningspoging mislukte, stellig niet vooruitliep op het vonnis dat hij zou wijzen; dat, wat

het confidentieel karakter van zijn antwoord betreft, het evenmin wijst op een heimelijke verstandhouding tussen de deskundige en de vrederechter; dat, om zich ervan te overtuigen, men het woord 'confidentieel?', waarvan de verpachtster gewag maakt, in zijn context dient te plaatsen: 'Wat mij betreft, is het wel zo dat de mening die ik over bepaalde voorafgaande punten zou laten blijken volledig confidentieel is, dat het trouwens vooral gaat over een verwijzing naar algemene regels en dat ik over de litigieuze punten een definitief standpunt zal innemen de dag waarop ik een vonnis zal moeten uitspreken'; dat uit die briefwisseling volgt dat de correspondenten vooral alles in het werk wilden stellen om de procesvoerende partijen te verzoenen en dat de confidentie die de vrederechter vroeg, slechts een middel was om te slagen en dat hij terzelfder tijd bij het dossier van de rechtspleging de stukken voegde waarvan elke partij inzage kon nemen», het bestreden vonnis uitdrukkelijk de vaststellingen van het beroepen vonnis van 4 januari 1979 overneemt, onder meer wat betreft de chronologische volgorde van het geschil, het hoger beroep van eiseres tegen de vonnissen van 19 juli 1973, 8 oktober 1973, 28 juni 1974 en 1 juni 1978, niet gegrond verklaart, het vonnis van 4 januari 1979 bevestigt in zoverre het de pacht-overeenkomst ten nadele van eiseres ontbonden verklaart en haar veroordeelt om aan de verweerders een provisionele vergoeding van 3.651.755 frank te betalen,

terwijl, eerste onderdeel, de brief die de vrederechter op 27 februari 1973 aan de gerechtelijk deskundige G. heeft gezonden — welke brief, hoewel hij door de vrederechter als «confidentieel» werd bestempeld, bij het dossier van de rechtspleging is gevoegd — onder meer vermeldt: «Over het geheel genomen, deel ik volledig uw standpunt over de mogelijke oplossingen van de litigieuze punten. 1) Door de pachter uitgevoerde werken. Alle door de h. F., uitgevoerde en in uw brief vermelde werken zijn verbouwingen om het comfort te verhogen. In beginsel komen ze ten laste van de pachter. Maar in zoverre de door F. uitgevoerde en door hem betaalde werken de verpachtster ervan vrijstellen werken uit te voeren die zij had moeten doen uitvoeren, is het normaal dat zij de kosten deelt. Ik veronderstel dat F. na de verbouwingen, de kamers heeft laten schilderen en behangen. Normaal zou de verpachtster die kosten moeten betalen. 2) Werken aan de boerderij. De door u voorgestelde oplossing lijkt mij de beste. Ik meen dat de door F. uitgevoerde werken stroken met de bestemming van het goed en dat mevrouw H. zich daartegen niet zou kunnen verzetten. Binnenplaats van de hoeve: het gebruik door de pachter van de binnenplaats van de hoeve voor de exploitatie ervan is naar mijn mening geen misbruik van genot, ook al bestaat de exploitatie in een intensieve kwekerij, die F. ervan wil maken»; aldus uit de bewoordingen van die brief blijkt dat de vrederechter daarin een mening uitte, die, hoewel ze als voorlopig wordt voorgesteld, nochtans sloeg op verscheidene bepaalde punten waarop het geschil hoofdzakelijk betrekking had: deelneming van de verpachtster in de kosten van het schilderwerk en behangen van de woongebouwen, of de door verweerder uitgevoerde werken stroken met de bestemming van het goed, het niet abusieve gebruik van de binnenplaats van de hoeve, niettegenstaande het intensieve karakter van de door verweerder gehouden kwekerij; door in de vermelde passage te zeggen dat het «vooral ging om een verwijzing naar algemene regels», de vrede-

rechter zelf erkende dat zijn brief niet enkel een verwijzing naar algemene regels bevatte; waaruit volgt dat het bestreden vonnis, door te beslissen dat de vrederechter in de brief van 27 februari 1973 «enkel een paar beginselen in herinnering bracht», aan die brief een uitlegging geeft die onverenigbaar is met de bewoordingen ervan; het aldus de bewijskracht van een stuk uit het dossier van de rechtspleging miskent (schending van de artikelen 1319, 1320 en 1322 van het Burgerlijk Wetboek);

tweede onderdeel, uit de bewoordingen van de brief van 27 februari 1973, zoals zij in het eerste onderdeel van het middel zijn overgenomen, blijkt dat de vrederechter daarin zijn mening uitte over verscheidene elementen van het geschil tussen de partijen; bovendien uit de in het bestreden vonnis overgenomen passage van die brief blijkt dat de vrederechter zelf erkende dat hij «over bepaalde geschilpunten zijn mening had laten blijken»; die magistraat derhalve objectief niet meer de vereiste waarborgen van onpartijdigheid bood om die zaak te berechten; in dat opzicht, het voorbehoud van de vrederechter, «dat hij over de geschilpunten pas een definitief standpunt zou innemen de dag waarop hij een vonnis zou moeten uitspreken», niets ter zake doet; evenmin ter zake was de omstandigheid dat het door de magistraat gekozen middel enkel gebaseerd was op de bedoeling «alles in het werk te stellen om de partijen te verzoenen»; waaruit volgt dat het bestreden vonnis, dat onder meer steunt op de vaststellingen van het door het beroepen vonnis van 28 juni 1974 aangestelde college van deskundigen en bepaalde vaststellingen van het beroepen vonnis van 4 januari 1979 uitdrukkelijk overneemt, ook de nietigheid van die vonnissen overneemt en artikel 6.1 van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, alsmede het algemeen rechtsbeginsel van de onpartijdigheid van de rechter schendt;

(...)

Wat het tweede onderdeel betreft:

(...)

Overwegende dat de eerste rechter, die over de oplossing van het geschil vóór de opening van het debat zich heeft uitgesproken, zoals in het eerste onderdeel is vermeld, niet meer gerechtigd is om de zaak te beslechten;

Overwegende dat het bestreden vonnis, dat deels gegrond is op de redenen van het beroepen vonnis, de nietigheid van dat vonnis overneemt;

Dat het middel in zoverre gegrond is;

(...)

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER — 1 APRIL 1985

Voorzitter-rapporteur: de h. Soetaert

Advocaat-generaal: de h. Lenaerts

Advocaten: mrs. De Bruyn en Bützler

Arbeidsongeval — Plotselinge gebeurtenis — Tijdstip waarop de gebeurtenis zich moet voordoen.

De plotselinge gebeurtenis die het letsel veroorzaakt, moet zich niet noodzakelijk voordoen op het ogenblik dat

het letsel optreedt of dat de getroffene als gevolg daarvan overlijdt.

N.V. H. t/ De M.

Gelet op de bestreden arresten, op 6 januari 1983 en 5 januari 1984 door het Arbeidshof te Gent gewezen;

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 7, inzonderheid eerste lid, en 9 van de Arbeidsongevalwet van 10 april 1971,

doordat het arrest van 6 januari 1983 beslist dat verweerster, naast het bestaan van een letsel, ook het bestaan van een plotselinge gebeurtenis heeft bewezen, en dat het bijgevolg aan eiseres toekwam eventueel te bewijzen dat deze plotselinge gebeurtenis niet de oorzaak is geweest van het overlijden van de echtgenoot van verweerster, op de volgende gronden: «In casu blijkt enerzijds dat getroffene circa één uur vóór zijn overlijden, een voor hem onvoorzien nutteloze reis naar M. had gedaan, die hem, wegens dit nutteloos karakter ervan, zeer opgewonden zelfs woedend maakte. Anderzijds blijkt uit het autopsieverslag van prof. dr. J. T., dat getroffene een bedenkelijke coronaire vernauwing vertoonde die aanleiding moest geven tot ischaemie van de hartspeer die trouwens reeds tegen het pericard was gekleefd. De geleverde inspanning voor een reis, die onvoorzien nutteloos bleek te zijn in de uitvoering van de arbeidsovereenkomst, is in casu te beschouwen als de plotselinge gebeurtenis. Gelet op de pathologische toestand van getroffene, dient zij, behoudens tegenbewijs, te worden vermoed het letsel, namelijk het hartinfarct met de dood als gevolg, te hebben veroorzaakt overeenkomstig artikel 9 van de Arbeidsongevalwet»,

terwijl een arbeidsongeval een plotselinge oorzaak vereist wanneer het slachtoffer overlijdt of een letsel oploopt; de inspanning geleverd voor een reis die onvoorzien nutteloos bleek te zijn, eventueel een plotselinge gebeurtenis kan zijn, maar het dan aan het slachtoffer of aan diens rechthebbenden staat het bewijs te brengen dat de plotselinge gebeurtenis zich heeft voorgedaan op het ogenblik dat het letsel of het overlijden is voorgevallen; het immers de coincidentie is tussen het letsel en de gebeurtenis, die maakt dat deze gebeurtenis een plotselinge gebeurtenis wordt en dat, zodoende, verweerster moest bewijzen dat een plotselinge gebeurtenis is voorgevallen op het ogenblik dat het slachtoffer, haar man, is doodgefallen; de omstandigheid dat deze laatste ongeveer één uur voor zijn dood een onvoorzien nutteloze reis heeft gemaakt, die nervositeit heeft te weeggebracht, op zichzelf onvoldoende is om het bestaan van een plotselinge gebeurtenis aan te wijzen, aangezien, enerzijds, de reis zelf reeds een einde had genomen en, anderzijds, niet vaststaat dat de inspanning noodzakelijk om de reis te maken, nog een effect sorteerde op het ogenblik van het overlijden van de echtgenoot van verweerster; het arrest van 6 januari 1983 derhalve niet wettig heeft kunnen beslissen, zonder schending te begaan van het begrip (arbeids)ongeval, dat ter zake een plotselinge gebeurtenis bewezen is, zonder daarbij ook vast te stellen dat de gebeurtenis die het arrest als plotseling beschouwt, zich heeft voorgedaan op het ogenblik zelf van de dood van het slachtoffer en het arrest van 5 januari 1984 bijgevolg evenmin wettig heeft kunnen beslissen, door bevestiging van het beroep vonnis, dat de echtgenoot van verweerster het slachtof-

fer is geworden van een dodelijk arbeidsongeval op 15 november 1979:

Overwegende dat, luidens artikel 9 van de Arbeidsongevalwet van 10 april 1971, het letsel, behoudens tegenbewijs, vermoed wordt door een ongeval te zijn veroorzaakt, wanneer de getroffene of zijn rechthebbenden, benevens het bestaan van een letsel, een plotselinge gebeurtenis aanwijzen;

Dat de plotselinge gebeurtenis weliswaar de oorzaak van het letsel moet zijn, doch zich niet noodzakelijk moet voordoen op het ogenblik dat het letsel optreedt of de getroffene als gevolg daarvan overlijdt; dat de rechthebbenden van de getroffene derhalve niet behoeven te bewijzen dat de plotselinge gebeurtenis heeft plaatsgehad op het ogenblik dat het letsel of het overlijden zich heeft voorgedaan;

Dat het arbeidshof wettig heeft kunnen beslissen dat «de geleverde inspanning voor een verplaatsing, die onvoorzien nutteloos bleek te zijn in uitvoering van de arbeidsovereenkomst», ten deze is aan te merken als een plotselinge gebeurtenis, ook al heeft deze zich ongeveer een uur vóór het overlijden van de getroffene voorgedaan;

Dat het middel niet kan worden aangenomen;

(...)

NOOT—Zie ook, verderop in dit nummer, Arbh. Antwerpen, 31 mei 1983.

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER — 12 APRIL 1985

Voorzitter-rapporteur: de h. Mahillon

Advocaat-generaal: mevr. Liekendaal

Advocaten: mrs. De Gryse en Dassesse

Verzekering — Verscheidene verzekeringen tot dekking van een zelfde risico — Verbod — Vereisten.

De toepassing van art. 12 Verzekeringswet onderstelt niet alleen dat de verschillende verzekeraars een zelfde verzekerd belang dekken tegen een zelfde risico, maar ook dat zij het gedurende een zelfde tijdvak dekken.

N.V. R. t/ Van R.

Gelet op het bestreden arrest, op 19 oktober 1983 door het Hof van Beroep te Antwerpen gewezen;

(...)

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van artikel 12 van de Verzekeringswet van 11 juni 1874, opgenomen in boek I onder titel X van het Wetboek van Koophandel,

doordat het arrest de vordering van eiseres ongegrond verklaart op grond van onder andere de volgende overwegingen: «dat inderdaad twee verzekeringscontracten voorwerp zijn van dit geding: 1. de polis gesloten met U. als verzekeraar, in werking vanaf 2 februari 1971, voor verzekering van een motor Flandria, geschorst op vraag van de verzekerde Van R. (appellant) en met akkoord van de verze-

keraar op 15 oktober 1971, overeenkomstig artikel 34 van de modelpolis; 2. de polis R.nr. 41/856058 in werking vanaf 8 april 1976 ('ter vervanging van de polis nr. 41/844548' vermoedelijk in werking op 5 november 1974) voor verzekering van een autovoertuig Lada; dat het inderdaad redelijk is vast te stellen dat beide polissen vatbaar zijn voor uitvoering, niet gelijktijdig maar achtereenvolgens; dat de eerste polis U. overgenomen door de N.V. B. inderdaad contractueel het recht van de verzekeraar bepaalt op voortzetting wanneer de voorwaarde vervuld werd waardoor aan de schorsing een einde kwam; dat deze polis derhalve rechtsgeldig hernomen werd waardoor het oorspronkelijk contract terug in werking werd gebracht; dat de benaming van de rechtsgrond ('getrouwheidsplicht') onbelangrijk is; aangezien de oorzaak van het opnieuw in werking brengen in ieder geval zuiver contractueel blijft; dat de tweede polis eveneens rechtsgeldig is als contract, om de essentiële reden aangeduid door de eerste rechter, daar op het ogenblik waarop deze polis met geïntimeerde R. (thans de eiseres) werd onderschreven en geen andere polis, de eerste tijdens de periode van schorsing geen uitwerking hebbend, hetzelfde risico dekte; dat de nietigheid van een van beide polissen niet verkregen wordt door toepassing van artikel 12 van de wet, daar het noch de bedoeling was, noch in de uitvoering mogelijk, een cumulatieve vergoeding voor hetzelfde risico te verkrijgen, overigens uitgesloten volgens de briefwisseling die onmiddellijk gevolgd is op initiatief van de N.V. B.; dat een redelijke uitvoering van beide polissen achtereenvolgens mogelijk was, zoals vermeld in de overeenkomst tussen de verzekeraars gesloten in augustus 1973 hierboven vermeld; dat de polis van geïntimeerde R. dientengevolge haar uitwerking zou behouden tijdens de duurtijd van de periode tijdens welke de reeds betaalde premie een dekking verzekerde, en van toen af op zijn beurt geschorst zou worden tot aan het verstrijken van de geldigheidsduur van de eerste polis (N.V. B.);

terwijl overeenkomstig artikel 12 van de Verzekeringwet van 11 juni 1874, opgenomen in boek I onder titel X van het Wetboek van Koophandel, verzekerde zaken — waarvan de gehele waarde door een eerste verzekering gedekt is — niet het voorwerp kunnen uitmaken van een tweede verzekering tegen dezelfde risico's ten voordele van dezelfde persoon; dit artikel 12 toepasselijk is op de verzekering van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid inzake motorrijtuigen; het arrest derhalve niet zonder miskennis van dit artikel 12 kon oordelen: dat de polis met U.-B. als verzekeraar en de polis met eiseres als verzekeraar beide voor uitvoering vatbaar waren, niet gelijktijdig, maar achtereenvolgens; dat de nietigheid van een van beide polissen niet verkregen werd door toepassing van artikel 12 van de wet en dat de polis van eiseres (waarvan het arrest de rechtsgeldigheid erkende, omdat er op het ogenblik dat zij onderschreven werd, geen andere polis bestond die hetzelfde risico dekte) haar uitwerking had behouden «tijdens de duurtijd van de periode tijdens welke de reeds betaalde premie een dekking verzekerde, en van toen af op zijn beurt geschorst zou worden tot aan het verstrijken van de geldigheidsduur van de eerste polis (N.V. B.)»; zodat het arrest aldus niet wettelijk verantwoord is en schending inhoudt van artikel 12 van de Verzekeringwet van 11 juni 1874, opgenomen in boek I onder titel X van het Wetboek van Koophandel;

Overwegende dat, luidens artikel 12 van de Verzekeringwet, de verzekerde zaken waarvan de gehele waarde door een eerste verzekering is gedekt, niet meer het voorwerp kunnen uitmaken van een nieuwe verzekering tegen dezelfde risico's, ten voordele van dezelfde persoon;

Dat de toepassing van die wetbepaling onderstelt dat niet alleen de verschillende verzekeraars een zelfde verzekerd belang dekken tegen een zelfde risico doch ook gedurende een zelfde tijdvak;

Overwegende dat het arrest constateert dat de polis, die door de verweerder voor een motorrijtuig was gesloten met U., waarvan de naamloze vennootschap R. de rechthebbende is, en die in werking was vanaf 2 februari 1971, op verzoek van de verzekerde en met het akkoord van de verzekeraar op 15 oktober 1971 werd geschorst; dat de polis, door de verweerder met de eiseres voor een ander motorrijtuig gesloten op 5 november 1974, althans op 8 april 1976 in werking is getreden; dat de eerste polis bepaalt dat de verzekeraar contractueel recht heeft op voortzetting, wanneer de voorwaarde wordt vervuld waardoor aan de schorsing een einde komt; dat de tweede polis eveneens rechtsgeldig is als contract, om de reden dat op het ogenblik waarop deze polis met de eiseres werd onderschreven, er geen andere polis hetzelfde risico dekte, daar de eerste tijdens de periode van schorsing geen uitwerking had;

Dat het arrest daaruit afleidt dat het noch de bedoeling was, noch mogelijk was in de uitvoering, een cumulatieve vergoeding voor hetzelfde risico te verkrijgen;

Overwegende dat het hof van beroep, op grond van die vaststellingen en overwegingen wettig heeft kunnen beslissen dat beide polissen vatbaar zijn voor uitvoering, doch niet gelijktijdig maar achtereenvolgens, en dat de nietigheid van een van beide polissen derhalve niet verkregen wordt door toepassing van artikel 12 van de Verzekeringwet;

Dat het middel niet kan worden aangenomen;
(...)

HOF VAN CASSATIE

2e KAMER — 18 APRIL 1985

Voorzitter: de h. Boon

Raadsheer-rapporteur: de h. D'Haenens

Advocaat-generaal: de h. D'Hooze

Advocaat: mr. Van Ommeslaghe

Stedebouw — Beslissing van gemachtigde ambtenaar of college van burgemeester en schepenen betreffende de keuze van herstelmaatregel — Aard — Onevenredigheid tussen de gekozen maatregel en de ernst van de overtreding — Beoordelingsmacht.

De met toepassing van art. 65, § 1, Stedebouwwet door de gemachtigde ambtenaar of het college van burgemeester en schepenen getroffen beslissing die hun keuze tot uitdrukking brengt, is geen besluit of verordening in de zin van art. 107 Grondwet. Die keuze impliceert een stedebouwkundige beoordeling van de goede plaatselijke ordening en behoort tot de discretionaire bevoegdheid van de bestuursvoering.

Wanneer de gemachtigde ambtenaar het herstel van de plaats in de vorige staat rechtsgeldig vordert om de gevolgen van het misdrijf te doen verdwijnen, moet de rechter, behoudens regularisatie, in de regel die maatregel bevelen bijaldien geen andere wettelijke bepaalde herstelmaatregel door de bevoegde administratieve overheid regelmatig aan de rechter wordt voorgesteld.

Hoewel deze regel een onderzoek naar een eventuele onevenredigheid tussen de gevorderde herstelmaatregel en de ernst van de overtreding niet uitsluit, kan een dergelijke onevenredigheid slechts worden afgeleid uit andere elementen dan die welke tot de uitsluitende beoordelingsbevoegdheid van het gemachtigde bestuur behoren.

De K. t/ Vlaams Gewest e.a.

Gelet op het bestreden arrest, op 8 juni 1982 door het Hof van Beroep te Brussel gewezen ;

Overwegende dat het arrest enkel uitspraak doet op de door de burgerlijke partijen ingestelde vordering tot herstel van de plaats op grond van artikel 65 van de wet van 29 maart 1962 houdende organisatie van de ruimtelijke ordening en van de stedenbouw, en op het verzoekschrift tot tussenkomst van het college van burgemeester en schepenen van de gemeente Overijse, vrijwillig tussengekomen partij ;

(...)

II. In zoverre de voorziening gericht is tegen de beslissing op de vorderingen van de burgerlijke partijen :

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 65, in het bijzonder 65, §§ 1 en 2, van de wet van 29 maart 1962 houdende organisatie van de ruimtelijke ordening en van de stedenbouw, gewijzigd bij de wet van 22 december 1970, 92, 93, 97 en 107 van de Grondwet,

doordat het arrest, met bevestiging van het beroepen vonnis, de afbraak van de litigieuze loods en het herstel in de vorige toestand overeenkomstig de vorderingen van de gemachtigde ambtenaar beveelt, en de drie middelen verwierpt die de eisers deden gelden waaruit bleek dat de herstelmaatregel gevorderd door de ambtenaar aangetast was door overschrijding en afwending van macht, en deze beslissingen rechtvaardigt op grond van de overwegingen : 1° dat de keuze van de herstelmaatregel tot de soevereine appreciatie van de gemachtigde ambtenaar behoort en dat, hoewel de hoven en rechtbanken bevoegd zijn de vordering van de gemachtigde ambtenaar op haar wettigheid te toetsen, ze integendeel niet de bevoegdheid hebben om zich over de opportuniteit van deze vordering uit te spreken ; 2° dat, wat betreft het eerste middel van de eisers betreffende de machtsafwending, dit verweer geen steun vindt in het strafdossier en «de door beklagden naar voren gebrachte argumentatie niet ter zake dienend is, nu de gemachtigde ambtenaar op 28 mei 1980 de afbraak van de loods rechtsgeldig heeft gevorderd» ; 3° dat, wat het tweede middel van de eisers aangaat, «de vordering van de gemachtigde ambtenaar niet door overschrijding van macht is aangetast, deze vordering in de huidige stand van de rechtspleging, niet stoelt op de overtreding van wijziging van reliëf van de bodem, doch op het feit dat de gevels in beton in plaats van bakstenen werden opgericht, en, zelfs indien andere inbreuken hersteld zijn geweest, de keuze van de herstelmaatregel tot de soevereine beoordeling van de gemachtigde ambtenaar behoort, zodat niet kan worden beweerd dat voor-

noemde ambtenaar ter zake de perken van zijn bevoegdheid te buiten is gegaan» ; 4° dat, wat het derde middel van de eisers aangaat, «beklaagden zich ten slotte vergeefs beroepen op het feit dat de gevorderde herstelmaatregelen niet aangepast zijn aan de ernst van de overtreding ; de gemachtigde ambtenaar immers soeverein oordeelt over de te nemen herstelmaatregelen ; hij rekening mag houden met de plaatselijke ruimtelijke ordening en redenen van allerlei nut en beklagden overigens zelf toegeven dat de wetgever van 1970 aan het bestuur de keuze heeft gelaten onder de drie voorziene herstelmaatregelen en de rechter door de keuze onder die drie maatregelen gebonden is»,

terwijl, eerste onderdeel, de motivering van het arrest het niet mogelijk maakt na te gaan of de rechters ten gronde geoordeeld hebben dat de beslissing van de gemachtigde ambtenaar gebaseerd was op relevante en pertinente motieven en, vandaar, onaanvechtbaar op het vlak van haar interne wettelijkheid, zonder in een opportuniteitscontrole te vervallen die verboden is aan de rechters, of dat ze geoordeeld hebben dat de controle van de motieven van de gezegde beslissing waartoe de eisers hen verzochten over te gaan, erop neerkwam de opportuniteit ervan te controleren, waartoe ze evenmin gerechtigd waren ; het arrest wegens die dubbelzinnigheid niet regelmatig is gemotiveerd (schending van artikel 97 van de Grondwet) ;

tweede onderdeel, de omstandigheid dat de keuze van de herstelmaatregel tot de soevereine appreciatiebevoegdheid van de gemachtigde ambtenaar behoort en bijgevolg de rechter de opportuniteit ervan niet kan appreciëren, de rechter zijn bevoegdheid, vervat in artikel 107 van de Grondwet, te weten onwettigheden in de keuze van de gemachtigde ambtenaar te censureren, niet ontnemt ; deze keuze, zoals elke administratieve handeling, zelfs discretionair, hetzelfde doel moet nastreven als dat waarvoor de wet de uitgeoefende bevoegdheid aan de gemachtigde ambtenaar heeft verleend ; de controle van de motieven van de keuze door de gemachtigde ambtenaar gemaakt tussen de drie herstelmaatregelen bepaald bij artikel 65, § 1, van de wet van 29 maart 1962, niet enkel inhoudt dat de rechter bevoegd is de juistheid van de motieven ten opzichte van de feiten van het geval na te gaan, maar eveneens dat hij de bevoegdheid heeft de pertinentie van de feiten ingeroepen door de gemachtigde ambtenaar tot staving van zijn beslissing, evenals het evenwicht tussen de gekozen maatregelen en het nagestreefde doel, na te gaan ; door het eerste bezwaar van de eisers ter zijde te schuiven met het motief dat hun argumentatie niet ter zake dienend was omdat de gemachtigde ambtenaar op 28 mei 1980 wettig de afbraak van de loods had gevorderd, en het tweede en derde bezwaar van de eisers te verwerpen op grond van het motief, in hoofdzaak, dat de keuze van de herstelmaatregel tot de soevereine appreciatiebevoegdheid van de gemachtigde ambtenaar behoorde en de rechter bond, waardoor enerzijds niet kan worden beweerd dat deze ambtenaar, door de afbraak van de loods te vragen, de grenzen van zijn bevoegdheid te buiten ging en anderzijds de eisers tevergeefs de onevenredigheid tussen deze maatregel en de ernst van de overtreding aanvoerden, het arrest de regels die de controle door de rechter van de motivering van bestuurshandelingen, zelfs discretionaire, beheersen, zoals hierboven is uiteengezet, schendt, waardoor bijgevolg de beslissing niet wettelijk is verantwoord (schending van de artikelen 65 van

de wet van 29 maart 1962, 92, 93 en 107 van de Grondwet); derde onderdeel, in de hypothese dat de keuze van de gevorderde herstelmaatregel door de gemachtigde ambtenaar als dusdanig zou ontsnappen aan de legaliteitscontrole door de rechter wegens het discretionair karakter ervan, de rechter dan nog de bevoegdheid heeft, zodra de gemachtigde ambtenaar een bepaalde wijze van herstel gekozen heeft, de manier waarop hij zijn beslissing uitvoert te censureren, dit wil zeggen met name het evenwicht tussen de uitvoeringsmiddelen en het nagestreefde doel na te gaan; hieruit volgt dat door het derde bezwaar van de eisers te verwerpen om de reden dat dezen tevergeefs opwierpen dat de maatregel gevorderd door de gemachtigde ambtenaar (te weten de gehele afbraak van de litigieuze loods) niet was aangepast aan de ernst van de overtreding, aangezien de gemachtigde ambtenaar soeverein de te nemen herstelmaatregel bepaalt, terwijl hij rekening kan houden met de plaatselijke ruimtelijke ordening of met om het even welke reden van openbaar nut, niet verder gepreciseerd door het arrest, de feitenrechtters hun beslissing niet wettelijk verantwoorden (schending van de artikelen 65 van de wet van 29 maart 1962, 92, 93 en 107 van de Grondwet):

Wat het eerste onderdeel betreft:

Overwegende dat de appelrechters ervan uitgaan dat «het tot de bevoegdheid van het hof (van beroep) behoort de vordering van de gemachtigde ambtenaar naar wettelijkheid te toetsen zonder zich over de opportuniteit van deze vordering te mogen uitspreken»;

Overwegende dat, ten aanzien van de interne wettigheid, de appelrechters het verweer van de eisers als zou die vordering op een machtsafwending of een machtsoverschrijding berusten, met opgave van redenen verwerpen; dat het arrest erop wijst dat de vordering tot herstel van de plaats in de vorige staat steunt op het feit dat, in strijd met de voorschriften van de bouwvergunning, de gevels van de loods in beton, en niet in baksteen werden opgetrokken; dat het arrest voorts vaststelt dat eiser strafrechtelijk werd veroordeeld wegens het uitvoeren van die werken en het in-standhouden ervan;

Overwegende dat de appelrechters het verweer van de eisers dat de gevorderde herstelmaatregel niet aangepast is aan de ernst van de overtreding weigeren te onderzoeken op grond «dat de gemachtigde ambtenaar immers soeverein oordeelt over de te nemen herstelmaatregel; dat hij rekening mag houden met de plaatselijke ruimtelijke ordening en redenen van allerlei nut; dat de (eisers) overigens zelf toegeven dat de wetgever van 1970 aan het bestuur de keuze heeft gelaten onder de drie voorziene herstelmaatregelen en dat de rechter door de keuze onder die drie maatregelen gehouden is»;

Overwegende dat het uit het vorenstaande blijkt dat de appelrechters als hun oordeel te kennen geven dat het tot de bevoegdheid van de rechterlijke macht behoort de vordering van de gemachtigde ambtenaar op haar externe en interne wettigheid te toetsen en te onderzoeken of ze strookt met de wet dan wel op machtsoverschrijding of machtsafwending berust, terwijl het niet aan de rechter staat de opportuniteit van die vordering te beoordelen;

Dat derhalve niet op dubbelzinnige motieven steunt de weigering van de appelrechters de door de gemachtigde ambtenaar gevorderde herstelmaatregel te onderzoeken op

zijn evenredigheid met de ernst van de feiten;

Dat het onderdeel feitelijke grondslag mist;

Wat het tweede en het derde onderdeel betreft:

Overwegende dat de onderdelen niet preciseren waarin de schending van de artikelen 92 en 93 van de Grondwet zou bestaan;

Dat de onderdelen in zoverre niet ontvankelijk zijn;

Overwegende dat de met toepassing van artikel 65, § 1, van de Stedebouwwet door de gemachtigde ambtenaar of het college van burgemeester en schepenen, met hun gezamenlijk akkoord in de sub b en c van die wetsbepaling bedoelde gevallen, getroffen beslissing die hun keuze tot uitdrukking brengt, geen besluit of verordening is in de zin van artikel 107 van de Grondwet; dat die beslissing enkel tot gevolg heeft de vordering van het bestuur waarbij de rechter wordt verzocht uitspraak te doen met toepassing van voornoemd artikel 65 over de gekozen maatregel; dat die beslissing als dusdanig deel uitmaakt van een gerechtelijke procedure; dat de rechter derhalve behoort de ontvankelijkheid en de gegrondheid van de vordering, die ten gevolge van de genomen beslissing is ingesteld, te onderzoeken, doch de gemaakte keuze noch de beslissing op zichzelf aan de door artikel 107 van de Grondwet bepaalde controle van de rechter zijn onderworpen;

Overwegende dat voornoemd artikel 65 van de Stedebouwwet inhoudt dat de keuze met betrekking tot de wettelijk bepaalde herstelmaatregelen aan de gemachtigde ambtenaar of aan het college van burgemeester en schepenen dan wel, naargelang van het geval, aan beiden toekomt; dat die keuze een stedenbouwkundige beoordeling van de goede plaatselijke ordening impliceert en behoort tot de discretionaire bevoegdheid van de bestuursoverheid;

Overwegende dat, zoals blijkt uit het antwoord op het eerste onderdeel, ten deze het herstel van de plaats in de vorige staat bevolen werd op vordering van de gemachtigde ambtenaar op grond dat, in strijd met de voorschriften van de bouwvergunning, de gevels van de loods in beton in plaats van in baksteen werden opgetrokken, en eiser wegens dit misdrijf en wegens het in stand houden van die werken strafrechtelijk veroordeeld werd; dat het arrest vaststelt dat het verweer van de eisers met betrekking tot de door hen beweerde machtsafwending «geen steun vindt in het strafdossier»; dat het voorts constateert dat de gemachtigde ambtenaar de vordering tot afbraak van de loods rechtsgeldig uitoefent en oordeelt dat die vordering strookt met de wet en niet door machtsafwending of machtsoverschrijding is aangetast;

Overwegende dat, wanneer de gemachtigde ambtenaar het herstel van de plaats in de vorige staat rechtsgeldig vordert om de gevolgen van het misdrijf te doen verdwijnen, de rechter, behoudens regularisatie, in de regel die maatregel moet bevelen bijaldien, zoals ten deze, geen andere wettelijke bepaalde herstelmaatregel door de bevoegde administratieve overheden regelmatig aan de rechter wordt voorgesteld;

Overwegende dat, zo deze regel een onderzoek naar een eventuele onevenredigheid tussen de gevorderde herstelmaatregel en de ernst van de overtreding niet uitsluit, dergelijke onevenredigheid slechts zou kunnen afgeleid worden uit andere elementen dan die welke tot de uitsluitende be-

oordelingsbevoegdheid van het gemachtigde bestuur behoren;

Overwegende dat het arrest, dat bij de beoordeling van de opwerping, volgens welke de gevorderde herstelmaatregelen niet aangepast zijn aan de ernst van de overtreding, vaststelt dat de vordering door de wet is toegelaten en dat de gemachtigde ambtenaar rekening mag houden met de plaatselijke ruimtelijke ordening en redenen van allerlei nut, zijn onderzoek tot die tot de uitsluitende beoordelingsbevoegdheid van de gemachtigde ambtenaar behorende elementen niet uitbreidt en het bestaan van andere dan deze laatste beoordelingselementen niet vaststelt, bij de inwilliging van de vordering een juiste toepassing maakt van artikel 65 van de Stedebouwwet;

Dat de onderdelen niet kunnen worden aangenomen;
(...)

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER — 25 APRIL 1985

Voorzitter: de h. Mahillon

Raadsheer-rapporteur: de h. Helvétius

Advocaat-generaal: de h. Ballet

Advocaten: mrs. Bützler en De Gryse

Vennootschap — P.V.B.A. waarin echtgenoten aandeelhouders zijn — Echtscheiding — Voorlopige maatregelen — Exploitatie van goed van de vennootschap.

De rechter in kort geding, rechtsprekende op grond van art. 1280 Ger. W., kan niet bij voorlopige maatregel beslissen over de exploitatie van een goed van een P.V.B.A. waarin de echtgenoten enkel beschikken over de waarde van de aandelen waarvan zij houder zijn.

D. t/ B.

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1280 van het Gerechtelijk Wetboek, 1382 van het Burgerlijk Wetboek, 116, 124, 129, 130 van de gecoördineerde wetten betreffende de handelsvennootschappen en 97 van de Grondwet,

doordat het arrest, na te hebben vastgesteld dat de partij en de moeder van eiser bij akte van 24 augustus 1976 een P.V.B.A. F. hebben opgericht die zich met name bezig houdt met de exploitatie van kapsalons, dat eiser en verweerster elk 120 van de 250 uitgegeven aandelen en de moeder van eiser 10 aandelen bezitten, dat eiser zaakvoerder is van de vennootschap en krachtens artikel 11 van de statuten de ruimste bevoegdheden heeft, en dat de vennootschap twee kapsalons te K. en een kapsalon te B. heeft, het beroepen vonnis bevestigt en verweerster machtigt om het kapsalon F. te K. X-straat, tijdelijk te exploiteren, op grond: dat de handelsvennootschap weliswaar een rechtspersoon is, onderscheiden van de persoon van de vennoten en zo het al juist is dat de rechter in kort geding geen afbreuk kan doen aan de persoonlijkheid van die vennootschap, niets hem echter belet de exploitatie van één van de handelszaken van die vennootschap «tijdelijk» toe te vertrouwen aan één van

de echtgenoten-vennoten, wanneer het, zoals ten deze, gaat om een familievennootschap met drie vennoten en de zaakvoerder, die zich tegen die maatregel verzet, de andere vennoot is; dat het voor zichzelf spreekt dat die exploitatie geschiedt voor rekening van de P.V.B.A. F.; dat zodanige voorlopige maatregel binnen de bevoegdheden valt van de voorzitter die uitspraak doet op grond van artikel 1280 van het Gerechtelijk Wetboek; dat ten deze de onverdeeldheid tussen de echtgenoten, die overigens gescheiden zijn van goederen, hun respectief aandeel in alle handelszaken van de vennootschap omvat; dat, nu verweerster de handelszaak te K. tijdelijk mag exploiteren, de vennootschap haar eigen identiteit behoudt en geen nadeel wordt toegebracht aan de rechten van elk van de drie vennoten, zoals ze in het vennootschapsrecht zijn bepaald; dat aan verweerster de mogelijkheid moet worden gegeven om haar beroepswerkzaamheden voort te zetten in de vennootschap waarvan zij evenveel aandelen bezit als haar man; en doordat het arrest, met bevestiging van het beroepen vonnis, verweerster machtigt om te K., Y-straat, te verblijven, omdat zij de machtiging heeft verkregen om het aan de P.V.B.A. F. toebehorend kapsalon te K. te exploiteren,
(...)

Overwegende dat uit de vaststellingen van het arrest blijkt dat het kapsalon, dat tijdens een echtscheidingsgeding als voorlopige maatregel aan verweerster is toegekend, niet aan de echtgenoten als zodanig of aan één van hen toebehoort maar aan een personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid bestaande uit die echtgenoten en de moeder van eiser, welke vennootschap over dat goed beschikt voor de uitoefening van haar werkzaamheid;

Overwegende dat aan het arrest, dat dienaangaande de beslissing van de rechter in kort geding bevestigt, wordt verweten dat het zich in de bevoegdheden van de organen van de vennootschap heeft gemengd door, al was het voorlopig, het beheer van een onroerend goed van de vennootschap aan verweerster toe te vertrouwen, zelfs al zou dit beheer voor rekening van de vennootschap en niet in het eigen voordeel van de echtgenote-vennoot geschieden;

Overwegende dat de rechter in kort geding, rechtsprekend op grond van artikel 1280 van het Gerechtelijk Wetboek, niet bij voorlopige maatregel mag beslissen over de exploitatie van een goed van een personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid waarin de echtgenoten enkel beschikken over de waarde van de aandelen waarvan zij houder zijn;

Dat het middel in zoverre gegrond is;

Overwegende dat, voor het overige, uit de gronden van het arrest niet blijkt dat de aan verweerster gegeven machtiging om het appartement te K, Y-straat, te bewonen noodzakelijk samenhangt met de beslissing waarbij ze wordt gemachtigd om het kapsalon te exploiteren;

Dat er derhalve geen grond bestaat om de cassatie uit te breiden tot de beslissing betreffende de bewoning van dat appartement;

(...)

RAAD VAN STATE

7e KAMER — 6 MAART 1986

Voorzitter : de h. Tacq

Staatsraden : de hh. Verschooten (rapporteur) en De Brandere

Auditeur : mevr. Tulkens

Advocaat : mr. Verdoodt

Vergunningsplichtige inrichtingen — Verhouding — Afvalstoffendecreet en Stedebouwwet.

Uit geen enkele bepaling van het Afvalstoffendecreet van 2 juli 1981 blijkt dat dit decreet primeert op de Stedebouwwet van 29 maart 1962. Uit de wordingsgeschiedenis van het Afvalstoffendecreet blijkt integendeel dat de decretale wetgever op geen enkele wijze afbreuk heeft willen doen aan de verordenende kracht van de plannen van aanleg die krachtens de Stedebouwwet worden vastgesteld of goedgekeurd.

C. t/ Vlaams Gewest

Arrest nr. 26.241

Advies van de auditeur Tulkens

In mijn verslag besloot ik tot de gegrondheid van het eerste middel waarin verzoeker zich beroept op de schending van het gewestplan Aalst-Ninove-Geraardsbergen-Zottegem, doordat de inrichting, waarvoor vergunning werd verleend, volgens voornoemd gewestplan gelegen is in een natuurgebied waar enkel jagers- en vissershutten mogen worden gebouwd voor zover deze niet kunnen worden gebruikt als woonverblijf, al ware het maar tijdelijk.

In haar laatste memorie betwist de tegenpartij primair dat de overheid, die met toepassing van het decreet 2 juli 1981 betreffende het beheer van de afvalstoffen moet beschikken op een aanvraag tot vergunning, gebonden zou zijn door de voorschriften van een geldend gewestplan.

Zij stelt namelijk dat het Afvalstoffendecreet de Stedebouwwet primeert en dit op grond van de volgende algemene principes : 1° de meest recente regeling (Afvalstoffendecreet) primeert de oudere (Stedebouwwet) ; 2° de vroegere algemene regeling (Stedebouwwet) kan door een latere bijzondere regeling (Afvalstoffendecreet) gewijzigd worden ; 3° de regeling die de ruimste territoriale omschrijving bezit (afvalstoffenbeheer Vlaamse Gewest), omvat en bepaalt de territoriaal meer beperkte regeling (gewestplan Aalst-Ninove-Geraardsbergen-Zottegem).

Ik ben de mening toegedaan dat geen enkel der aangehaalde principes hier toepasselijk is.

Het principe «lex posterior derogat priori» houdt in dat de bepalingen van een vroegere wet stilzwijgend worden opgeheven door de bepalingen van een latere wet in de mate dat zij daarmee onverenigbaar zijn.

Welnu, er is geen onverenigbaarheid tussen de bepalingen van het Afvalstoffendecreet en die van de Stedebouwwet.

Het tweede principe, dat steunt op het adagium «legi speciali per generale non derogatur», kan hier niet spelen aangezien het Afvalstoffendecreet niet kan worden be-

schouwd als een bijzondere regeling ten opzichte van de Stedebouwwet, die de meer algemene regeling zou zijn. Beide wetgevingen streven een verschillend oogmerk na en moeten duidelijk van elkaar worden onderscheiden.

Om dezelfde redenen kan ook het derde principe, voor zover het om een principe gaat, hier geen toepassing vinden.

Subsidiair doet de tegenpartij gelden dat de bestreden beslissing de door het gewestplan bepaalde bestemming «natuurgebied» niet schendt, en integendeel is gericht op de verwezenlijking van die bestemming.

Zij redeneert daarbij als volgt :

1. Verwerende partij werd geconfronteerd met een illegale opslagplaats en verwerking van inerte materialen, vallende onder het Afvalstoffendecreet en gesitueerd in een natuurgebied.

2. Aangezien reeds geruime tijd werd gestort zonder toelating, werd verwerende partij geplaatst voor de mogelijkheid om ofwel ambtshalve te verwijderen op kosten van de gemeenschap ofwel een sanering via een vergunning door te voeren.

3. Luidens het voorschrift van artikel 13, 4.3, van het koninklijk besluit van 28 december 1972 betreffende de inrichting en de toepassing van de ontwerp-gewestplannen en gewestplannen, zijn de groengebieden, onderverdeeld in natuurgebieden en natuurgebieden met wetenschappelijke waarde of natuurreservaten, bestemd voor het behoud, de bescherming en het herstel van het natuurlijk milieu.

4. Artikel 13, 4.3.2, van hetzelfde besluit bepaalt dat in de natuurgebieden met wetenschappelijke waarde of natuurreservaten enkel de handelingen en werken zijn toegestaan, welke nodig zijn voor de actieve of passieve bescherming van het gebied.

5. Uit de aangehaalde teksten kan worden afgeleid dat handelingen, nodig voor een actieve of passieve bescherming van het gebied, zeker in de gewone natuurgebieden toegelaten zijn.

6. De verleende vergunning is, gelet op haar specifieke voorwaarden en de doelstellingen van het decreet, niets anders dan zulk een beschermende herstelmaatregel waardoor ook de doelstelling (= bestemming) van het gewestplan wordt verwezenlijkt.

Ik wens in verband met deze argumentatie slechts één opmerking te formuleren, nl. dat zij een regelrechte aansporing is tot het aanvatten van de exploitatie van een inrichting voor de verwijdering van afvalstoffen zonder vergunning, aangezien zulks de exploitant de meeste zekerheid biedt op het verkrijgen van de vergunning.

Mijn conclusie is dat, bij ontstentenis van enige bepaling die de overheid, die met toepassing van het Afvalstoffendecreet moet beschikken op een aanvraag tot vergunning, toestaat af te wijken van de bestemmingsvoorschriften van een geldend plan van aanleg, deze op grond van artikel 2, § 1, van de Stedebouwwet ertoe gehouden is die voorschriften in acht te nemen.

Ik adviseer uw Raad derhalve het bestreden besluit te vernietigen op grond van het eerste middel.

Arrest

Gezien het verzoekschrift ingediend op 16 september 1984 door P.C. om de vernietiging te vorderen van het be-

sluit van 13 juli 1984 van de gemeenschapsminister van Leefmilieu, Waterbeleid en Onderwijs, waarbij de beslissing van 6 april 1984 van de bestendige deputatie van de provincieraad van Oost-Vlaanderen, houdende toekenning aan F. voor een termijn van twee jaar van een vergunning voor de exploitatie te Aalst, van een opslagplaats voor het recupereren en opslaan van herbruikbare bouwmaterialen, werd bevestigd, met uitzondering van de opgelegde exploitatievoorwaarden die door nieuwe werden vervangen;

Wat de feiten betreft

Overwegende dat de gegevens van de zaak als volgt kunnen worden samengevat:

Bij beslissing van 6 april 1984 verleende de bestendige deputatie van de provincieraad van Oost-Vlaanderen, met toepassing van het decreet van 2 juli 1981 betreffende het beheer van afvalstoffen, aan F., voor een termijn van twee jaar een vergunning voor de exploitatie te Aalst van een opslagplaats voor het recupereren en opslaan van herbruikbare bouwmaterialen, op voorwaarde van naleving van een aantal voorwaarden.

De gouverneur van de provincie Oost-Vlaanderen kwam op 19 april 1984 van deze beslissing in beroep bij de Vlaamse Executieve op grond dat de betwiste inrichting strijdig is met de door het geldend gewestplan aan het betrokken gebied gegeven bestemming van «natuurgebied». Verzoeker en de V.Z.W. R. stelden eveneens beroep in bij de Vlaamse Executieve.

Het college van burgemeester en schepenen van de stad Aalst, om advies verzocht door de Openbare Afvalstoffenmaatschappij voor het Vlaamse Gewest (OVAM), adviseerde op 28 mei 1984 de aanvraag gunstig.

Op verzoek van de aanvrager werd op 29 mei 1984 te Aalst een hoorzitting gehouden.

Op 1 juni 1984 bevestigde OVAM het voorheen gegeven gunstig advies. Hierin wordt uitdrukkelijk gesteld dat de vergunningstermijn van twee jaar een overgangstermijn is waarbinnen een nieuwe vestigingsplaats moet worden gevonden, dat een verlenging van deze vergunningstermijn uitgesloten is en dat het terrein tegen het einde van de vergunde periode als natuurgebied hersteld dient te zijn.

De gewestelijke ontwikkelingsmaatschappij bevestigde op 4 juni 1984 haar vroeger ongunstig advies.

Op 13 juni 1984 werd het thans voor de Raad van State bestreden besluit genomen, dat de ingediende beroepen ontvankelijk en gedeeltelijk gegrond verklaart en de beslissing van de bestendige deputatie van 6 april 1984 bevestigt, met uitzondering evenwel van de daaraan verbonden exploitatievoorwaarden die door nieuwe werden vervangen. Dit besluit berust, buiten de verwijzingen naar de uitgebrachte adviezen en naar de besprekingen gevoerd tijdens de hoorzitting van 29 mei 1984, op de volgende motieven:

«Overwegende dat de opslagplaats voor herbruikbare bouwmaterialen gelegen is in een waardevol natuurgebied volgens het gewestplan Aalst-Ninove-Geraardsbergen;

Overwegende evenwel dat met het oog op de bedrijfscontinuïteit van betrokkene en in afwachting van het vinden van een meer geschikte vestigingsplaats in een overgangspe-riode kan worden voorzien, duidelijk in termijn beperkt en niet voor verlenging vatbaar;

Overwegende dat dit tijdelijk karakter exploitatievoor-

waarden veronderstelt die afwijken van die bestemd voor definitieve inrichtingen;

Overwegende dat aan de exploitant van de opslagplaats een redelijke termijn moet worden gegeven om uit te kijken naar een definitieve, in een aangepaste zone gelegen exploitatieterrein;

Overwegende dat bij strikte naleving van de exploitatievoorwaarden de hinder voor de omgeving tot een minimum kan worden beperkt.»

Wat de ontvankelijkheid betreft

Overwegende dat de tegenpartij een exceptie van niet-ontvankelijkheid, wegens gemis van belang, opwerpt; dat deze exceptie steunt op volgende overwegingen:

«Zo stelt hij (verzoeker) onder meer dat de geluiden van de bedrijfsactiviteit goed tot hem doordringen vooral 's avonds en op niet-werkdagen, wanneer de geluiden vooral hinderend zijn.

Men stelt vast dat in de bijzondere voorwaarden voor de werking van de exploitatie in art. 8 uitdrukkelijk is vermeld dat rustversturende werkzaamheden verboden zijn op zon- en feestdagen en op werkdagen tussen 20 en 7 uur.

Daarenboven mag het gemiddelde geluidsniveau tussen 7 en 20 uur het door de vergunningverlenende overheid vastgestelde geluidsniveau niet overschrijden, rekening houdend met de plaatselijke omstandigheden.

Derhalve wordt dit bezwaar tegemoetgekomen in de voorwaarden en is er geen enkel belang voor het instellen van een procedure tot nietigverklaring»;

Overwegende dat het belang dat verzoeker kan doen gelden bij de vernietiging van het bestreden besluit niet alleen te vinden is in de geluidshinder die door de betwiste exploitatie wordt veroorzaakt, maar in het feit van de ligging van de betwiste stortplaats, die op 140 m binnen verzoekers gezichtsveld gelegen is en daardoor zijn woonklimaat verstoort; dat de exceptie niet opgaat;

3. Ten gronde

Overwegende dat verzoeker in een eerste middel doet gelden dat de bestreden beslissing het gewestplan schendt doordat de vergunde inrichting gelegen is in een natuurgebied, waar enkel jagers- en vissershutten mogen worden gebouwd voor zover deze niet kunnen worden gebruikt als woonverblijf, al ware het maar tijdelijk;

Overwegende dat de tegenpartij in haar memorie van antwoord doet gelden dat:

— overeenkomstig artikel 5 van het besluit van de Vlaamse Executieve van 21 april 1982 houdende nadere regelen voor het aanvragen, verlenen, weigeren, vervallen en intrekken van een vergunning voor de verwijdering van afvalstoffen, de vergunning wordt verleend onder beding van algemene en eventueel bijzondere voorwaarden;

— de vergunningverlenende overheid daarbij rekening houdt met de verontreiniging en de bescherming van het leefmilieu;

— de vergunning slechts kan gelden voor de daarin aan te geven termijn;

— in casu door de bestendige deputatie van de provincieraad van Oost-Vlaanderen reeds een aantal voorwaarden werden opgelegd (aanbrengen van een groenscherm);

— daarenboven uitdrukkelijk werd gesteld dat de vergunning de aanvrager niet ontslaat van het verkrijgen van

de vergunning bij toepassing van de wetgeving op de stede-
bouw;

— juist gelet op de ligging in een natuurgebied, de vergunning slechts voor een korte periode werd toegestaan; het bestreden besluit trouwens de voorwaarden in die zin heeft aangepast dat zij niet gelden voor een definitieve, maar voor een kortstondige exploitatie;

— het bestreden besluit terecht de nadruk heeft gelegd op de bedrijfscontinuïteit;

Overwegende dat de tegenpartij in haar laatste memorie in essentie stelt dat voornoemd Afvalstoffendecreet van 2 juli 1981 primeert op de Stedebouwwet van 29 maart 1962, voortgaande op, steeds volgens de tegenpartij, de volgende algemene principes: «de meest recente regeling primeert boven de oudere; de vroegere algemene regeling (met Ruimtelijke Ordening) kan door een latere bijzondere regeling (Afvalstoffendecreet) gewijzigd worden; de regeling die de ruimste territoriale omschrijving bezit (afvalstoffenbeheer Vlaamse Gewest) omvat en bepaalt de territoriaal beperktere regeling (gewestplan Aalst-Ninove-Geraardsbergen-Zottegem)»;

Overwegende dat er geen betwisting bestaat over het feit dat de inrichting ligt in een gebied dat door het bij koninklijk besluit van 30 mei 1978 vastgesteld gewestplan Aalst-Ninove-Geraardsbergen-Zottegem wordt aangeduid als «natuurgebied»; dat artikel 2, § 1, van de Stedebouwwet van 29 maart 1962 als volgt luidt:

«De Koning verleent bindende kracht aan de streek-, gewest- en gemeenteplannen.

Alle voorschriften van de plannen van aanleg hebben dezelfde bindende kracht, ongeacht of zij grafisch zijn voorgesteld of niet.

De plannen hebben verordenende kracht...»;

dat op grond van deze bepaling de overheid die moet beschikken op een aanvraag tot vergunning voor de verwijdering van afval, ertoe gehouden is de voorschriften van de geldende plannen van aanleg in acht te nemen, hetgeen met zich brengt dat geen vergunning kan worden verleend voor een inrichting die niet past in de bindende voorzieningen van het plan;

Overwegende dat de bestemmingsvoorschriften voor de natuurgebieden, vervat in artikel 13, 4.3.1, van het koninklijk besluit van 28 december 1972 betreffende de inrichting en de toepassing van de ontwerp-gewestplannen en gewestplannen, als volgt luiden:

«De natuurgebieden omvatten de bossen, wouden, vennen; heiden, moerassen, duinen, rotsen, aanslibbingen, stranden en andere dergelijke gebieden.

In deze gebieden mogen jagers- en vissershutten worden gebouwd voor zover deze niet kunnen gebruikt worden als woonverblijf, al ware het maar tijdelijk»;

dat uit deze bepaling volgt dat de inrichting in kwestie duidelijk in strijd is met de aard en de bestemming van een natuurgebied zoals die hierboven reglementair is omschreven; dat de overweging in het bestreden besluit dat de vergunning werd verleend met het oog op de bedrijfscontinuïteit en in afwachting van het vinden van een meer geschikte vestigingsplaats aan die strijdigheid niets afdoet daargelaten de vraag of de tegenpartij haar beslissing geldig op zodanige motieven kan doen steunen;

Overwegende dat de stelling van de tegenpartij volgens welke het Afvalstoffendecreet van 2 juli 1981 primeert op

de Stedebouwwet van 29 maart 1962 niet opgaat; dat immers, in het midden gelaten of de aangehaalde principes inderdaad als algemene rechtsbeginselen kunnen gelden, alleszins dient te worden vastgesteld dat uit geen enkele bepaling van het Afvalstoffendecreet, ook niet impliciet, de gegrondheid van die stelling afgeleid kan worden; dat intendeel uit de wordingsgeschiedenis van het Afvalstoffendecreet blijkt dat de decretale wetgever op geen enkele wijze afbreuk heeft willen doen aan de verordenende kracht van de plannen van aanleg die krachtens de Stedebouwwet worden vastgesteld of goedgekeurd; dat deze laatste stelling gestaafd wordt door het feit dat in het voorontwerp van Afvalstoffendecreet dat voor advies aan de afdeling wetgeving van de Raad van State werd voorgelegd een bepaling (artikel 59) aanwezig was, waarbij «het geval werd beoogd dat volgens het afvalstoffenplan een inrichting moet worden ingeplant op een perceel dat volgens een plan van aanleg bedoeld in artikel 2 van de wet van 29 maart 1962 houdende organisatie van de ruimtelijke ordening en van de stede-
bouw, daarvoor niet bestemd is» en «in het voornoemde geval van rechtswege het desbetreffende voorschrift van het plan van aanleg vervalt...» (advies van de Raad van State, afdeling wetgeving — Vlaamse Raad - St. 131 (1980-1981) nr. 1 — blz. 22); dat, ingevolge de opmerkingen van de Raad van State, die bepaling in het ontwerp van decreet dat bij de Vlaamse Raad is neergelegd geworden, weggelaten werd en op geen enkel ogenblik terug ter sprake is gekomen tijdens de latere behandeling;

Overwegende dat uit hetgeen voorafgaat blijkt dat het eerste middel gegrond is;

Overwegende dat de andere aangevoerde middelen, mochten zij ontvankelijk en gegrond bevonden worden, tot geen ruimere vernietiging kunnen leiden; dat het onderzoek van die middelen zich dan ook niet opdringt,

(...)

Besluit

Vernietiging.

NOOT—*De verhouding tussen het Afvalstoffendecreet en de Stedebouwwet*

Blijkbaar meer dan in andere takken van het recht rijst in het domein van het milieurecht de vraag naar de voorrang, de coördinatie en de onderlinge afhankelijkheid van bepaalde wetten en decreten.

Tot nu toe moet een onderscheid worden gemaakt tussen de bouwvergunning en de traditionele exploitatievergunning. In zijn arrest Hellincks nr. 20.613 van 7 oktober 1980 heeft de Raad van State terecht beslist dat de toekenning van een bouwvergunning geen invloed heeft op het verkrijgen van een exploitatievergunning voor een gevaarlijke of hinderlijke inrichting. Beide vergunningen worden geregeld door afzonderlijke wettelijke en reglementaire bepalingen. Dezelfde regeling geldt voor de verhouding tussen een bouwvergunning en een kernexploitatievergunning die wordt beheerst door de wet van 29 maart 1958 (R.v.St., Les amis de la terre, nr. 18.852 van 17 maart 1978).

De suggestie voor een combinatie van bouwvergunning, exploitatievergunning en lozingsvergunning werd in 1975 gedaan door L.P. Suetens in een noot bij R.v.St., Broeken, nr. 16.748 van 3 december 1974, R.W., 1974-75, 1707-1709.

In het oorspronkelijk ontwerpdecreet betreffende de milieuvergunning was het de bedoeling alle noodzakelijke vergunningen in één enkele milieuvergunning onder te brengen. Hiervan moest worden afgestapt: de procedure betreffende de bouwvergunning verloopt anders dan die van andere vergunningen, terwijl het voor de afvalstoffenvergunning te vroeg was om de integratie in de milieuvergunning te bewerken.

Krachtens het decreet van 28 juni 1985 (B.S., 17 september 1985) bestaat de milieuvergunning uit de exploitatievergunning en, zo nodig, de lozingsvergunning. Om dit samenhang te bereiken werd trouwens een artikel 32sexies ingelast in de wet van 26 maart 1971 op de bescherming van de oppervlaktewateren tegen verontreiniging. Wel is er een coördinatie tussen milieuvergunningen en bouwvergunningen. De bouwvergunning en de milieuvergunning blijven naast elkaar bestaan, maar de uitwerking van de ene vergunning wordt opgeschort zolang de andere niet is verleend. Bij weigering van één van de vergunningen vervalt ook de andere. Het decreet op de milieuvergunning is op dit ogenblik echter nog niet in werking getreden.

Ook artikel 50 van het decreet van 2 juli 1981 betreffende het beheer van afvalstoffen heeft de coördinatie met de wetgeving op de ruimtelijke ordening geregeld. Dit artikel luidt: «De bouwvergunning, als bedoeld in artikel 44 van de wet van 29 maart 1962 houdende organisatie van de ruimtelijke ordening en van de stedenbouw, voor een inrichting waarvoor krachtens dit decreet een vergunning nodig is, wordt geschorst zolang de vergunning krachtens dit decreet niet is verleend.»

Coördinatie betekent evenwel niet dat het Vlaamse Gewest of de Openbare Afvalstoffenmaatschappij gerechtigd zijn te stellen dat het Afvalstoffendecreet van 2 juli 1981 primeert op de Stedenbouwwet van 29 maart 1962.

Het hiervoor afgedrukte arrest heeft met juridisch juiste overwegingen deze opvatting ontzenuwd met een verwijzing naar de wordingsgeschiedenis van het Afvalstoffendecreet.

De Raad van State had hieraan genoeg om het bestreden besluit te vernietigen en heeft niet verder geantwoord op de stelling van het Vlaamse Gewest die steunde op drie beweerdte algemene beginselen om te bewijzen dat het Afvalstoffendecreet de Stedenbouwwet zou primeren. In het advies van het auditoraat werd de op die algemene beginselen steunende stelling van de voorrang van het Afvalstoffendecreet wel weerlegd. Daarom was het aangewezen ook het advies te publiceren.

W. Lambrechts

in het handelsregister ingeschreven te zijn; hij bezondigt zich niet aan sluikarbeid en verricht derhalve geen handeling strijdig met de eerlijke handelsgebruiken.

C. t/ N.C.M.V.

Gelet op het arrest van de 5e kamer van het Hof van Beroep te Antwerpen, gewezen op 7 mei 1984, waarin reeds beslist werd dat appellant handelaar was, dat alleen de eventuele toepassing van de artikelen 54 en 20, 4°, W.H.P. moest worden onderzocht, dat reizende aankopen, zoals in casu uitgevoerd, niet onder de toepassing van art. 54 W.H.P. vallen en waardoor het debat werd heropend opdat appellant zou concluderen over de door geïntimeerde opgeworpen exceptie van rechterlijk gewijsde;

(...)

Overwegende dat geïntimeerden in hun na het arrest van 7 mei 1984 genomen conclusie nogmaals beklemtonen dat een reizende aankoop strijdig is met de bepalingen van art. 54 W.H.P., doch het Hof, gelet op het gezag van het rechterlijk gewijsde van het arrest van 7 mei 1984, geen rekening kan of mag houden met deze conclusie;

Overwegende dat geïntimeerden niet concluderen over het gezag van gewijsde van het vonnis van de Correctionele Rechtbank te Turnhout van 10 november 1982, gewezen t.a.v. G.;

Overwegende dat appellant daarentegen terecht opwerpt dat dit strafvonnis hem niet kan worden tegengeworpen, omdat er geen identiteit van partijen is en omdat er geen gezag van strafrechtelijk gewijsde bestaat tussen daders enerzijds en mededaders of medeplichtigen anderzijds (zie o.a. Cass., 26 maart 1973, *Pas.*, 1973, 1, 708; Cass., 21 december 1976, *Pas.*, 1977, 1, 450; Cass., 18 januari 1972, *Pas.*, 1972, 1, 482; Screvens, R., «L'autorité de la chose jugée au pénal», Rapport belge du 9me congrès de l'Académie Internationale de Droit Comparé, 1974; Schepens, E., «Het gezag van gewijsde van strafrechtelijke uitspraken», *R.W.*, 1968-69, 1167, nrs. 20-23);

Overwegende dat dit a fortiori geldt t.a.v. C. die klaarblijkelijk niet als mededader of medeplichtige werd vervolgd;

Overwegende dat het zelfs niet nodig is na te gaan of het in casu wel degelijk om een in kracht van gewijsde getreden beslissing ging;

Overwegende dat het hof derhalve in volle vrijheid kan onderzoeken of C. al dan niet in het handelsregister ingeschreven moest zijn of enige andere door de wetgeving betreffende het handelsregister opgelegde verplichting moest vervullen, en zo ja, of dit feit onder de toepassing van art. 54 W.H.P. valt;

Overwegende dat, volgens art. 4, eerste lid, van het K.B. van 20 juli 1964 betreffende het handelsregister, elke natuurlijke of rechtspersoon van Belgische of van vreemde nationaliteit, die voornemens is door het exploiteren, hetzij van een hoofdinrichting, hetzij van een filiaal of een bijkantoor, enige handelswerkzaamheid uit te oefenen in het rechtsgebied van een rechtbank van koophandel, waar hij nog geen handelsinrichting exploiteert, vooraf om zijn inschrijving in het handelsregister moet verzoeken;

Overwegende dat appellant in België geen hoofdinrichting, filiaal of bijkantoor had;

Overwegende dat, volgens art. 22bis van hetzelfde K.B.,

HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN

5e KAMER — 10 SEPTEMBER 1985

Voorzitter: de h. Janssens

Raadsheren: de hh. Van Gelder en Bresseleers

Advocaten: mrs. Geysen loco Puelinckx en Daelemans

Handelspraktijken — Inschrijvingsverplichting in het handelsregister — Sluikarbeid — Art. 54 W.H.P.

Een handelaar van vreemde nationaliteit die in hotels, restaurants en herbergen edele metalen opkoopt, dient niet

elke natuurlijke of rechtspersoon van vreemde nationaliteit die in België een handelspraktijk wenst uit te oefenen in de door de Koning bepaalde activiteitsectoren en voor zover hij geen hoofdinrichting, bijkantoor of agentschap heeft opgericht, de griffie van de rechtbank van koophandel van het gebied waarin de handelswerkzaamheid zal worden uitgeoefend, moet inlichten;

Overwegende dat het hof niet moet onderzoeken of appellant, zo hij een «agentschap» had, al dan niet onder de toepassing van art. 4 zou vallen, daar hij geen agentschap had;

Overwegende dat uit het visitekaartje, waarvan sprake in het arrest van 7 mei 1984, blijkt dat er een adres werd opgegeven in Frankrijk en in Engeland, doch niet in België;

Overwegende dat de plaatsen waar de achtereenvolgende aankopen gebeuren (hotels e.d.) niet als een inrichting, filiaal, bijkantoor of agentschap kunnen worden beschouwd;

Overwegende dat een correspondentieadres in België ook niet als dusdanig kan worden beschouwd;

Overwegende dat het in elk geval duidelijk is dat een vreemdeling die geen hoofdinrichting, filiaal, bijkantoor of agentschap heeft in België en die een handelspraktijk in België wil beginnen die niet valt in één van de door de Koning bepaalde activiteitsectoren, geen inschrijving in het handelsregister moet nemen, noch de griffie inlichten;

Overwegende dat appellant zegt dat tot nog toe de Koning enkel voor de bouwsector de verplichting tot inlichten van de griffie overeenkomstig art. 22bis K.B. 20 juli 1964 heeft opgelegd;

Overwegende dat de eerste rechter en geïntimeerden ten onrechte een beroep doen op de bijlagen bij het K.B. van 20 augustus 1981 tot wijziging van het K.B. van 31 augustus 1964 tot instelling van de lijst van de in het handelsregister te vermelden handelsbedrijvigheden;

Overwegende dat de in die lijst voorkomende bedrijvigheden niet de activiteitsectoren zijn, door de Koning bepaald in de zin van art. 22bis K.B. 20 juli 1964;

Overwegende dat art. 22bis werd ingevoegd bij art. 77 van de wet van 4 augustus 1978 (B.S., 17 augustus 1978);

Overwegende dat reeds voordien het K.B. van 31 augustus 1964 (B.S., 5 september 1964) bepaalde dat een ieder die een inschrijving in het handelsregister aanvraagt, ertoe gehouden is bij het omschrijven van zijn handelsbedrijvigheid de in dat besluit vermelde rubrieken te gebruiken;

Overwegende dat bij dat K.B. een lijst was gevoegd met rubrieken van handelsbedrijvigheden;

Overwegende dat bij K.B. van 20 augustus 1981 het K.B. van 31 augustus 1964 gewijzigd werd;

Overwegende dat die wijziging bestond in een toevoeging aan art. 1 van het K.B. van 31 augustus 1964, luidend als volgt: «Wanneer een rubriek, in een geheel van bedrijvigheden die zij dekt, een of meer bedrijvigheden omvat die aan voorafgaande machtiging zijn onderworpen, is de aanvrager die zodanige machtiging niet bezit, ertoe gehouden in zijn aanvraag om inschrijving te vermelden dat hij deze bedrijvigheid of deze bedrijvigheden uitsluit»;

Overwegende dat door het K.B. van 20 augustus 1981 de lijst werd vervangen die bij het K.B. van 31 augustus 1964 was gevoegd;

Overwegende dat de «voorafgaande machtiging», waarvan sprake is in het K.B. van 20 augustus 1981, blijkbaar

slaait op de beroepsuitoefeningsvoorwaarden, ingesteld ter uitvoering van de wetten van 24 december 1958, 15 december 1970, gewijzigd bij de wet van 4 augustus 1978 (tabel in De Vroede, P., *Handboek van het Belgisch economisch recht*, Antwerpen, Kluwer, 1981, Bijlage 1, p. 537 e.v.);

Overwegende dat de lijst, gevoegd bij het K.B. van 20 augustus 1981, betrekking heeft op de benamingen van de handelswerkzaamheden (zie art. 10 K.B. 20 juli 1964), maar geenszins op de door de Koning te bepalen activiteitsectoren waarvan sprake is in art. 22bis K.B. 20 juli 1964;

Overwegende dat geïntimeerden niet aantonen dat de Koning ooit een besluit heeft genomen ter uitvoering van art. 22bis K.B. 20 juli 1964 dat betrekking heeft op de door appellant uitgeoefende handelspraktijk en het hof een dergelijk besluit evenmin heeft kunnen vinden;

Overwegende dat appellant de wetgeving aangaande het handelsregister niet heeft overtreden en hij deswege dus ook art. 54 W.H.P. niet heeft overtreden;

Overwegende dat uit de door appellant overgelegde stukken blijkt dat hij geen B.T.W.-belastingplichtige in België is zodat het verwijt, geen B.T.W.-nummer te hebben, ongegrond is (geen levering van goederen en/of diensten in België, onderworpen aan de B.T.W., Value Added Tax in Groot-Brittannië);

Overwegende dat, nu vaststaat dat appellant geen overtreding heeft begaan op de wetgeving inzake het handelsregister, het verwijt dat hij sluikwerk zou hebben verricht (artt. 1 en 2 wet 6 juli 1976) eveneens ongegrond is;

Overwegende dat niet bewezen is dat appellant andere wettelijke voorschriften, vermeld in art. 2, § 1, eerste lid, Wet 6 juli 1976, zou hebben overtreden;

Overwegende dat, nu de voorwaarden tot het bestaan van sluikwerk in de persoon van appellant niet bewezen zijn daar niet vaststaat dat appellant niet voldoet aan de in § 1 vastgestelde voorwaarden, de bepalingen van art. 2, § 2, niet moeten worden onderzocht;

Overwegende dat, nu geen sluikwerk bewezen is, appellant ook niet uit dien hoofde onder de toepassing van art. 54 W.H.P. valt (over de wet van 6 juli 1976, zie Van Melckenbeke, J. «De wet van 6 juli 1976 tot beteugeling van het sluikwerk met handels- of ambachtskarakter», *T. Aann.*, 1977, 50-73);

Overwegende dat uit de feitelijke uiteenzetting in het arrest van 7 mei 1984 duidelijk blijkt dat de door appellant gevoerde reclame op geen enkel punt misleidend was;

Overwegende dat alle aangekochte hoeveelheden goud per gram werden aangeduid en de aangeboden prijs afhanke-lijk is van de zuiverheid en de kwaliteit van het goud;

Overwegende dat iedere redelijke verkoper weet dat de kwaliteit van edele metalen zeer verschillend kan zijn en derhalve bv. het aanbod van zilver (135 tot 1000 fr. per 30 gram) niet misleidend is;

Overwegende dat trouwens, zoals reeds in vorig arrest is gezegd, de meeste verkopers waarschijnlijk reeds inlichtingen hadden ingewonnen of hadden kunnen inwinnen over de waarde van hun waar, bij gevestigde handelaars;

Overwegende dat niet bewezen is dat appellant, bij het schatten niet overeenkomstig de gemaakte reclame zou hebben gehandeld of ooit een te lage waarde zou hebben betaald;

Overwegende dat geïntimeerden geen enkel bewijs leveren of aanbieden van hun bewering, als zou appellant rin-

gen gekocht hebben van een kind, dat die thuis zou hebben weggenomen;

Overwegende dat uit geen enkel element, door geïntimeerden aangevoerd, blijkt dat appellant de artikelen 20 en/of 54 W.H.P. zou hebben overtreden, zodat de oorspronkelijke vordering ongegrond had moeten worden verklaard;

(...)

NOOT—Opkopen van sloopgoud

1. Het hier besproken arrest heeft betrekking op een van de fasen van de koorts die ten gevolge van de stijging van de goudprijs sinds enkele jaren in ons land ontbrand is. Het opkopen van sloopgoud (in een mindere mate betreffen deze activiteiten het opkopen van andere edele metalen) is een afzonderlijke activiteit geworden. Tot voor een tiental jaren was het opkopen van sloopgoud een handelsverrichting waarmee sommige juweliers zich inlieten. Vandaag de dag zijn er tal van handelaars die er geen andere activiteit op nahouden dan het opkopen van sloopgoud. Sommige van deze handelaars opereren vanuit een vaste handelsinrichting, anderen reizen het hele land door en houden meestal in koffiehuisen of restaurants periodieke aankoopdagen. Tot deze laatste categorie behoren ook twee Britse ondernemingen waaronder een die bij de hier besproken zaak betrokken was.

2. Het optreden van de opkopers van sloopgoud met vaste handelsinrichting heeft aanleiding gegeven tot enkele procedures wegens misleidende reclame (Voorz. Kh. Brussel, 16 november 1981, onuitg. repert. nr. A.C./9282/81; Voorz. Kh. Gent, 6 mei 1982, onuitg. repert. nr. W.K./4778/81; Brussel, 9 februari 1982, onuitg. repert. nr. R.G./2240/81), wegens abusief gebruik van de term bank in de handelsbenaming van de desbetreffende firma (Voorz. Kh. Gent, 21 september 1982, *T.B.H.*, 1983, 395, met noot De Vroede P.; Corr. Antwerpen, 30 april 1984, onuitg. maar vermeld in Bankcommissie, Jaarverslag 1983-84, 17-18); in één geval werd ook — en met succes — een procedure ingeleid wegens overtreding van art. 20, 2° (afbrekende vergelijkende reclame (Voorz. Kh. Gent, 2 april 1985, onuitg. repert. nr. W.K./2788/84).

3. Het optreden van opkopers die in België over geen vaste inrichting beschikken werd aangevochten als schending van art. 53 W.H.P. m.b.t. reizende verkopen en als handeling strijdig met de eerlijke handelsgebruiken (art. 54 W.H.P.).

Bezwaarlijk kunnen reizende aankopen gelijkgesteld worden met reizende verkopen zodat een eventuele overtreding van art. 53 W.H.P. afgewezen diende te worden (Voorz. Kh. Turnhout, 28 maart 1982, *R.W.*, 1982-83, 1747, met noot De Vroede P.).

Anders is het gesteld met de eventuele schending van art. 54. Ter zake werden volgende standpunten ontwikkeld: a) het organiseren van reizende aankopen is als dusdanig strijdig met de eerlijke handelsgebruiken; b) reizende aankopen zijn slechts een schending van art. 54 W.H.P. in de mate dat wettelijke bepalingen zoals die m.b.t. de inschrijving in het handelsregister, de sluikarbeid enz. niet worden nageleefd.

4. Aan het hier besproken arrest zijn voorafgegaan een vonnis van de voorzitter van de Rechtbank van Koophan-

del te Turnhout van 28 maart 1982, een vonnis van de Correctionele Rechtbank te Turnhout van 10 november 1982 en een arrest van het Hof van Beroep te Antwerpen van 7 mei 1984. Alleen het in nr. 3 vermelde vonnis van de voorzitter van de Rechtbank van Koophandel te Turnhout werd gepubliceerd.

5. Bij vonnis van de Correctionele Rechtbank te Turnhout werd G., de medevennoot van C., veroordeeld op grond van inbreuk op de artt. 4 en 22bis van de bij K.B. van 20 juli 1964 gecoördineerde wetten op het handelsregister en van inbreuk op de artt. 54, 54bis en 61 W.H.P. met kwade trouw gepleegd (Corr. Turnhout, 10 november 1982, onuitg., Parket nr. E.S. 243/82, Griffie nr. 2255, repert. nr. 2432).

Het arrest van 7 mei 1984 spreekt zich alleen uit over de vraag of een reizende aankoop als dusdanig kan worden aangemerkt als handeling strijdig met de eerlijke handelsgebruiken en concludeert ontkennend steunend op de volgende overwegingen:

«Overwegende dat geen enkele wettelijke bepaling een dergelijke aankoop op zichzelf verbiedt; dat niet kan worden ontkend dat gevestigde juweliers e.d. deze vorm van concurrentie niet prettig zullen vinden maar dit geen criterium is om de reizende aankoop meteen als een oneerlijke praktijk te brandmerken; dat de W.H.P. zeker niet tot doel heeft elk initiatief en elke nieuwe vorm van concurrentie de kop in te drukken en evenmin de bedoeling heeft uitsluitend de belangen van de middenstanders te beschermen; dat uit niets blijkt dat appellant cliënten bedroog, of te weinig betaalde; dat uit het overgelegde register blijkt dat zeer veel particulieren gebruik maken van het aanbod van appellant en dat per zitdag, vaak meerdere tientallen verkopers komen opdagen (eenmaal zelfs 77); dat veel van die verkopers ongetwijfeld vooraf zullen hebben getracht hun oude juwelen e.d. bij een gevestigd handelaar te verkopen en zij derhalve de aangeboden bedragen konden vergelijken met die van appellant; dat, zo consumentenbelangen zeker mede een criterium uitmaken bij het bepalen van de eerlijkheid van de daad, de handelwijze van appellant in elk geval niet kan worden beschouwd als strijdig met de consumentenbelangen, wel integendeel; dat niet kan worden volgehouden dat de oneerlijkheid ligt in het 'ongrijpbare' karakter van de aankopers, nu hun aankoopdagen vooraf werden aangekondigd, zij steeds op de aankoopdagen aange troffen kunnen worden, zij klaarblijkelijk hun adres en telefoonnummer niet geheim houden (zie visitekaartje) en hun register toelaat de verkopers te identificeren (van belang bij eventuele verkoop van gestolen voorwerpen); dat een in dergelijke omstandigheden uitgeoefende reizende aankoop niet op zichzelf kan worden beschouwd als strijdig met de eerlijke handelsgebruiken.»

6. Dit was niet de zienswijze van het Hof van Beroep te Brussel dat in een arrest van 22 september 1983 het volgende besliste:

«Overwegende dat de reizende aankopen van edele metalen en van juwelen, ofschoon ze geen inbreuk op art. 53 W.H.P. uitmaken, als strijdig met de eerlijke handelsgebruiken beschouwd dienen te worden en als dusdanig onder toepassing vallen van art. 54 W.H.P.; dat een handelaar die het land afreist en overal hetzij in drankgelegenheden, hotels of restaurants zich als opkoper van edele metalen aanbiedt, afgezien van enige wetsovertreding inzake leur-

handel of reizende verkopen, een daad stelt die handelaars uit dezelfde branche niet zullen stellen; dat die wijze waarop eerste geïntimeerde haar handelswerkzaamheid drijft om die reden ook als strijdig met de eerlijke handelsgebruiken te beschouwen is; dat eerlijke handel in edele metalen zich immers niet leent tot dergelijke vluchtige contacten met het publiek door een haast ongrijpbare handelaar die later nergens is te bereiken, zelfs niet in de gevallen vermeld in het Burgerlijk Wetboek voor de nietigheid of de ontbinding van overeenkomsten alsook voor de vindicaties zoals deze voorzien bij art. 2279 van het Burgerlijk Wetboek; dat de normale uitoefening van dit beroep en de voorwaarden van de mededinging hierdoor worden verdraaid ten nadele van gevestigde juweliers die bijzondere lasten dragen om behoorlijk hun handelswerkzaamheid uit te oefenen en waarvan de beroepsbelangen door de handelingen van eerste geïntimeerde worden aangetast» (Brussel, 22 september 1983, onuitg., A.R. nr. 169/83).

7. In het hier besproken arrest heeft het Hof van Beroep te Antwerpen in de eerste plaats onderzocht of diegenen die reizende verkopen organiseren en geen vaste verkoopinrichting hebben, in het handelsregister ingeschreven dienen te zijn.

Het hof beantwoordt deze vraag ontkennend, steunend op een m.i. al te letterlijke interpretatie van art. 4, eerste lid, van het K.B. van 20 juli 1964.

De appellant, een buitenlander, heeft — aldus het hof — in België een hoofdinrichting, filiaal noch bijkantoor, dus is hij niet aan de verplichting van inschrijving in het handelsregister onderworpen.

Dat de koffiehuisen, restaurants e.d. eventueel ook als bijkantoor kunnen worden beschouwd heeft het hof niet onderzocht, zoals het ook geen rekening heeft gehouden met de bedoeling van de wetgever. Uit de voorbereiding van de wet is af te leiden dat een inschrijving in het handelsregister een verplichting is wanneer men zich voorneemt een handel te beginnen. De niet voorafgaande inschrijving in het handelsregister wordt streng gesanctioneerd, aldus de wetgever, o.m. om een rem te zetten op de concurrentie die de regelmatige handelaars ondervinden vanwege personen, waaronder tal van buitenlanders die in België, in marge van de wettelijkheid handel drijven (*Pasin.*, 1956, 504). Het zou toch al te gemakkelijk zijn ook voor de eigen landgenoten zich te verschansen achter het argument: «Wij zijn nog niet voornemens een hoofdinrichting, een filiaal of een bijkantoor te exploiteren», om ten eeuwigen dage aan de inschrijvingsverplichting te kunnen ontsnappen.

Wordt in een vonnis van de voorzitter van de Rechtbank van Koophandel te Brussel niet gezegd: «De inschrijvingsverplichting weegt op iedere handelaar, zodat het niet nodig is dat hij reeds over ingerichte lokalen beschikt met het oog op de exploitatie van zijn handel»? (Voorz. Kh. Brussel, 28 maart 1970, *B.R.H.* 1970, 608).

8. Er werd ook een argument gezocht in het bepaalde in art. 22bis van het K.B. van 20 juli 1964 ingevoegd bij art. 77 van de wet van 4 augustus 1978. Deze bepaling betreft de onwettige handelingen van koppelbazen, wat meteen uitlegt dat de bij dit artikel opgelegde verplichting alleen voor de bouwsector geldt (*Pasin.*, 1978, 1255 en 1307).

Terecht heeft het hof van beroep dit argument verworpen.

9. Het is ten slotte bevreemdend dat het hof vrij apodictisch

beslist dat de wet op het sluikwerk niet werd overtreden. Zegt art. 2 van de wet van 6 juli 1976 niet dat voor de toepassing van de wet sluikwerk is het werk dat het voorwerp kan zijn van een beroep behorend tot de handel en dat niet in ondergeschikt verband wordt verricht door een natuurlijke persoon of een rechtspersoon die niet is ingeschreven in het handelsregister ... voor zover dat werk door zijn frequentie een specifiek professioneel karakter heeft?

In het arrest van 7 mei 1984 oordeelde het Hof van Beroep te Antwerpen dat C. als handelaar in de zin van art. 54 W.H.P. diende te worden beschouwd. Het is dus overduidelijk dat hij zich als handelaar ook schuldig heeft gemaakt aan een overtreding van de wet op de sluikarbeid. M.a.w. zelfs wanneer reizende aankopen als dusdanig niet als strijdig met de eerlijke handelsgebruiken aangemerkt zouden worden en zoals vermeld zijn de meningen verdeeld (zie mijn mening ter zake *R.W.*, 1982-83, 1747), dan heeft C. én door de miskenning van de wetten op het handelsregister én door de schending van de wet op de sluikarbeid een handeling gesteld die als schending van art. 54 W.H.P. dient te worden aangemerkt.

Prof. P. De Vroede
V.U.B.

HOF VAN BEROEP TE GENT

11e KAMER — 19 SEPTEMBER 1985

Voorzitter: de h. De Smet

Raadsheren: de hh. Meyer en Vercruysse

Advocaten: mrs. Sablon loco Denys en De Smedt

Lastgeving — 1. Loon van de lasthebber — Matiging door de rechter — 2. Gebruik van geldsommen van de lastgever — Rente — Ingebrekestelling.

1. *Aan de rechter komt de bevoegdheid toe het overdreven loon van de lasthebber te matigen.*

2. *De lasthebber is rente verschuldigd op de geldsommen die hij voor eigen gebruik heeft aangewend. Deze rente is verschuldigd zonder voorafgaande ingebrekestelling.*

Erven G. t/ G.

I.1. Appellanten gaven in de loop van 1969 opdracht aan de geïntimeerde om te onderhandelen, een minnelijke schikking af te sluiten en eventueel gelden te innen in de betwisting tussen de erven van dr. G. en de V.Z.W. Z. betreffende de overname van de toestellen, produkten en benodigdheden ter uitvoering van de overeenkomst op 28 juni 1961 gesloten tussen dr. G. en de V.Z.W. Z. en betreffende een overeenkomst voor slot van rekening. De aldus omschreven opdracht van de geïntimeerde blijkt enerzijds uit twee door of namens de appellanten ondertekende volmachten van 28 april 1969 en anderzijds uit een in dezelfde termen gestelde volmacht van 31 juli 1969 gegeven namens H.K., weduwe uit tweede huwelijk van wijlen dr. G., waarin bovendien ook nog uitdrukkelijk was bepaald dat de volmacht slechts is gegeven onder de uitdrukkelijke voorwaarde dat de gelden voor een bedrag van minimum 1.700.000 fr. geplaatst moesten worden op een bank-

rekening op naam van de geïntimeerde en slechts van deze bankrekening kunnen worden afgehaald na uitdrukkelijk schriftelijk akkoord van haar volmachtdragers.

Van deze laatste voorwaarden was aan de geïntimeerde ook reeds kennis gegeven in een brief van 23 juli 1969 vanwege de raadsman van H.K., en in zijn brief van 26 juli 1969, die uitdrukkelijk verwijst naar voormelde brief van 23 juli 1969, aanvaardde de geïntimeerde de opbrengst van de realisatie ter beschikking te houden op een bankrekening.

Zowel uit de formulering van de door de geïntimeerde aanvaarde opdracht als uit de wijze waarop hij er na de ontvangst van de gelden uitvoering aan gaf, door ze op een termijnrekening te plaatsen, blijkt dat het in de overeenkomst van de partijen besloten lag dat de gelden door de geïntimeerde moesten worden geplaatst zolang er niet tot uitbetaling ervan kon worden overgegaan.

I.2. De geïntimeerde sloot met de voornoemde V.Z.W. een overeenkomst ter uitvoering waarvan hem 1.700.000 fr. werd uitbetaald in drie schijven nl. 600.000 fr. op 13 september 1969, 600.000 fr. einde oktober 1969 en 500.000 fr. einde november 1969. Hij plaatste een eerste som van 600.000 fr. op een op zijn geopende termijnrekening voor een maand bij de Generale Bankmaatschappij op 16 september 1969. Op 31 oktober plaatste hij nogmaals 500.000 fr. op die rekening. Het totale bedrag van 1.100.000 fr. werd geplaatst op drie maanden à 8 %. Op 2 december 1969 plaatste hij 465.000 fr. met vervaldag op 1 maart 1970. Van de tweede schijf nam hij 100.000 fr. af als voorschot op kosten en erelonen en van de laatste schijf 35.000 fr.

Op 3 februari 1970 liet hij het totale bedrag van 1.565.000 fr. met de reeds verworven rente overschrijven naar een zichtrekening op zijn naam die op 6 februari 1970 werd gedebiteerd voor het gehele bedrag van 1.587.228 fr. Wel had hij reeds op 27 december 1969 aan een deel van de belanghebbenden, nl. de kinderen G., laten weten dat hij de termijnrekening zou liquideren en het geld ter beschikking houden maar hij toont niet aan dat zij daarmee ooit hun akkoord hebben betuigd en hem van zijn verplichting tot plaatsing van de gelden hadden ontheven.

Op het ogenblik dat hij het initiatief nam om de gelden vrij te maken had hij geen reden om aan te nemen dat het geschil tussen de erfgenamen beëindigd was of dat het binnen korte tijd bijgelegd zou zijn. In elk geval kon hij zulks redelijkerwijze niet afleiden uit de brief van 17 december 1969 getekend door mevr. A.G. (...). Minstens moest hij reeds kort na de afhaling van de gelden vaststellen dat van een regeling van geschil onder de erfgenamen niets was terechtgekomen en moest hij ter uitvoering van de overeenkomst met zijn opdrachtgevers de vrijgemaakte gelden en rente opnieuw plaatsen. In geen geval is het in overeenstemming te brengen met zijn contractuele verplichtingen dat hij zijn opdrachtgevers vier jaar lang niet om instructies vroeg.

Eerst op 12 juni 1974, en nadat hij op 6 juli 1974 door de gerechtelijke raadsman van de vierde appellant was aangevaard tot betaling van de opbrengst van de realisatie, onder aftrek van zijn ereloon, maar vermeerderd met de interest, ging de geïntimeerde over tot storting van een bedrag van 1.578.173 fr. in handen van notaris De S., toen belast met de vereffening van de nalatenschap.

Het gestorte bedrag beantwoordt aan een hoofdsom van 1.525.000 fr. (na aftrek van ereloon en kosten voor een bedrag van 175.000 fr.) en vermeerderd met 53.173 fr. interest. Deze interest beantwoordt voor 22.228 fr. aan reële opbrengsten uit de plaatsing bij de Generale Bankmaatschappij en voor 30.945 fr. aan wat de opbrengst geweest zou zijn van de hoofdsom op een zichtrekening over een periode van vier jaar, zonder aftrek van de voorheffing.

Het feit dat de geïntimeerde, die een geschoold econoom is, bereid was op enkele aanmaning deze zichtrekeningsinteressen te betalen en daarbij zelfs de last van de voorheffing op zich nam ontnemt elke geloofwaardigheid aan zijn stelling dat hij sinds 6 februari 1970 de gelden thuis bewaarde en er geen gebruik van maakte.

Het is dan ook terecht dat de appellanten tot grondslag van hun vordering tot veroordeling van de geïntimeerde tot betaling van interest artikel 1996 B.W. invoeren. De veroordeling tot interest wegens besteding door de lasthebber van geldsommen voor zijn eigen gebruik is niet afhankelijk van een voorafgaande ingebrekestelling.

Op basis van de gangbare tarieven voor termijnbeleggingen op drie maanden in de jaren 1970-74 en in acht genomen de toen toepasselijke voorheffing van 20 % is de geïntimeerde op grond van een gemiddelde brutorente van 5 % verschuldigd: $1.525.000 \text{ fr.} \times 4 \times 48/12 \times 100 = 244.000 \text{ fr.}$ onder aftrek van 30.945 fr. die hij reeds betaalde of 213.055 fr. Aangezien hij tot juni 1974 ook de jaarlijks verworven rente van 61.000 fr. kon beleggen is hij ook daarop rente verschuldigd die over vier jaar 14.060 fr. bedraagt. De totaal te vergoeden rente bedraagt aldus 227.695 fr.

II. Hoewel de appellanten voorheen het ereloon van de geïntimeerde niet hebben betwist, is deze betwisting thans nog toelaatbaar. Zij vindt haar grondslag in de in de dagvaarding aangehaalde lastgeving en gaat de perken van artikel 807 Ger. W. niet te buiten. De afwezigheid van protest tegen de brief van 27 december 1969 waarmee de geïntimeerde het bedrag van zijn ereloon meedeelde houdt vanwege de appellanten geen akkoordbetuiging in. Overigens was de opdracht van de geïntimeerde op dat ogenblik niet eens voltooid aangezien de opbrengst van de realisatie slechts in 1974 werd uitbetaald aan de met de vereffening belaste notaris.

Hoewel enerzijds moet worden vastgesteld dat de geïntimeerde tot voldoening van de appellanten de onderhandelingen met de V.Z.W. Z. heeft gevoerd en ook de uitvoering van de gesloten overeenkomst heeft verkregen, kan niet worden voorbijgegaan aan het feit dat reeds voor hij met de uitvoering van zijn opdracht begon zowel het principe van de overname als de toe te passen waarderingscriteria vastlagen krachtens de overeenkomst die in 1962 tussen deze V.Z.W. en dr. G. was gesloten.

In acht genomen deze omstandigheid is het aangerekende ereloon van 175.000 fr. als overdreven te beschouwen. Waar de geïntimeerde andere taxaties invoert en aanstipt dat hij voor een realisatie van 1.600.000 fr. een uitzonderlijk ereloon kreeg van 75.000 fr., kan hij thans bezwaarlijk voor de realisatie in casu van 1.700.000 fr., 175.000 fr. opeisen.

Het hof acht de reductie van het ereloon geboden van 175.000 fr. naar 85.000 fr. De geïntimeerde heeft bijgevolg 90.000 fr. te veel als ereloon aangerekend en ontvangen.

(...)

ARBEIDSHOF TE ANTWERPEN

3e KAMER — 31 MEI 1983

Voorzitter : de h. Marcelis

Raadsheren in sociale zaken : de hh. Van de Velde en Leybaert

Advocaten : mrs. De Bock en Deloof

Arbeidsongeval — Plotselinge gebeurtenis — Begrip.

Het manipuleren van zware voorwerpen gedurende een hele arbeidsdag en de ermee gepaard gaande inspanningen, ook als ze tot de normale werkzaamheden behoren, kunnen de plotselinge gebeurtenis uitmaken die de wet vereist.

W. t/N.V. R.

Overwegende dat uit het onderzoek van het Fonds voor Arbeidsongevallen is gebleken en evenmin wordt betwist dat appellant die dag als draaier zware gietvormen van 30 à 35 kg heeft moeten manipuleren, en meer bepaald, heeft moeten optillen, in de draaibank zetten en vastklemmen;

Overwegende dat deze manipulaties en de ermee gepaard gaande krachtsinspanningen de plotselinge gebeurtenis uitmaken die door de wet wordt vereist; dat deze manipulaties en krachtsinspanningen zich weliswaar praktisch over de hele werkdag van 6 februari 1980 hebben uitgestrekt doch dat dit het plotseling karakter van de gebeurtenis niet wegneemt;

Overwegende immers dat «een plotselinge gebeurtenis» in de zin van artikel 9 van de Arbeidsongevallenwet niet noodzakelijkerwijze overeenstemt met «een ogenblikkelijke gebeurtenis»; dat de gebeurtenis een bepaalde tijd in beslag kan nemen, zoals ter zake de manipulaties en krachtsinspanningen gedurende één enkele arbeidsdag; dat zulk een relatief korte tijdsduur het plotseling karakter aan de gebeurtenis niet ontnemt (Arbh. Luik, 5 september 1974, in zake A.F./M; Arbh. Antwerpen, afd. Hasselt, 16 november 1977, A.R. 139/77, in zake R.B./C.); dat indien het plotselinge karakter van een gebeurtenis het tegendeel is van een langzame ontwikkeling, dit plotselinge karakter voorhanden is als zowel de oorsprong als de datum van de gebeurtenis met zekerheid zijn te bepalen en de duur ervan zich beperkt tot een redelijk korte tijdsduur, zoals in casu één enkele werkdag (Arbh. Gent, 15 november 1979, A.R. 49/79, in zake A.B.B./T.S.; *Les Nouvelles, Droit Social*, Deel IV, nr. A 187, blz. 116, en A 189, blz. 117, waarin vermeld, onder meer, Cass., 5 november 1965, *Pas.*, 1966, I, 299 en de aldaar gegeven referenties);

Overwegende dat een plotselinge gebeurtenis zich niet dient te beperken tot één enkele handeling; dat succesieve manipulaties en inspanningen binnen een relatief korte tijdsduur de plotselinge gebeurtenis kunnen uitmaken;

Overwegende dat het feit dat het optillen en verplaatsen van gietvormen behoorden tot de normale arbeidsuitvoering van appellant, niet relevant is; dat de Arbeidsongevallenwet voor het bestaan van een plotselinge gebeurtenis, en derhalve van een arbeidsongeval, niet vereist dat de verrichte arbeid en de ermee gepaard gaande inspanningen een abnormaal karakter hebben; dat appellant terecht doet gelden dat een normale krachtsinspanning en een normale ar-

beid het bestaan van een plotselinge gebeurtenis en dus ook van een arbeidsongeval niet in de weg staan;
(...)

NOOT—In verband met het plotselinge karakter van een gebeurtenis, zie o.m. ook Cass., 27 april 1981, *R.W.*, 1981-82, 1696, *A.C.*, 1980-81, 975, met noot; Cass., 15 april 1982, *R.W.*, 1982-83, 2835, evenals het cassatiearrest van 1 april 1985 elders in dit nummer.

CORRECTIONELE RECHTBANK TE BRUGGE

RAADKAMER — 13 SEPTEMBER 1983

Voorzitter : de h. Boudolf

Openbaar ministerie : de h. Valcke

Advocaat : mr. Dewulf

Inmenging in openbare ambten — 1. Opzet — 2. Notaris.

1. Het misdrijf van inmenging in openbare ambten is voltrokken door het loutere stellen van een daad behorend tot de bevoegdheid van een openbaar ambtenaar en dit door een daartoe niet bevoegd persoon, ongeacht de goede of kwade trouw van diegene die de daad stelt.

2. Het ambt van notaris wordt beschermd door art. 227 Sw.

P.

Het misdrijf van inmenging in openbare ambten, ongeacht welk ambt het ook zij, is voltrokken zodra een daad wordt gesteld behorend tot de bevoegdheid van een openbaar ambtenaar en dit door een daartoe niet bevoegd persoon en door het eenvoudig stellen van de daad, ongeacht de goede of kwade trouw van diegene die de daad stelt.

Het ambt van notaris is een openbaar ambt waardoor de akten van dit ambt met authenticiteit worden bekleed.

De verdachte kon als burgemeester, ingevolge wettelijke bepalingen, bepaalde akten verkrijgen die ingevolge de hem door de wet toegekende bevoegdheden authenticiteit verkregen.

Uit het strafdossier blijkt evenwel dat verdachte overging tot het verkrijgen van een reeks akten waaromtrent voldoende bezwaren voorhanden zijn in verband met de toepassing van art. 227 Strafwetboek, alsook voor de overige feiten.

NOOT—*Het moreel bestanddeel van het misdrijf inmenging in openbare ambten*

1. Het materiële element van het misdrijf uit art. 227 Sw. bestaat uit een inmenging zonder titel in een openbaar ambt (*R.P.D.B.*, tw. «Usurpation de fonctions», nr. 11).

De inmenging zelf kan bestaan uit twee verschillende materiële uitvoeringswijzen (Cass., 18 juni 1941, *Pas.*, 1941, I, 240; Cass., 21 juni 1976, *Pas.*, 1976, I, 1145):

— hetzij het stellen zonder titel van een daad behorend tot een openbaar ambt. Het enkele uitvoeren van de daad is hier voldoende. Het is niet noodzakelijk dat de dader

door of naast het stellen van die daad ook nog wilde doen voorkomen of geloven dat hij met die openbare functie was bekleed of de titel ervan droeg (Gent, 13 juli 1881, *Pas.*, 1881, II, 225; K.I. Luik, 19 oktober 1962, *R.D.P.*, 1962-63, 354; Rigaux, M., en Trousse, P.E., *Les crimes et les délits du code pénal*, IV, p. 96-97);

— hetzij het stellen van een geheel van handelwijzen of voorstellingen van zaken van dien aard dat ze kunnen doen geloven dat hij die ze aanwendt de hoedanigheid of bevoegdheid van een openbare officier of ambtenaar bezit. Dergelijke schijnverwekking valt onder de toepassing van art. 227 Sw., zelfs al is er geen enkele daad, eigen aan dit openbaar ambt, gesteld (zie o.a. Cass., 11 juni 1934, *Pas.*, 1934, I, 313; Corr. Verviers, 26 november 1897, *Pas.*, 1898, III, 31; *contra*: verslag Haus in Nypels, *Législation criminelle*, II, p. 199, nr. 53, die stelde dat zonder het uitvoeren van een daad geen inmenging in openbare ambten mogelijk is. Deze mening werd echter reeds vroeg verworpen: *Pand. B.*, tw. «Fonction publique, fonctionnaire public», nr. 206).

2. Naast het materiële element vereist de wet het gewone algemeen opzet als moreel element. Dit houdt in dat de inmenging door de dader vrijwillig tot stand moet zijn gebracht en dat hij er kennis van had of diende te hebben dat dit feit wederrechtelijk werd gesteld (De Nauw, A., *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, p. 24; *R.P.D.B.*, tw. «Usurpation de fonctions», nrs. 108-109).

Er is dus geen bijzonder opzet vereist (Brussel, 25 april 1925, *R.D.P.*, 1925, 588; *Pand. B.*, tw. «Fonction publique, fonctionnaire public», nr. 233; Rigaux en Trousse, o.c., IV, p. 101; *contra*: Amiens, 18 maart 1904, *Pas.*, 1905, IV, 56, dat bedrieglijk opzet vereist, echter zonder enige motivering).

3. Bij studie van de vooral oudere rechtspraak valt het echter op dat, in tegenstelling tot de hier geannoteerde beschikking, diverse beslissingen oordeelden dat de goede trouw van de dader het misdrijf van inmenging in openbare ambten uitsloot (Cass., 29 juli 1851, *Pas.*, 1851, I, 453; Gent, 21 december 1869, *Pas.*, 1870, II, 149; Corr. Kortrijk, 27 december 1881, *B.J.*, 1883, 287; Pol. Paturages, 20 februari 1909, *R.D.P.*, 1909, 1065). Hierop steunend menen sommigen zelfs dat art. 227 Sw. kwade trouw als moreel element van het misdrijf vereist (Marchal, A., en Jaspas, J.P., *Droit criminel*, 3e druk, I, p. 293, nr. 961).

Dit alles is niet zonder problemen.

In strafzaken dient men onder goede trouw te verstaan het feit dat de dader meende wettig te handelen en geen misdrijf te plegen. Subjectief was de dader er zich dus niet van bewust dat hij de strafwet overtrad (*Novelles, Droit pénal*, I-1, p. 402, nr. 2584; Vanhoudt, C.J., en Calewaert, W., *Belgisch strafrecht*, II, p. 410, nr. 828).

Bepaalde oudere opvattingen schakelden deze goede trouw gelijk met een rechtvaardigingsgrond, meestal dwaling of onwetendheid (*Pand. B.*, tw. «Bonne foi», nr. 51; *Novelles, Droit pénal*, I-1, p. 402, nr. 2583).

Deze oplossing is nu geheel verlaten. Goede trouw maakt op zichzelf geen rechtvaardigingsgrond uit; zij kan er wel een noodzakelijk bestanddeel van zijn (Corr. Brugge, 8 november 1984, *R.W.*, 1985-86, 1229, noot Arnou, P.; Arnou, P., «Verkeerd advies als grond voor onoverwinnelijke dwaling», *R.W.*, 1983-84, 2782-2783, nr. 3).

Goede trouw neemt dan ook bij misdrijven die enkel het

gewone algemeen opzet vereisen (en zeker wanneer nalatigheid reeds voldoende is) in de regel de wederrechtelijkheid of de strafbaarheid van het misdrijf niet weg. Eveneens kan goede trouw alleen nooit het wettelijk vermoeden uitschakelen dat elkeen geacht wordt de wet te kennen.

Daarentegen zal goede trouw wel de strafbaarheid vermogen uit te sluiten bij misdrijven die vereisen dat de dader subjectief een kwaad opzet had, zoals bij misdrijven met een bijzonder opzet of misdrijven waarvan een bestanddeel een bepaald «weten» of «kennis» veronderstelt bij de dader (*Novelles, Droit pénal*, I-1, p. 403, nrs. 2586-2588; Vanhoudt en Calewaert, o.c., II, p. 410, nrs. 829-830).

4. Wanneer wij deze beginselen toepassen inzake inmenging in openbare ambten, dan menen wij dat de Brugse raadkamer terecht in de geannoteerde beschikking de opvatting verwierp dat goede trouw alleen voldoende is om het misdrijf van art. 227 Sw. uit te sluiten.

Het feit dat de dader subjectief in de mening verkeerde dat zijn inmenging niet wederrechtelijk was, neemt het misdrijf niet weg.

Zeker is dit niet het geval wanneer zijn goede trouw voortkomt uit onwetendheid of gebrekkige kennis van de wet, die elkeen geacht wordt te kennen (Gent, 21 december 1869, *Pas.*, 1870, II, 149; *R.P.D.B.*, tw. «Usurpation de fonctions», nr. 112; Piret, J.M., *Crimes et délits contre la foi publique, titres V et VI*, in *Novelles, Droit pénal*, II, nr. 2856).

Maar ook in de andere gevallen is ons inziens dwaling vereist om de wederrechtelijkheid van het misdrijf weg te nemen. Naast de goede trouw, die een noodzakelijke voorwaarde is, zal de dwaling ook onoverkomelijk dienen te zijn, d.w.z. dat elk vooruitziend, voorzichtig en redelijk mens onder dezelfde omstandigheden in dezelfde dwaling zou hebben verkeerd (in die zin: Rigaux en Trousse, o.c., IV, p. 101).

Aldus bekeken kan de concrete oplossing ten gronde van de meeste geciteerde oudere rechtspraak wel nog worden behouden. Hetgeen aldaar als goede trouw wordt betiteld, kan meestal als onoverkomelijke dwaling worden gezien.

Het gaat immers veelal om ambtenaren die te goeder trouw reeds of nog daden stellen, die zij door hen niet te verwijten gebreken in hun benoeming door de overheid, eigenlijk niet mochten of konden uitvoeren (Cass., 29 juli 1851, *Pas.*, 1851, I, 453; Cass., 3 april 1882, *Pas.*, 1882, I, 102; Cass., 20 mei 1902, *Pas.*, 1902, I, 250; Gent, 21 december 1869, *Pas.*, 1870, II, 149).

Er zij hier overigens opnieuw op gewezen dat vroeger goede trouw ten onrechte door sommigen met dwaling werd gelijkgesteld (zie boven).

In elk geval menen wij dat art. 227 Sw. enkel het algemeen opzet als moreel bestanddeel van het misdrijf vereist en dat ten onrechte goede trouw alleen als voldoende wordt beschouwd om het misdrijf uit te sluiten. Evenmin vereist inmenging in openbare ambten kwade trouw als bijkomend moreel bestanddeel.

5. Merken we ten slotte nog op dat algemeen wordt aangevaard dat het ambt van notaris beschermd wordt door art. 227 Sw. (zie reeds Gent, 11 augustus 1858, *Pas.*, 1859, II, 123; Beltjens, G., *Code pénal*, p. 300, nr. 11; Nypels, J. en Servais, J., *Code pénal belge*, II, p. 48, nr. 5).

Patrick Arnou
Assistent K.U.L.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

7e KAMER — 24 JUNI 1985

Voorzitter : de h. Albers

Advocaten : mrs. Tritsmans, Meyntjens loco Neels en Van Reusel loco Beliën

Persoonlijkheidsrechten — Recht op de afbeelding — Recht op een filosofische overtuiging — Rechten van de geportretteerde — Schadeloosstelling — Vrijwaring.

Het persoonlijkheidsrecht op de afbeelding, het recht van geportretteerde krachtens artikel 20 Auteurswet en het recht om niet geïdentificeerd te worden met instellingen of overtuigingen die strijden met de eigen levensopvatting rechtvaardigen de toekenning van extrapatrimoniale schadeloosstelling aan een vrijzinnig gezin, waarvan tegen hun wil, foto's uit hun privé-leven werden aangewend voor religieuze propaganda.

Zowel de uitgever als de fotograaf zijn in solidum gehouden tot betaling van de extrapatrimoniale schadeloosstelling, nu beiden foutief handelden. Daarom ook bestaat er geen reden waarom zij elkaar zouden moeten vrijwaren.

G. e.a. t/ Z. en V.Z.W. K.)

Verweerder, een free-lance beroepsfotograaf, was een buur van eisers van 1973 tot 1980; hij vroeg toelating aan eisers om bij hen thuis foto's van hun gezin te maken; eisers stemden toe en verweerder nam de foto's in 1980. In 1983 verkocht verweerder enkele van die foto's aan verweester, een katholieke organisatie, die de foto's aanwendde o.a. voor affiches aan kerkdeuren of in kerkportalen. Eisers, die van areligieuze humanistische levensopvatting zijn en hun kinderen dienovereenkomstig opvoeden, voelen zich gekrenkt en geschaad doordat foto's waarop hun vier kinderen te zien zijn zittend op een canapé in de huiskamer, werden gebruikt voor religieuze propaganda; onder de foto op de affiche staat de volgende tekst: «kristelijk gezin: kern van geloof», en: «missie-intentie: vorming van priesters en religieuzen in Azië».

Eisers vorderen solidaire veroordeling van verweerders tot betaling van 1.000.000 fr. als vergoeding voor vermengde materiële en morele schade, op basis van: 1° art. 20 van de Auteurswet van 22 maart 1886; 2° inbreuk op het recht op eigen afbeelding; 3° art. 1382 B.W.; 4° schending van de artt. 8 en 9 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden.

Verweerder en verweester vorderen wederzijds hun vrijwaring door de andere.

A. Wat verweerder betreft

1° Overwegende dat volgens verweerder de foto's in kwestie niet onder toepassing van genoemde Auteurswet vallen, omdat zij geen originaliteit noch artistieke waarde bezitten;

Overwegende nochtans dat de foto's werden gemaakt door een mens, niet door een machine of automaat; dat ieder mens origineel is en wat hij maakt het, daarom alleen al, ook is; dat de foto's bijgevolg als origineel dienen te

worden bestempeld, zodat art. 20 van de Auteurswet in casu speelt;

Overwegende bovendien dat de rechter als zodanig onbevoegd is om uit te maken of een foto al dan niet artistieke waarde bezit, aangezien de voor zulk een oordeel te hantieren maatstaven volkomen buiten het domein van het recht blijven (cf. noten van J. Corbet, onder Rb. Hasselt, 28 maart 1966, *R.W.*, 1965-66, 2096; Rb. Antwerpen, 15 mei 1975, *R.W.*, 1975-76, 2017; Hof Antwerpen, 4 mei 1976, *R.W.*, 1976-77, 2551; Rb. Hasselt, 16 febr. 1980, *R.W.*, 1980-81, 1861);

Overwegende dat verweerder de foto's niet zonder toestemming van eisers mocht verveelvoudigen of openbaar tentoonstellen, of laten verveelvoudigen of laten tentoonstellen, wat hij toch deed door ze te verkopen aan verweester, van wie verweerder wist dat zij de foto's zou publiceren, aangezien hijzelf op zijn beide facturen o.a. de woorden «Auteursrechten publikatie Foto's/Dia's» en «Publikatie/Auteursrechten» vermeldde;

2° Overwegende dat het recht op afbeelding het recht is dat elke burger heeft om zich te verzetten tegen iedere publikatie van zijn afbeelding, waarvoor hij geen toestemming heeft verleend (J. Lievens, «Het recht op afbeelding», *R.W.*, 1976-77, 1857); dat die toestemming niet wordt vermoed, maar uitdrukkelijk (schriftelijk of mondeling) gegeven moet worden, althans wanneer het louter privé-persoon betreft zoals de kinderen van eisers (E. Guldix, «Algemene systematische beschouwingen over het persoonlijkheidsrecht op de eigen afbeelding», *R.W.*, 1980-81, 1161 e.v., nrs. 28 t/m 34);

Overwegende dat verweerder onterecht uit het argument van de groepsfoto afleidt dat hij geen toestemming nodig had; dat met «groep» bedoeld wordt een aantal personen die zich op straat, op een openbare bijeenkomst of in een andere publieke plaats bevinden (E. Guldix, *o.c.*, nr. 39); dat het in casu om een afbeelding ging in het kader van het privé-leven waarvoor steeds een expliciete toestemming tot publikatie vereist is (E. Guldix, *o.c.*, nr. 38);

Overwegende dat wie zijn vordering laat steunen op het recht op afbeelding (zoals eisers doen), geen fout noch schade noch causaal verband tussen beide (art. 1382 B.W.) hoeft te bewijzen; dat bedoeld recht los staat van de quasidelectuele aansprakelijkheid (onrechtmatige daad) en is geschonden door het enkel feit van de publikatie zonder toestemming van de afgebeelde persoon (J. Lievens, *o.c.*, 1864); dat de vordering van eisers stoelend op het recht op afbeelding dus eveneens gegrond is;

3° Overwegende dat er in deze zaak ook een fout werd begaan in de zin van art. 1382 B.W., doordat de foto's voor publikatie aangewend werden in een voor eisers en hun kinderen onaanvaardbare context, want geheel strijdig met hun levensopvatting (J. Lievens, *o.c.*, 1865);

Overwegende nochtans dat niet verweerder, maar wel verweester de foto's aldus gebruikte, en de vordering op basis van art. 1382 B.W. dan ook niet gegrond is t.o.v. eerste verweerder;

4° Overwegende dat genoemd Europees Verdrag alleen van toepassing is tussen individuen (of Staten) enerzijds en Staten (leden bij het Verdrag) anderzijds;

Overwegende dat eisers van privé-persoonen (natuurlijke of juridische) geen schadevergoeding kunnen vorderen op

grond van dat Verdrag; m.a.w.: het Verdrag werkt enkel ten opzichte van Staten, die de bepalingen ervan schenden;

B) Wat verweerster betreft

1° Overwegende dat volgens verweerster art. 20 van de Auteurswet niet op haar slaat, omdat zij geen eigenares van de foto's zou zijn, doch ze slechts van verweerder leende;

Overwegende dat verweerder nochtans herhaaldelijk zegt dat hij de foto's aan verweerster verkocht; dat die partijen dus blijkbaar zelf niet goed weten wat zij overeenkwamen, en de rechtbank dit moet beslechten;

Overwegende dat verweerster in totaal 23.175 fr., BTW inbegrepen, voor de foto's en dia's betaalde;

Overwegende dat de bruiklening essentieel een overeenkomst om niet is (art. 1876 B.W.); dat, wanneer voor goederen betaald wordt, er geen bruiklening ontstaat (De Page, IV, ed. 1972, nr. 485); dat verweerster, die voor de foto's en dia's betaalde, ze dus zeker niet leende;

Overwegende dat in de factuurvoorwaarden van verweerder nergens sprake is van huur; dat verweerster niet beweert en nog minder bewijst dat zij de foto's ooit aan verweerder heeft terugbezorgd; dat uit niets blijkt dat beide verweerders de bedoeling hadden een huurovereenkomst aan te gaan; dat men bijgevolg moet besluiten dat verweerster de foto's kocht van verweerder, zoals deze het bevestigt;

Overwegende dat, aangezien verweerster dus eigenares was van de foto's, art. 20 van de Auteurswet ook op haar van toepassing is; dat zij derhalve niet het recht had om de foto's te veelelvoudigen en te publiceren zonder toestemming van eisers, en zij krachtens art. 6 van de factuurvoorwaarden zelf voor de toestemming moest zorgen;

2° Overwegende dat het recht op afbeelding een absolute bescherming verleent; dat het louter afbeelden zonder toelating een fout is en recht op vergoeding geeft, ook al was de afbeelder volstrekt te goeder trouw en was het niet verkrijgen van de toelating alleen aan een vergetelheid of een vergissing te wijten (E. Guldix, o.c., nr. 4); dat hetzelfde geldt voor wie de afbeelding veelelvoudigt en publiceert; dat verweerster eveneens op basis van schending van het recht op afbeelding aansprakelijk is (cf. noot van Corbet, R.W., 1981-82, 2619);

3° Overwegende dat verweerster ook een fout beging in de zin van de artt. 1382 en 1383 B.W. (cf. supra, sub A, 3°, en Guldix, o.c., nr. 4);

4° Overwegende dat voor verweerster eveneens geldt wat sub A, 4°, nopens verweerder gemotiveerd werd;

Overwegende dat, aangezien beide verwerende partijen aansprakelijk zijn, zij solidair dienen te worden veroordeeld en er geen reden bestaat waarom zij elkaar zouden moeten vrijwaren (vgl. Rb. Brussel, 19 juni 1981, R.W., 1981-82, 2618);

Overwegende dat eisers geen materiële schade hebben kunnen lijden: zij zouden, als overtuigde vrijzinnigen, natuurlijk nooit hun toestemming hebben gegeven om de foto van hun kinderen te publiceren in de context waarin dat nu gebeurde, en dus nooit geldelijk gewin uit zulke publicatie hebben kunnen halen;

Overwegende dat de vergoeding voor morele schade ex aequo et bono op 50.000 fr. kan worden geschat (vgl. Brussel, *ibid.*, zie ook E. Guldix, o.c., nr. 56);

Overwegende dat eisers geen dringende redenen opgeven

waarom dit vonnis uitvoerbaar bij voorraad moet worden verklaard;

(...)

NOOT—De rechten van de geportretteerde

1. Art. 20 Auteurswet geldt slechts mits aan het portret auteursrechtelijke bescherming toekomt (zie naast de wijzigingen in het vonnis ook Rb. Luik, 18 nov. 1966, *Jur. Liège*, 1966-67, 182, n. M. Patte; Rb. Dendermonde, 10 nov. 1971, *R.W.*, 1971-72, 916).

Wat de auteursrechtelijke bescherming van foto's betreft, zijn er tegengestelde tendensen in de rechtspraak te onderkennen, afhankelijk van de aard der belangen die men met een beroep op de Auteurswet wenst te zien beschermen. De rechtspraak lijkt, naargelang de omstandigheden van de zaak, volgens wat zij meent een billijke oplossing van het geschil te zijn, een opportuniteitsoordeel te vellen over de preliminaire vraag of een foto auteursrechtelijke bescherming verdient dan niet. Ook in bovenstaande zaak gebeurde zulks, zij het op weinig overtuigende wijze: als men slechts uiterst geringe eisen stelt aan de originaliteit, aan de creatieve inbreng van de auteur, dan reduceert men het criterium van de originaliteit tot een factor van statistische eenmaligheid, zonder enig verband met de persoonlijkheid van de auteur.

Zulk een «minimalistisch» criterium dat in alle omstandigheden zou moeten gelden, wordt trouwens ook in de rechtsleer door sommigen voorgestaan (zie de verwijzingen naar J. Corbet in het vonnis en F. Van Isacker, *Kritische synthese van het Belgische auteursrecht*, Antwerpen, Kluwer, 1985, 5, nr. 33: «Maar vanaf het ogenblik dat de mens tussenkomt, hoe stuntelig het ook zij, door de afstand te bepalen, de belichting te regelen en de gezichtshoek uit te kiezen is er concrete vormgeving door de mens, die bovendien veel kans heeft om ook origineel te zijn en is er bijgevolg auteurswerk. In dit verband hebben de rechtbanken de laatste tijd al eens vergeten dat het auteursrecht, en vandaar ook zij die het moeten toepassen, geen esthetische noch ethische waardenormen in acht hoeft te nemen»). Men mag echter de opportuniteitsoplossingen van de rechtspraak over de auteursrechtelijke bescherming van foto's zeker niet in absolute regels omzetten: de fotografie is immers, ook wegens haar technisch karakter, een marginaal domein van toepassing van het auteursrecht (J. Renauld, «Examen de jurisprudence: Droit d'auteur — Dessins et modèles», *R.C.J.B.*, 1963, 370-371). De auteursrechtelijke bescherming van foto's lijkt trouwens in alle landen tot controverses te leiden (zie C. Carreau, *Mérite et droit d'auteur*, Parijs, Librairie générale, 1981, 359-412).

2. Het persoonlijkheidsrecht op de filosofische of politieke overtuiging, dat het recht voor een ieder garandeert om niet in verband te worden gebracht of geïdentificeerd met opinies die de zijne niet zijn, door welk publikatiemiddel ook, gaf tot heden slechts aanleiding tot zeer weinig uitspraken (Zie Voorz. Rb. Luik (k.g.), 24 sept. 1982, *Jur. Liège*, 1982, 419; Kh. Brussel, 24 juni 1929, *Ing. Cons.*, 1929, 135, bev. Brussel, 28 maart 1930, *Ing. Cons.*, 1932, 69; Voorz. Kh. Brussel, 8 jan. 1969, *J.T.*, 1969, 224).

3. Dat de uitgever mede werd veroordeeld en de vordering tot vrijwaring van deze tegen de fotograaf werd afgewezen, lijkt in strijd met de billijkheid. Mag de uitgever

immers niet veronderstellen dat de fotograaf de toestemming tot de publikatie vroeg en kreeg, alvorens de foto's te verkopen? (Aldus Rb. Mechelen, 29 maart 1983, *R.W.*, 1984-85, 62.) Hoe kan trouwens de uitgever de toestemming van de geportretteerde vragen die hij waarschijnlijk niet eens kent?

G.L. Ballon

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ANTWERPEN

7e KAMER — 22 NOVEMBER 1985

Voorzitter: de h. Van Orshaegen

Advocaten: mrs. Waterloos loco Meeus en Diercksens

Verzekering — Makelaar — Loon.

De makelaar die een verzekeringsovereenkomst voor een bepaalde tijd heeft aangebracht, behoudt zijn recht op loon gedurende de overeengekomen periode wanneer de overeenkomst op een niet normale wijze ten einde is gekomen.

P.V.B.A. O. t/ N.V. D.

Gelet op de inleidende dagvaarding van 10 februari 1976 strekkende tot veroordeling van verweerster tot betaling van 487.220 frank met verwijl- en gerechtelijke interesten en de gedingkosten wegens verschuldigd commissieloon;

Overwegende dat verweerster de vordering betwist en subsidiair stelt dat zij hoogstens 162.559 frank verschuldigd kan zijn;

Overwegende dat eiseres als makelaar bij verweerster twee verzekeringsovereenkomsten aanbracht, voorwerp van achtereenvolgens een polis arbeidsongevallen en een polis B.A. afgesloten met P. voor een duur van telkens tien jaar, stilzwijgend vernieuwd en verstrijkend op 1 januari 1978;

Dat, volgens overeenkomst van 16 april 1971 en bijvoegsels van 18 mei 1971 verweerster met P., zonder het akkoord van eiseres, overeenkwam de polissen opzegbaar te maken en dit meedeelde;

Dat eiseres dienaangaande protesteerde op 2 juni 1971;

Dat P. op 21 augustus 1972 zijn polissen opzegde tegen 31 december 1972;

Overwegende dat de commissie van eiseres 97.444 frank per jaar bedroeg; dat zij stelt dat, door de wijziging van de polissen, verweerster haar op de commissie van 1 januari 1973 tot 31 december 1977 verworven rechten heeft geschonden en dat verweerster tot betaling gehouden is van $5 \times 97.444 = 487.220$ frank commissie, minstens een schadevergoeding daaraan gelijk; dat eiseres subsidiair stelt dat door het wegvallen van het beheer hoogstens een aftrek van 5×10.000 frank kan worden toegepast zodat in ieder geval 437.220 frank verschuldigd blijft;

Overwegende dat de verzekerde P. zich verbonden had voor een vaste duur van tien jaar en dat verweerster zich daarop kon beroepen;

Dat verweerster, zonder het akkoord van eiseres te vragen, een essentiële en voor eiseres nadelige wijziging aan de overeenkomsten toestond, waarvan de verzekerde nagevoel onmiddellijk gebruik maakte;

Overwegende dat de verzekeringsovereenkomsten niet op normale wijze ten einde zijn gelopen en dat de opzegging, zonder meer, niet als een wettelijke beëindiging kan worden beschouwd; dat de beschouwingen van verweerster over het aleatoir karakter van de verzekeringsovereenkomst en de gebeurlijke mogelijkheden tot vervroegde beëindiging ter zake niet dienend zijn;

Overwegende dat eiseres volgens vast gebruik recht heeft op commissie tot op de eindvervaldag van de oorspronkelijk overeengekomen tienjarige periode (R. Vandeputte, *Inl. Verkeersrecht*, 1978, blz. 194-195; *Kluwers Verkeershandboek*, 1.2.2 - 44 e.v.);

Dat, met eiseres, een aftrek van ex aequo et bono 10.000 frank per jaar kan worden aanvaard wegens weggevalen materiële kosten en de vordering in die mate gegrond is; (...)

NOOT—Bovenstaand vonnis is definitief geworden.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE OUDENAARDE

30 JANUARI 1986

Voorzitter: de h. Van der Eecken

Openbaar ministerie: de h. De Colfmacker

Advocaten: mrs. Vander Schelden en De Brouwer

Voorrecht — Behoud van de zaak — Controle van machines.

Wanneer in het kader van het Algemeen Reglement van de Arbeidsbescherming een controle van machines is verricht, die voor bepaalde bedrijven is voorgeschreven tot het doeltreffend verzekeren van de veiligheid en het beschermen van de gezondheid van de arbeiders, zijn de desbetreffende kosten geen kosten tot behoud van de zaak gemaakt in de zin van art. 20, 4°, van de Hypotheekwet.

V.Z.W. A.I.B. t/ Faillissement H.

De eiseres deed bij brief van 16 mei 1984 tijdig aangifte van schuldvordering in het passief van het faillissement voor de som van 4.382 fr. op grond van haar factuur 4 oktober 1983, waarvoor zij tevens het voorrecht vraagt op basis van artikel 20, 4°, van de wet van 16 december 1851.

A.I.B. is een door de Staat erkende controle-instelling voor de veiligheid van de arbeiders en van de werkplaatsen en doet desaan gaande controle van de kwaliteit van de constructies en installaties met expertise van materialen en niet-destructieve proeven.

In het kader van het besluit van de Regent van 11 februari 1946, houdende goedkeuring van de titels I en II van het Algemeen Reglement van de Arbeidsbescherming doet zij in bepaalde bedrijven naar gelang van de aard van de voorwerpen een driemaandelijks of jaarlijkse wettelijk verplichte controle tot het doeltreffend verzekeren van de veiligheid en het beschermen van de gezondheid van de arbeiders en dit op de kosten van de werkgever.

Het document of verslag van dit controleonderzoek moet krachtens artikel 838.1.b van het Algemeen Reglement voor

de Arbeidsbescherming ter kennis worden gebracht van het comité voor veiligheid, gezondheid en verfraaiing der werkplaatsen tijdens de eerstvolgende vergadering.

Het verslag van dit periodiek controleonderzoek van 9 september 1983, waarvoor de eiseres haar niet-betwiste factuur van 4 oktober 1983 ten bedrage van 4.382 fr. deed geworden, gaf geen aanleiding tot enige opmerking nopens de veiligheid van de arbeiders en van de werkplaatsen noch nopens de kwaliteit van de constructies en installaties noch nopens hinder.

Bij die controle gebruikte de eiseres slechts een relatief klein bedrag aan eigen goederen om haar controle te kunnen uitoefenen en voor het overige factureerde zij haar tussenkomst tegen forfaitaire, wettelijk vaststaande vergoedingen (zie factuur).

De eiseres oordeelt dat de kostprijs van de door haar uitgeoefende controle, opgelegd door het A.R.A.B., bevoorrecht is als kosten gemaakt tot het behoud van de zaak omdat de betrokken machines zonder deze wettelijk verplichte tussenkomst niet meer geschikt zouden zijn voor het gebruik waartoe zij bestemd zijn en wel door de bepalingen van de wet zelf (nl. A.R.A.B.), die dergelijke periodieke controles door een door de staat erkend organisme gebiedend voorschrijft.

Zij voert aan dat er een direct en noodzakelijk verband bestaat tussen de vordering van de eiseres en het behoud van de zaak, nl. voorkomen dat het goed wettelijk niet meer geschikt zou zijn voor het doel waarvoor het bestemd is.

De curators stellen dat de factuur inhoudt een eenvoudige periodieke onderhoudsverrichting, die weliswaar wettelijk het gebruik van de zaak periodiek verzekert, maar niet het behoud ervan.

Deze rechtbank is van oordeel dat toepassing van artikel 20, 4°, Hypotheekwet ter zake niet opgaat en wel om de volgende redenen:

1° In wezen betreffen de werkzaamheden van de eiseres geen hoegenaamde onderhoudsverrichting maar louter een controleverrichting, aangezien zij zelf geen hoegenaamde herstellingen of leveringen deed of mag doen; derhalve dient zelfs niet gewezen te worden op het grote onderscheid tussen «behoud», geïnterpreteerd als kosten tot het «gebruiksgeschikt» houden van de zaak (bevoorrecht) en kosten gemaakt bij het «gebruik» der zaak (niet bevoorrecht);

2° Zelfs indien dit onderscheid toch ter sprake zou kunnen komen, dan nog is het zo dat ook zonder de controleverrichting de machines evengoed gebruiksgeschikt bleven en verder zouden gebruikt worden, aangezien de controle geen aanleiding gaf tot enige opmerking; de «kosten tot behoud» waren aldus niet bewezen.

3° De periodieke controleverrichtingen blijven controleverrichtingen die hoogstens vingerwijzigingen kunnen geven nopens het «gebruik» der zaak en dit enkel met het enig wettelijk doel de veiligheid van de arbeiders en de werkplaatsen en niet met het doel het behouden of in stand houden van de gecontroleerde machine dank zij welbepaalde kosten; in die optiek betreffen die controlekosten voor het bedrijf loutere werkingskosten, zonder enig oorzakelijk verband met kosten gemaakt tot het behoud van de zaak (B.R.H., 1983, 521/22, noot van Ronald Parijs bij Hof Gent, 18 februari 1981);

4° Wanneer men het begrip «behoud» van art. 20, 4°,

van de Hypotheekwet zo opvat, dat het alle kosten betreft die nodig zijn om de goede werking van een machine volgens haar bestemming te verzekeren, dan zou men het voorrecht dienen toe te kennen aan alle leveranciers van onverschillig welke goederen of diensten (van controle), die van verre of van nabij iets met de machine te maken hebben; indien men stelt dat het in goede staat van werking behouden van een machine een voorwaarde van haar behoud is, dan is inderdaad niet alleen de levering van nieuwe onderdelen bevoorrecht, maar tevens al wat haar werking mogelijk maakt, zoals — eventueel — de levering van elektrische stroom, van olie of benzine en zelfs de levering van de grondstoffen, tot verwerking waarvan zij bestemd is; een dergelijke opvatting van het begrip «behoud» is des te minder aannemelijk, daar de wetbepalingen betreffende de voorrechten in beperkende zin dienen te worden uitgelegd (R.W., 1972-73, 1350, Overzicht Rechtspraak Kh. St. Niklaas door A. Cloquet).

5° De toepassing van de goederen of van de diensten op het «behouden» voorwerp moet het feit van de schuldeiser zelf zijn; er kan immers geen sprake zijn van kosten tot behoud wanneer de schuldenaar goederen koopt (een wettelijke periodieke controle ondergaat) en het uitsluitend van hem zelf afhangt of hij zelf vroeg of laat eens die goederen (of die controleresultaten) gaat aanwenden tot een behoud van een element van zijn vermogen; «kosten tot behoud» veronderstellen dat zij dienen tot behoud op het ogenblik zelf waarop zij gedaan worden, m.a.w. dat het behoud van de zaak voortspuit uit de toepassing van die kosten, terstond door de schuldeiseres zelf, en niet — eventueel later — door de schuldenaar.

6° Ten slotte bewijst de eiseres in elk geval niet ten aanzien van de massa, welke een derde is, dat ter oorzaak van haar controleprestaties zelf het actief van het bedrijf of enig bijzonder onderdeel ervan door haar toedoen effectief bewaard is gebleven in de zin van artikel 20, 4°, van de Hypotheekwet; dit was trouwens uiteraard niet haar doel en die kosten, verbonden aan het vervullen van een louter wettelijke controleverplichting, kunnen alleen uit dien hoofde en op zichzelf niet bevoorrecht zijn, tenzij de wetgever zelf er anders over heeft beschikt, wat in casu niet het geval is.

(...)

VREDEGERECHT TE SINT-JANS-MOLENBEEK

19 FEBRUARI 1985

Rechter: de h. Sacré

Advocaat: mr. Straelen loco Coolen

Verjaring — Art. 2272 B.W. — Vermoeden van betaling.

De verjaring van art. 2272 B.W. berust op een vermoeden van betaling. De schuldenaar die, zonder enig betalingsbewijs voor te leggen, beweert betaald te hebben, is van alle verder bewijs ontslagen.

Een aanmaning kan niet beschouwd worden als een afgesloten rekening, een schuldbekenenis of een dagvaarding in de zin van art. 2274, tweede lid, B.W.

G. t/ De B.

Overwegende dat de vordering de betaling beoogt van een medisch honorarium voor anesthesie ad 4.500 fr. van 16 juni 1982;

Dat verweerder als eerste verweer de onbevoegdheid ratione loci van de rechtbank opwerpt daar hij te Schepdaal woonachtig is;

Dat hij op het ogenblik der betekening te Sint-Jans-Molenbeek was ingeschreven (cf. attest);

Dat de bevoegdheid bepaald wordt op het ogenblik van de betekening van de inleidende akte daar anders, staande, een procedure, bij verhuizingen, opeenvolgende rechtbanken bevoegd zouden zijn; dat hoe dan ook de medische prestatie verricht werd in de kliniek St.-Remi, gelegen binnen ons kanton en wij bevoegd zijn op voet van artikel 624, tweede lid, Ger. W.;

Overwegende dat verweerder vervolgens de verjaring inroept van artikel 2272 van het Burgerlijk Wetboek;

Dat de korte verjaring gestoeld is op een vermoeden van betaling;

Dat het in casu om een kwijtende verjaring gaat en verweerder, welke beweert betaald te hebben, zonder enig betalingsbewijs voor te leggen, toch ontslagen is van verdere bewijslast;

Dat de aanmaningen tot betaling van 11 oktober 1982 en 22 februari 1983 het vermoeden van kwijting niet weerleggen; dat een aanmaning niet kan worden beschouwd als een afgesloten rekening, een schuldbekentenis of een dagvaarding, zoals opgelegd door artikel 2274, tweede lid, B.W.;

Dat verweerder in geen enkel geschrift de schuld erkende;

Dat eiser in gebreke blijft verweerder de eed voorzien bij artikel 2275 Burgerlijk Wetboek op te dragen;

(...)

WETGEVING IN KORT BESTEK

Onder de zorg van het Departement Rechten van de U.I.A.

Commissie Arbeid

Door de wet van 2 augustus 1985 (*B.S.*, 3 september 1985) wordt bij het Ministerie van Sociale Voorzorg een Commissie Arbeid ten behoeve van het Gezin opgericht, met als taak adviezen uit te brengen, onderzoeken te verrichten en maatregelen voor te stellen i.v.m. de thuiswerkende ouder (verzekering, statuut, fiscaliteit e.d.m.). Als voorbeeld hiervan (en als antwoord hierop?) stond de Commissie Vrouwenarbeid, ingericht bij het Ministerie van Arbeid en Tewerkstelling.

De voorzitter en de leden werden benoemd bij K.B. van 19 maart 1986 (*B.S.*, 2 april 1986).

J.V.S.

Sociaal-economische Raad van Vlaanderen

De gewestelijke economische Raden van Brabant, Wallonië en Vlaanderen werden opgericht door de wet van 15 juli

1970 houdende organisatie van de planning en de economische decentralisatie.

In Wallonië werd bij decreet van 25 mei 1983 (*B.S.*, 20 maart 1984) de G.E.R.W. vervangen door de Conseil Economique et Social de la Région Wallonne. Ook aan Vlaamse zijde bestond de behoefte aan een onafhankelijk adviserend orgaan van de sociale partners ten aanzien van de Vlaamse Raad en de Vlaamse Executieve.

Het decreet van 27 juni 1985 (*B.S.*, 3 september 1985) heeft de sociaal-economische Raad van Vlaanderen, in afkorting S.E.R.V., ingesteld ter vervanging van de G.E.R.V.

De S.E.R.V. is allereerst een overlegorgaan tussen de sociale partners. Dat is nieuw.

Vervolgens is de S.E.R.V. een adviesorgaan t.a.v. de Vlaamse Raad en de Vlaamse Executieve. Hij heeft op eigen initiatief een bevoegdheid tot studie, aanbeveling en advies betreffende de gemeenschaps- en de gewestaangelegenheden met een sociaal-economische dimensie, terwijl de Vlaamse Executieve over alle voorontwerpen van decreet met een sociaal-economische inslag advies moet vragen.

Ten slotte leidt de S.E.R.V. de werking van de Stichting technologie in Vlaanderen en is aldus verantwoordelijk voor de studie, de begeleiding en het advies betreffende de maatschappelijke gevolgen van de invoering en het gebruik van nieuwe technologieën.

Aangenomen wordt dat de S.E.R.V. een doeltreffender samenstelling heeft dan de G.E.R.V.: tien leden vertegenwoordigen de representatieve organisaties van de werkgevers, de middenstand, en de boerenbond, en evenveel leden de representatieve organisaties van de werknemers. Aan deze twintig leden worden zeven leden toegevoegd, aangezien door de fracties van de Vlaamse Raad op basis van de evenredige vertegenwoordiging.

De nieuwe Raad is operationeel sinds 27 september 1985. De leden werden benoemd bij besluit van de Vlaamse Executieve van 30 juni 1985 (*B.S.*, 12 september 1985).

De S.E.R.V. is één van de vijf pijlers van het Vlaamse sociaal-economisch overleg.

De tweede pijler is het Vlaams economisch-sociaal overlegcomité, opgericht bij besluit van de Vlaamse Executieve van 17 juli 1985 (*B.S.*, 7 september 1985). De overlegbevoegdheid van V.E.S.O.C. is zeer ruim, namelijk alle beleidsaangelegenheden die een sociaal-economische dimensie hebben en die, krachtens de bijzondere wet tot hervorming van de instellingen van 8 augustus 1980, behoren tot de bevoegdheid van de Vlaamse Gemeenschap en het akkoord, het advies of de betrokkenheid van de Vlaamse Executieve vereisen.

De derde pijler is de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding. In vroegere afleveringen van Wetgeving in kort bestek werden ter zake reeds de decreten van 20 maart 1984 en 30 mei 1985 besproken.

Voor de operationalisering zorgden het besluit van de Vlaamse Executieve van 31 mei 1985 houdende samenstelling van het beheerscomité van de V.D.A.B. (*B.S.*, 17 juli 1985), twee besluiten van de Vlaamse Executieve van 31 mei 1985 houdende benoeming van de voorzitter en de leden van de V.D.A.B. (*B.S.*, 17 juli 1985) en het besluit van de Vlaamse Executieve van 12 juni 1985 houdende inwerkingtreding van hoofdstuk III van het decreet van 20 maart 1984 (*B.S.*, 14 september 1985). De Vlaamse Ge-

meenschap beschikt thans over een wettelijke opvangstructuur voor de nakende overdracht van het personeel, middelen en patrimonium van de R.V.A. Omdat Wallonië en Brussel daar nog niet in slaagden blijft de concrete verwezenlijking daarvan tot nu toe uit. De V.D.A.B. wordt paritair beheerd.

De vierde pijler is de Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid (V.R.W.B.) opgericht bij het besluit van de Vlaamse Executieve van 7 juli 1985 (*B.S.*, 7 september 1985), dat in hoofdzaak de bevoegdheden van de Raad omschrijft die werd samengesteld bij besluit van de Vlaamse Executieve van 29 januari 1986.

Bij de opsplitsing van de Nationale Raad voor Wetenschapsbeleid in twee communautaire kamers, zal de Vlaamse kamer de V.R.W.B. zijn.

De vijfde pijler is de Vlaamse Commissie voor Preventief Bedrijfsbeleid, opgericht bij decreet van 27 juni 1985 (*B.S.*, 27 augustus 1985). Men leze daarover: Wetgeving in kort bestek voor de periode van augustus 1985.

De V.C.P.B. moet de ondernemingen in moeilijkheden opsporen en aanbevelingen voor herstel formuleren.

W.L.

Subsidieregeling van het vormingswerk in de politieke vormingsinstellingen

Uit een initiatief van de verschillende politieke fracties in de Vlaamse Raad groeide het decreet van 27 juni 1985 houdende de subsidieregeling van het Nederlandstalig sociaal-cultureel vormingswerk met volwassenen in politieke vormingsinstellingen (*B.S.*, 3 september 1985).

Tot hertoe konden politieke vormingsinstellingen worden erkend en gesubsidieerd op grond van het decreet van 3 maart 1978 houdende de rijkssubsidieregeling voor het Nederlandstalig sociaal-cultureel vormingswerk met volwassenen in instellingen. Bepaalde situaties konden echter niet worden opgevangen door politieke vormingsinstellingen, gelet op hun specifiek karakter. Die toestand wil het decreet van 27 juni 1985 verhelpen. De nadruk wordt gelegd op vorming zowel voor de kaderleden van de politieke partij die de instelling heeft voorgedragen als voor een open publiek, zodat het ideeëngoed van deze partij ook voor een ander publiek naar buiten wordt uitgedragen. De instellingen zijn geen studiediensten of verenigingen van mandatarissen. Er bestaat een subsidie voor personeelskosten, een vaste basissubsidie en een subsidie voor de werking.

W.L.

Hormonen uit het rundvlees

Toen in 1980 de eerste consumentenboycot van met hormonen behandeld kalfsvlees werd georganiseerd, bereikte de E.E.G.-Ministerraad op 30 september 1980 het beginselakkoord om alle hormonen in de vetmesterij te verbieden. Nadien kwam de Raad echter op dit beginselakkoord terug. Immers, bij richtlijn van 31 juli 1981 werd in feite alleen maar verboden wat voor die datum reeds verboden was: natuurlijke hormonen bleven op basis van die richtlijn toegelaten en over het gebruik van twee kunstmatige hormonen, trenbolon en zeranol, sprak de richtlijn zich, in afwachting van nader wetenschappelijk onderzoek, niet uit.

Inmiddels mochten de nationale wetgevingen van kracht blijven.

Op 12 juni 1984 sprak de Europese Commissie zich echter uit voor een verbod van het gebruik van de twee genoemde kunstmatige hormonen, terwijl ze met het gebruik van drie natuurlijke hormonen (estradiol-17, progesteron en testosteron) bleef instemmen. Inmiddels werd, aanvang april 1985, de zogeheten maffia van de hormonenhandel ontdekt die, naar schatting, sinds ongeveer twintig jaar een zwarte markt zou hebben opgezet met een omzetcijfer van ongeveer vier miljard frank.

In de loop van 1984 werden door de inspecteurs van de vleeshandel 1967 slachtdieren onderzocht op het gebruik van produkten met hormonale of anti-hormonale werking. Hiervan werden 272 dieren positief bevonden (*Vr. en Antw.*, Kamer, 16 april 1985, 2446).

Het Europees Bureau van de Verbruikersunies (B.E.U.C.) bleef het verbod op alle hormonen in de vee-teelt eisen.

Na heel wat heen en weer getrek tussen alle belanghebbende kringen heeft de Commissie in oktober 1985 tot verrassing van velen een totaal verbod van alle hormonen voorgesteld, kunstmatige en natuurlijke. Dit voorstel mondde uit in de richtlijn van de Raad van 31 december 1985 tot instelling van een verbod op het gebruik van bepaalde stoffen met hormonale werking in de veehouderij (*Pb.*, L. 31 december 1985). Vanaf 1 januari 1988 wordt het gebruik van alle hormonen, zowel kunstmatige als natuurlijke, en van produkten met hormonale werking in de hele gemeenschap in de vetmesterij verboden. Dit geldt zowel voor de nationale produktie als voor de handel binnen de Gemeenschap en met derde landen.

Het was nodig deze Europese actie te beschrijven om beter de plaats te doen begrijpen die de wet van 15 juli 1985 betreffende het gebruik bij dieren van stoffen met hormonale of met anti-hormonale werking (*B.S.*, 4 september 1985) inneemt. Deze wet heeft tot doel de E.G.-richtlijn van 31 juli 1981 uit te voeren en het voorschrijven en toedienen van de kunstmatige hormonen aan dieren te verbieden of aan strenge regels te onderwerpen, een doeltreffend controlesysteem uit te bouwen en de inbreuken met ernstige correctionele straffen te beteugelen. Krachtens artikel 4 van de wet zou de Koning, op voorstel of na advies van de Hoge Gezondheidsraad, de lijst kunnen bepalen van de stoffen, andere dan de verboden stoffen, welke met het oog op de vetmesting van landbouwdieren mogen worden voorgeschreven en toegediend.

Het is duidelijk dat deze wet zal moeten worden hervormd met ingang van 1 januari 1988. Kan daarbij worden volstaan met het voorschrift van artikel 11 krachtens hetwelk de Koning binnen het toepassingsgebied van deze wet alle maatregelen kan treffen die nodig zijn voor het uitvoeren van de verdragen en van krachtens die verdragen tot stand gekomen internationale akten? Volgens dit artikel kan Hij de bepalingen van deze wet opheffen of wijzigen.

De bijlagen bij het senaatsverslag geven een goed overzicht van de Belgische wetgeving op het behandelde domein en van de wetgeving op het gebruik van hormonen in de E.E.G.-landen (*Parl. St.*, Senaat, 1984-85, nr. 849/2, 11-12).

Binnenkort is echter elk Europees kalf gelijk voor de wet. De angst voor clandestien gebruik van sommige pro-

dukten blijft evenwel bestaan. Zal het Instituut voor veterinaire keuring met zijn controles alle misbruiken kunnen tegengaan?

W.L.

Plaatselijke en communautaire televisies

De eerste experimenten met plaatselijke en communautaire televisie werden toegelaten door het K.B. van 4 mei 1976, houdende wijziging van het K.B. van 24 december 1966 betreffende de radiodistributie. Het decreet van 5 juli 1985 van de Franse Gemeenschap betreffende plaatselijke en communautaire televisies (B.S., 5 september 1985) heeft een formeel en wettelijk werkingskader aan de communautaire televisies willen verstrekken waarvan er in het Franse taalgebied een tiental bestaan. Een plaatselijke en communautaire televisie moet opgericht zijn als V.Z.W., pluralistisch zijn en de voorschriften van de Cultuurpactwet van 16 juli 1973 naleven.

W.L.

Uitlevering

De wet van 31 juli 1985, tot wijziging van de artikelen 1 en 2 van de wet van 15 maart 1874 op de uitleveringen en tot invoering van een artikel 2bis in dezelfde wet, B.S., 7 september 1985, heeft de uitleveringswet ingrijpend gewijzigd.

Terwijl uitlevering vroeger slechts kon worden toegestaan voor feiten die uitdrukkelijk waren opgesomd in de uitleveringswet en het toepasselijke uitleveringsverdrag (enumeratiebeginsel), is zij voortaan mogelijk voor *alle* misdrijven die aan een bepaalde strafmaat beantwoorden (*eliminatiebeginsel*). Deze strafmaat is gesteld op vrijheidsstraffen waarvan het maximum groter is dan één jaar. Betreft het een uitlevering met het oog op de tenuitvoerlegging van een reeds uitgesproken straf, dan moet de opgelegde straf minstens één jaar bedragen. Hierdoor wordt het toepassingsgebied van de uitlevering aanzienlijk verruimd. Bovendien zal zij nu ook kunnen geschieden voor fiscale en militaire misdrijven (echter in zoverre het toepasselijke uitleveringsverdrag ter zake geen exceptie inhoudt).

Een andere nieuwigheid is de zg. «accessoire uitlevering», waardoor uitlevering ook zal kunnen worden toegestaan voor feiten die niet voldoen aan het vereiste betreffende de strafmaat van één jaar, indien het verzoek tevens betrekking heeft op feiten die wel aan die strafmaat beantwoorden. Zo wordt «accessoire uitlevering» mogelijk voor feiten waarop straffen staan van minder dan één jaar en zelfs voor feiten die enkel gestraft worden met een geldboete.

Onder de wet van 15 maart 1874 kon uitlevering niet geschieden met het oog op de *uitvoering van beveiligingsmaatregelen* zoals o.m. internering. Sommige verdragen weken hiervan reeds af, bv. het Beneluxverdrag. De wet van 31 juli 1985 veralgemeent deze mogelijkheid door uitlevering toelaatbaar te maken voor vrijheidsberovende veiligheidsmaatregelen die bij vonnis van de strafrechter worden opgelegd naast of in plaats van de straf.

Een merkwaardige vernieuwing is de invoering van een *exceptie m.b.t. de doodstraf*: uitlevering zal voortaan kunnen worden geweigerd indien het strafbaar feit waarvoor de

uitlevering gevraagd wordt in de verzoekende staat strafbaar is met de doodstraf, en deze geen uitdrukkelijke zekerheden geeft dat de doodstraf niet zal worden uitgevoerd. Deze exceptie is merkwaardig, omdat een gelijkaardige clause in de Uitleveringsconventie van de Raad van Europa voor België steeds een beletsel is geweest t.o.v. de ratificatie van dit verdrag, aangezien België zelf een dergelijke zekerheid niet kan geven (zie Oschinsky, S., J.T., 1980, 289-295). Duidt de wet van 31 juli 1985 op het voornemen van de Regering de Europese Uitleveringsconventie eindelijk te ratificeren, nu bijna dertig jaar zijn verlopen sedert België ze heeft ondertekend?

Een nieuw artikel 2bis voert in ons uitleveringsrecht de zg. *discriminatieclause* in, waardoor uitlevering wordt geweigerd indien er ernstige redenen bestaan om te geloven dat het verzoek gedaan is met de bedoeling een persoon te vervolgen of te straffen om redenen van ras, godsdienst, nationaliteit of politieke gezindheid. Deze clause, die reeds in een aantal bilaterale verdragen en ook in de onlangs door België geratificeerde Terrorismeconventie voorkomt, wordt nu op algemene wijze in de uitleveringswet opgenomen.

De wijzigingen van de (interne) uitleveringswet hebben uiteraard niet tot gevolg dat de van kracht zijnde (internationale) uitleveringsovereenkomsten, die op grond van de oude tekst zijn gesloten, worden veranderd. Zij hebben enkel tot gevolg dat het kader waarbinnen de Regering over nieuwe uitleveringsovereenkomsten kan negotiëren of bestaande aanpassen, wordt verruimd (de uitleveringswet heeft immers het karakter van een kaderwet). Het merendeel van de bestaande overeenkomsten dateren uit de 19e eeuw, en zijn daardoor sterk verouderd. Door de wet van 31 juli 1985 wordt het uitleveringsrecht gemoderniseerd en op een reeks punten in overeenstemming gebracht met de Europese Uitleveringsconventie. Het valt dan ook te hopen dat België, als voorlaatste E.E.G.-land, spoedig zal overgaan tot ratificatie van deze conventie. Hierdoor zouden in één klap onze uitleveringsrelaties met de zeventien landen die partij zijn bij deze Conventie worden gemoderniseerd.

C. v.d. W.

Minimumstroomtoevoer in Wallonië

De verhoging van het aantal onderbrekingen van de stroomtoevoer van gas en elektriciteit, die klaarblijkelijk het gevolg is van de economische toestand, heeft de openbare opinie beroerd.

Door het decreet van de Waalse Gewestraad van 4 juli 1985 betreffende de levering van een minimum aan stroomtoevoer voor huishoudelijk gebruik (B.S., 7 september 1985) wordt aan een ieder een «minimelec» gewaarborgd door de plaatsing van een stroombeperker tot twee ampère die een kracht vertegenwoordigt van 440 watt. Het Comité van de controle van gas en elektriciteit heeft een financiële reserve aangelegd die vanaf 1986 184 miljoen per jaar bedraagt.

Bij besluit van de Waalse Executieve van 11 september 1985 werden de vier categorieën van personen omschreven aan wie een minimumstroomtoevoer wordt gewaarborgd: de gezinnen die gerechtigd zijn op het bestaansminimum, de gezinnen van bejaarden met een gewaarborgd minimuminkomen, de gezinnen die een bijzondere toelage van min-

der-valide ontvangen en gezinnen die worden geleid door het O.C.M.W.

W.L.

Toestand van de Franstalige ambtenaren

Aan Franstalige zijde bestaat er een onbehagen over de samenstelling en de werking van bi-communautaire instellingen en besturen omdat Franstalige ambtenaren stellen dat zij worden gediscrimineerd bij werving en bevordering.

Bij decreet van 5 juli 1985 van de Franse Gemeenschap (*B.S.*, 10 september 1985) werd een parlementaire commissie opgericht belast met het onderzoek naar de toestand van de Franstalige ambtenaren in de openbare diensten en in de instellingen die door de overheid worden gesubsidieerd of erkend. De commissie zou op uiterlijk 1 december 1985 een verslag moeten uitbrengen.

W.L.

Rentetoelagen — Registratierechten vennootschappen

Wet van 12 augustus 1985 tot wijziging van de wetgeving betreffende de economische expansie en van het Wetboek der Registratie-, Hypotheek- en Griffierechten, *B.S.*, 12 september 1985.

Artikel 12, § 4, van de Wet economische expansie bepaalde dat ter aanvulling van de rentetoelage van vijf procentpunt (op 75 % van de waarde van de investering), voorzien in art. 12, § 1, een bijkomende conjuncturele tegemoetkoming van twee procentpunt kon worden gegeven als steun voor investeringen in de ontwikkelingszones. Zoals men weet is het Europees communautair beleid inzake regionale steun voor België (ontwikkelingszones en steunintensiteit) geregeld bij Beschikking van de EG-Commissie van 22 juli 1982 (*PB* L 318 van 9 november). De verlenging van de bijkomende regionale tegemoetkoming, wegens de conjunctuur dus, moest telkens aan de Commissie worden gevraagd.

Vanaf 1 januari 1983 mocht deze bijkomende tegemoetkoming niet meer worden verleend; de Belgische regering heeft niet kunnen aantonen dat de recente economische trends een toename van de structurele verschillen tussen de regio's tot gevolg hadden (*Dertiende Mededingingsverslag*, Brussel, 1984, nr. 280; *Veertiende Mededingingsverslag*, Brussel, 1985, nr. 266). De Belgische oplossing: de bijkomende steun wordt afgeschaft en de twee procent wordt toegevoegd aan de algemene basistegemoetkoming (van 5 naar 7), zij het «onverminderd de maxima vastgesteld door de Commissie van de Europese Gemeenschappen». Het Brusselse Gewest, dat geen ontwikkelingszone heeft, vroeg ook wat, namelijk fiscale stimuli, en werd daarin gesteund door hen die tegen staatssteun maar voor een fiscaal gunstig klimaat zijn. Omdat een Europese richtlijn (RL 30 juni 1985, *PB* L 156) de maximumrechten op inbreng en kapitaalverhoging zou verlagen werd het registratierecht bij inbreng van één op een halve procent gebracht; bij kapitaalverhoging in het kader van fusie is dat niet meer verschuldigd (vroeger 0,5%).

Naast de regionale conjuncturele tegemoetkoming is er de conjunctuurtoelage voor K.M.O.'s (W. economische heroriëntering van 4 augustus 1978, art. 1, c, eveneens 2% boven op de 5%-basis). Om de zes maanden moest de ver-

lenging daarvan aan de Commissie worden gevraagd en geregeld (zie voor 1984-1985: K.B. 30 november 1984, *B.S.*, 22 december; K.B. 26 juli 1985; *B.S.*, 6 september). Ook die twee procent wordt in de basistoelage geïntegreerd. Zoals men weet zijn de Lid-Statens verplicht de Commissie van hun voornemen (dus vooraf) tot invoering of wijziging van een steunregeling op de hoogte brengen (art. 92, lid 3, E.E.G.-Verdrag). Deze verplichting geldt ook wanneer, zoals in het geval van deze wet (voorstellen De Batselier en Dupré), het initiatief tot invoering of wijziging uitgaat van het Parlement (von der Groeben/Thiesing/Ehlermann, *Handbuch des Eur. Rechts*, Baden-Baden, nr. 32 onder art. 93, lid 3, onder verw. naar H.v.J., zaak nr. 70/72, Com./BRD, arrest van 12 juli 1973, *Jur.*, 1973, 813).

H.S.

Registratierechten en wederverkoop

Bij de wederverkoop van een onroerend goed binnen zes maanden na de aankoop werd overeenkomstig art. 121 W. Reg. drie vijfde teruggegeven van het registratierecht dat geheven werd bij de aankoop.

De wet van 17 juli 1985 tot vermindering van registratierechten in geval van wederverkoop van een onroerend goed versoepelt deze teruggaveregeling (*B.S.*, 12 september 1985).

Voortaan wordt bij een wederverkoop binnen de drie maanden vier vijfde van de geheven belasting gerestitueerd; bij een wederverkoop meer dan drie maanden maar minder dan twee jaar na de aankoop wordt drie vijfde van de registratierechten teruggegeven.

De regering is van mening dat door deze maatregel de werkgelegenheid in de bouwsector wordt bevorderd, meer bepaald in de subsector van de renovatie (omdat de verkoop van opgeknapte gebouwen minder belast wordt).

S.G.

Beroepsaansprakelijkheid van de advocaten

Bij de wet van 8 augustus 1985 (*B.S.*, 14 september 1985) werd een art. 227*bis* in het Burgerlijk Wetboek ingevoegd. De advocaten zijn ontheven van hun beroepsaansprakelijkheid en zijn niet meer verantwoordelijk voor de bewaring van de stukken vijf jaar na het beëindigen van hun taak. Dit begrip moet worden toegepast voor elk afzonderlijk geval, zoals het overlijden van de advocaat, de intrekking van een dossier door de cliënt, de terugzending van een dossier aan de cliënt, het einde van de gerechtelijke procedure door een definitief arrest of vonnis (*Parl. St.*, Kamer, 1984-85, nr. 1186/1, 2, en *Parl. St.*, Senaat, 1984-85, nr. 836/1, 3). Deze verjaring is niet van toepassing wanneer de advocaat uitdrukkelijk met het bewaren van bepaalde stukken is belast. De nieuwe verkorte verjaringstermijn begint pas te lopen bij de inwerkingtreding van de wet van 8 augustus 1985. Dit wil dus heel concreet zeggen dat bv. na de afhandeling van een dossier 24 jaar geleden bij de inwerkingtreding van de wet nog een bijkomende termijn van vijf jaar dient te worden gevoegd vooraleer de verjaring bereikt zal zijn (*Parl. St.*, Senaat, 1984-85, nr. 836/2, 2).

De vordering van de advocaten tot betaling van kosten

en honorarium verjaart eveneens na verloop van vijf jaar na het beëindigen van hun taak (art. 2276bis, § 2, B.W.).

J.L.

Administratief toezicht in Vlaanderen

Het decreet van 28 juni 1985 van de Vlaamse Raad (*B.S.*, 17 september 1985) heeft een aantal belangrijke nieuwigheden ingevoerd inzake de organisatie van de procedure wat de termijnen van toezending en termijnen van uitspraak betreft. De meeste termijnen om beroep in te stellen worden op dertig dagen gebracht, de meeste termijnen om het algemeen of het bijzonder administratief toezicht uit te oefenen worden op vijftig dagen en in sommige gevallen op honderd dagen gebracht. Hier en daar is een gemotiveerde verlenging van de termijn mogelijk. Waar goedkeuring vereist is, wordt de algemene regel dat de ontstentenis van beslissing binnen de voorgeschreven termijn, de stilzwijgende goedkeuring met zich brengt. Dit systeem werd aangevaard tijdens de parlementaire voorbereiding van het decreet.

Ter uitvoering van artikel 23 van het decreet werd bij besluit van de Vlaamse Executieve van 25 september 1985 de vice-gouverneur van Brabant belast met de uitoefening van het administratief toezicht op de gemeenten gelegen in het Nederlands taalgebied van de provincie Brabant met uitzondering van de gemeenten bedoeld in art. 7, tweede lid, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980. Een omzendbrief, bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad van 28 september 1985, verstrekke nadere verduidelijkingen.

W.L.

Milieuvergunning

Het decreet van de Vlaamse Raad van 28 juni 1985 betreffende de milieuvergunning (*B.S.*, 17 september 1985) vervangt voor een deel het algemeen reglement betreffende de arbeidsbescherming (A.R.A.B.) om bepaalde euvels te verhelpen die het A.R.A.B. kenmerken, nl. een te weinig gedifferentieerde aanpak naar gelang omvang en milieubelastend karakter van de vergunningsplichtige inrichting en vooral een gebrek aan coördinatie met andere vergunningen.

Oorspronkelijk was het de bedoeling alle noodzakelijke vergunningen in een enkele milieuvergunning onder te brengen. Hiervan moest worden afgestapt: de procedure betreffende de bouwvergunning verloopt anders dan die van andere vergunningen, terwijl het voor de afvalstoffenvergunning te vroeg was om de integratie in de milieuvergunning te bewerken.

Krachtens het decreet van 28 juni 1985 bestaat de milieuvergunning uit de exploitatievergunning en, zo nodig, de lozingsvergunning. Om dat samengaan te bereiken werd trouwens een artikel 32sexies ingelast in de wet van 26 maart 1971 op de bescherming van de oppervlaktewateren tegen verontreiniging.

Wel is er een coördinatie tussen milieuvergunningen en bouwvergunningen. Bouwvergunning en milieuvergunning blijven naast elkaar bestaan, maar de uitwerking van de ene vergunning wordt opgeschort zolang de andere niet is toe-

gestaan. Bij weigering van een van de vergunningen vervalt ook de andere.

De hinderlijke inrichtingen worden voortaan in drie klassen ingedeeld. De inrichtingen van de derde klasse zijn onderworpen aan de meldingsplicht zodat controle mogelijk blijft.

Voor bepaalde inrichtingen van de eerste klasse kan worden geëist dat een milieueffectrapport (M.E.R.) en/of een veiligheidsrapport (V.R.) wordt voorgelegd vooraleer een vergunning kan worden toegestaan.

Nauwkeurige termijnen worden voorgeschreven i.v.m. de raadpleging, de beslissingen en de uitspraken in beroep. Art. 24, § 1, 5°, van het decreet bepaalt dat beroep kan worden ingesteld door «elke natuurlijke of rechtspersoon die ten gevolge van de vestiging en de exploitatie van de inrichting rechtstreeks hinder kan ondervinden, alsook elke rechtspersoon die zich de bescherming tot doel heeft gesteld van het leefmilieu dat door deze hinder kan worden getroffen».

Het decreet behoeft talrijke uitvoeringsbepalingen die in een enkel ontwerp-uitvoeringsbesluit worden uitgewerkt. Dit ontwerp-uitvoeringsbesluit stuit thans op ernstig verzet vanwege het Vlaams Economisch Verbond, dat stelt dat het de filosofie en de opties van het milieuvergunningsdecreet ondermijnt omdat de bepalingen over M.E.R. en V.R. verder gaan dan de Europese richtlijnen en de korte bindende termijnen van het decreet in de uitvoeringsbesluiten blijkbaar op de helling worden geplaatst (zie «Alarmbel voor milieuvergunningssstelsels», *V.E.V.-snelberichten*, 1986, nr. 12, 1-3).

Een ontleding van het decreet vindt men bij: X, «Milieuvergunningen», *Mededelingen V.B.O.*, 1985, nr. 19, 1847-1849, en Lavrysen, L., «Een eerste kennismaking met het decreet op de milieuvergunning», *Leefmilieu*, 1985, nr. 5, 143-153.

W.L.

Subsidieregeling Nederlandstalig ontwikkelingswerk

Het decreet van de Vlaamse Raad van 25 juni 1985 (*B.S.*, 17 september 1985) is het vijfde in de brede waaier van decreten die werden aangenomen in het kader van het sociaal-cultureel werk dat voorheen grotendeels werd gesubsidieerd op basis van het K.B. van 24 maart 1967. In het advies bij het voorontwerp van decreet heeft de Raad van State heel wat moeite gehad om dit voorontwerp te lokaliseren. Uit de uiteenzetting van de Gemeenschapsminister van Cultuur in de Commissie kan worden afgeleid dat het decreet beoogt:

a. een wettelijke regeling te geven aan een aantal organisaties die nu nog op basis van het K.B. van 24 maart 1967 worden gesubsidieerd;

b. een subsidiesysteem op te bouwen afgestemd op educatieve activiteiten met volwassenen; andere activiteiten worden niet meer gesubsidieerd;

c. het leggen van prioriteiten enerzijds gericht op bijzondere doelgroepen, nl. langdurige zieken, gehandicapten, migranten en laaggeschoolden, en anderzijds gericht op bijzondere problematieken, nl. vrede en mondiale vorming, overgang van arbeid naar niet-arbeid, relatieproblemen en het leefmilieu in het kader van de maatschappelijke verandering.

W.L.

BOEKEN

R. JANVIER, *Arbeidsongevallenverzekering in de lokale en regionale besturen*, Brugge, Die Keure, 1984, 640 blz.

Het voorliggend boek over de juridische aspecten van arbeidsongevallen in lokale en regionale besturen, kwam tot stand in het raam van de samenwerking tussen het departement Rechten van de UIA en het Instituut Administratie-Universiteit, die samen een onderzoeksproject op touw hebben gezet over «Het statuut van het gemeentepersoneel», onder het promotorschap van de professoren W. Lambrechts en J. Van Steenberge.

Het werk biedt een volledige en gedetailleerde studie van de wet van 3 juli 1967 betreffende de schadevergoeding voor arbeidsongevallen en ongevallen op de weg van en naar het werk in de overheidssector (*B.S.*, 10 augustus 1967), zoals nadien gewijzigd. In het eerste en het tweede hoofdstuk wordt het toepassingsgebied *ratione personae* (hoofdstuk 1) en *ratione materiae* (hoofdstuk 2) van deze wet besproken. In het derde hoofdstuk worden de diverse problemen betreffende de schadeloosstelling bij arbeids(weg)ongevallen zeer uitvoerig onderzocht: terugbetaling van de kosten voor geneeskundige verzorging en van de verplaatsingskosten, vergoeding van de tijdelijke en de blijvende arbeidsongeschiktheid, de vergoedingen bij een dodelijk arbeidsongeval. Onder de titel «Burgerlijke aansprakelijkheid» wordt in het vierde hoofdstuk aandacht besteed aan de civielrechtelijke immuniteit van de tewerkstellende overheid en haar personeelsleden, de burgerlijke aansprakelijkheid van de derde die het arbeids(weg)ongeval heeft veroorzaakt, het verbod van cumulatie van de arbeidsongevallenvergoeding met de gemeenrechtelijke schadevergoeding, het optierecht tussen beide soorten vergoedingen, de subrogatie van de tewerkstellende overheid (of haar verzekeraar) die de last van de arbeidsongevallenvergoeding draagt. Het vijfde hoofdstuk is gewijd aan het onderzoek van een aantal processuele vragen (administratieve en gerechtelijke procedure, verjaring, herziening). In het zesde hoofdstuk wordt de verzekering van de arbeidsongevallen behandeld en in het zevende en laatste hoofdstuk, dat werd geschreven met de medewerking van S. Gysen (assistent UIA), wordt het fiscaal regime van de arbeidsongevallenvergoedingen bestudeerd. Als bijlagen zijn in het boek nog opgenomen: de tekst van de basiswet van 3 juli 1967 en van het K.B. van 13 juli 1970 betreffende de toepassing van de arbeidsongevallenregeling op de personeelsleden van de lokale en regionale besturen (*B.S.*, 1 september 1970).

Wat in dit boek opvalt, is in de eerste plaats de volledigheid van de behandeling: men kan zich moeilijk een probleem indenken dat, rechtstreeks of onrechtstreeks, met de arbeidsongevallenregeling in de publieke sector verband houdt, of het komt in dit werk aan bod. Indrukwekkend is ook de volledigheid van de documentatie die in het voetnotenapparaat is verwerkt. Er wordt overvloedig verwezen, niet alleen naar rechtspraak en rechtsleer, maar ook naar de parlementaire voorbereiding en naar administratieve documentatie (omzendbrieven, dienstnota's e.d.m.). De consultatie van het werk zou echter wel gemakkelijker geweest zijn indien deze verwijzingen, in plaats van op het einde van ieder hoofdstuk, onderaan de bladzijde waren aangebracht, maar de korte tijd waarbinnen deze publikatie diende klaar te komen, heeft dit wellicht niet mogelijk gemaakt.

Deze volledigheid van behandeling gaat gepaard met een grondige uitdieping van de stof. Het werk is niet een eenvoudige compilatie van wetgeving, rechtspraak en rechtsleer; de diverse aspecten van de arbeidsongevallenproblematiek worden kritisch geanalyseerd, met een ruime aandacht voor de raakpunten met verschillende rechtstakken: sociaal zekerheidsrecht, administratief recht, arbeidsrecht, aansprakelijkheidsrecht. Moeilijke vragen, zoals de cumulatie met andere soorten vergoedingen, worden niet uit de weg gegaan (blz. 284 e.v. en 341 e.v.). De auteur wijst voorts op een aantal onduidelijkheden in de toepasselijke wetteksten, b.v. het probleem van de eisbaarheid van verwijlinteressen (art. 20bis van de wet van 3 juli 1967), en laat niet na dienaangaande eigen standpunten in te nemen (blz. 287 e.v.). Op sommige punten worden ook voorstellen gedaan tot wijziging of verbetering van de bestaande regeling, b.v. het pleidooi voor een concrete schade-evaluatie bij blijvende invaliditeit (blz. 254 e.v.).

Bijzonder interessant en verdienstelijk is het voortdurend parallelisme dat wordt getrokken tussen de arbeidsongevallenregeling in de particuliere en de publieke sector. In een aantal gevallen is de auteur daartoe overigens genooddaakt, wegens het feit dat de wet van 3 juli 1967 (overheidssector) op verschillende punten verwijst naar de Arbeidsongevallenwet van 10 april 1971 (private sector). Omdat ook gewezen wordt op de verschilpunten tussen deze twee regelingen, is het boek uitgegroeid tot een vergelijkende studie tussen de beide systemen.

Deze grondige theoretische uitdieping van de stof heeft de auteur echter geenszins de praktische toepassing uit het oog doen verliezen. In menig opzicht is dit werk inderdaad ook op de praktijk gericht, niet alleen door het opnemen van een aantal modellen en formulieren, maar evenzeer door het gebruik van een zeer gedetailleerde indeling van de materie, wat de consultatie erg vergemakkelijkt. De hanteerbaarheid had nog kunnen worden verbeterd indien de auteur eveneens gebruik had gemaakt van een systeem van doorlopende randnummering; interne verwijzingen in de tekst zouden heel wat minder gecompliceerd kunnen gebeuren dan thans het geval is, wanneer b.v. dient te worden verwezen naar nr. 1.2.2.2.1.A (blz. 158, voetnoot 86). De praktische bruikbaarheid van het boek zou er ook aan gewonnen hebben indien er tevens een algemene bibliografie en een zaakregister aan waren toegevoegd.

Deze enkele opmerkingen doen evenwel niets af aan de grote verdiensten van dit werk, dat thuis hoort in de bibliotheek van een ieder die, in de publieke én de particuliere sector, met de arbeidsongevallenregeling te maken heeft.

Aloïs Van Oevelen

H. LENAERTS, *Inleiding tot het Sociaal Recht*, derde uitgave, E. Story-Scientia, Gent, 1985, 256 blz.

Het klassiek geworden werk van professor Lenaerts is hiermee aan zijn derde uitgave toe. Heeft de crisis misschien aan het aantal pagina's van deze studie geknaagd, dan is de kwaliteit ervan zeker niet verminderd. Integendeel: «In der Beschränkung zeigt sich der Meister».

Een boek vol fundamentele inzichten. Een must voor al wie ermee nog geen kennis hebben gemaakt.

R.

R.C. CORNELISSEN, *De Europese Verordeningen inzake sociale zekerheid*, Maarten Kluwer's Internationale Uitgeversonderneming, Antwerpen-Apeldoorn, 1985, 283 blz.

Deze ietwat onverwachte maar daarom niet minder verdienstelijke verhandeling verscheen in de nu reeds eerbiedwaardige reeks «Menselijke schade».

De auteur richt zijn onderzoek specifiek op de bijzondere problemen die in E.E.G.-verband rijzen ten aanzien van de coördinatie van de invaliditeitsverzekering en de weduwenverzekering.

Eerst wordt de structuur van die verzekeringen in Nederland en Duitsland grondig geanalyseerd. Die landen zijn inderdaad prototypes met betrekking tot de moeilijkheden die opduiken bij het zoeken naar coördinatieregels voor respectievelijk de zgn. risico-stelsels en de opbouwstelsels inzake sociale zekerheid. Vervolgens wordt de internationale coördinatie getoetst aan de E.E.G.-verordeningen en de jurisprudentie van het Hof van Justitie.

Een verhelderende studie gestoeld op een grote literatuurkennis.

R.R.

BERICHTEN

Vennootschapsrecht — Studieavond CBR Antwerpen

Het CBR — Centrum voor beroepsvervolmaking in de rechten van de UIA — organiseert in samenwerking met de Balie te Antwerpen een tweede studie-avond op 26 mei. Prof. dr. H. Braeckmans spreekt over recente ontwikkelingen in het vennootschapsrecht.

Een panel, waaraan notaris Ch. Sluyts, notaris J. Van Bael en prof. H. Swennen hun medewerking verlenen, beantwoordt de vragen.

Deze studie-avond vindt plaats in de kleine aula van de UIA te 20 uur. Inlichtingen: CBR, departement rechten UIA, Universiteitsplein 1, 2610 Wilrijk, tel. 03/628.25.28, toestel 431.

Oprichting Nederlandse Vereniging voor informatica en recht

Op woensdag 4 juni 1986 vindt in de senaatszaal van het Academiegebouw van de Rijksuniversiteit Utrecht de oprichtingsvergadering en eerste bijeenkomst plaats van de Nederlandse Vereniging voor Informatica en Recht.

De vereniging heeft als doel de ontwikkeling van het vakgebied informatica en recht te bevorderen. De activiteiten zullen enerzijds betrekking hebben op de juridische aspecten van het toepassen van de informatica: het informaticarecht. Nieuwe vragen rond de bescherming van persoonsgegevens, bescherming van software en chips en de rol van het strafrecht bij computermisdaad komen aan de orde. Ook de betekenis van de informatica voor rechtspraktijk en rechtswetenschap (de juridische informatica) zal worden onderzocht: juridische databanken, expertsystemen en andere geavanceerde toepassingen van juridische automatisering.

Jaarlijks zal de vereniging een aantal bijeenkomsten organiseren. Aan de hand van preadviezen zal de wisselwerking tussen informatica en recht ter sprake komen. Voorts zullen studietoelagen in het leven worden geroepen. Samenwerking met zusterverenigingen in o.m. Frankrijk, Duitsland en België wordt nagestreefd.

Tijdens de eerste bijeenkomst van de vereniging houdt prof. dr. G.P.V. Vandenbergh, hoogleraar Informatica en Recht aan de Vrije Universiteit te Amsterdam, een inleiding over de juridische aspecten van het elektronisch betalingsverkeer in het licht van de in Nederland gestarte experimenten met deze vorm van betalen. Tevens komt de ontwikkeling rond juridische expertsystemen aan de orde.

Belangstellenden kunnen zich voor nadere informatie wenden tot de secretaris van de vereniging: mr. drs. C. Stuurman, Sectie Informatica en Recht Juridische Faculteit VU, Postbus 7161, 1007 MC Amsterdam, tel. 020-5484668.

Studiecentrum voor het financieelrecht te Antwerpen

Op donderdag 29 mei 1986 te 17u30, houdt de heer dr. Herman Braeckmans, professor handels-economisch en financieel recht Universiteit Antwerpen (U.I.A.) een voordracht met als thema: «Internationale bankkredieten: actuele beschouwingen».

De vergaderingen die wordt ingeleid door de heer Lucien Dorny, vindt plaats in de lokalen van de Paribas Bank, Meir 85, Antwerpen en wordt gevolgd door een receptie.

ERRATA

Taalgebruik in gerechtszaken 1980-1985

De voetnoten 38 en 39 onder de bijdrage van Leo Lindemans, Taalgebruik in gerechtszaken 1980-1985, (R.W. 1985-86, 2265 e.v.) moeten als volgt verbeterd worden:

38, A.P.R., o.c., nr. 112

39, Rb. Brussel, 7e k., 30 dec. 1976, inzake nr. 54.765 Burton /S.A. l'Escaut, *onuitgeg.*; Vred. Sint-Gillis 27 sept. 1983, R.W. 1983-84, 2257.

TIJDSCHRIFTEN

Nederlands Juristenblad, 1985

nr. 33, 28 september

Hirsch Ballin, E.M.H., De invloed van automatisering op het juridisch werk; Kamstra, O.W.M., Juridische expertsystemen. De volgende mijlpaal; Wiemans, F.P.E., De Graaf, F., en Van den Hoven van Genderen, R., Onderwijs en onderzoek op het gebied van computer en recht in Nederland; Rechtspraak (Hof van Justi-

tie EG en Hoge Raad, civiele kamer en strafkamer); X., Wetgeving; X., Berichten: Justitiebegroting 1986: Algemeen, Wetgeving; Vreemdelingenzaken en Gevangeniswezen; Rechtspleging en Rechtshulp; Stichting Toegankelijkheid Wetgeving en Rechtspraak.

Weekblad voor privaatrecht, notariaat en registratie, 1985

6-13 juli

Pabbruwe, H.J., De achtergestelde geldlening; Hammerstein, A., Misverstanden rond een boekbespreking; Van Schellen, J., Naschrift; Minkenhof, A.A.L., Overzicht der Nederlandse rechtspraak. Familierecht 1981-1985.

10-17 juli

Dortmond, P.J., De veranderlijkheid van een beleggingsmaatschappij met veranderlijk kapitaal; Minkenhof, A.A.L., Overzicht der Nederlandse Rechtspraak. Familierecht 1981-1985.

3-10 augustus

Vriesendorp, R.D., Voorbehoud van pandrecht of voorbehoud van eigendom?; Minkenhof, A.A.L., Overzicht der Nederlandse Rechtspraak. Familierecht 1981-1985.

17-24 augustus

Houtappel, J.C., Bewaring van saldotoegod (art. 1751 B.W. en giraal geld); Linders, J.H., Recente rechtspraak. Belastingrecht, eerste halfjaar 1985.

31 augustus-7 september

Beckman, H., Het vernieuwde jaarrekeningenrecht; Van Mourik, M.J.A., De maatschappij heeft als samenlevingscontract het loodje gelegd; Holtman, R.J., Lijdelijkheid en wanprestatie; Sloet-Van Cranenburgh, M.L., Erfgenamen of deelgerechtigden; De Vries, W.G., Recente rechtspraak.

14 september

Santen, A.H.M., Bescherming van kopers van woningen; Feteris, M.W.C., Vergrijzing en verjonging per vonnis; Wiegman, P.A.M., Veiling ex art. 1223, lid 2, B.W. en levering aan een ander dan de koper in de veiling, Van Velten, A.A., Boekbespreking «De levering van onroerend goed: vijf opstellen over de overdracht van onroerend goed vanaf het Romeinse recht tot het NBW». Stichting tot bevordering der notariële wetenschap.

21 september,

Van Vliet, J., Toetsing van commissarisbenoemingen door de Ondernemingskamer; Zaman, D.F.M.N., De uiterste wil op video: een toekomstbeeld; Wiegman, P.A.M., Veiling ex art. 1223, lid 2, B.W. en levering aan een ander dan de koper in de veiling, dupliek; De Bos, T., Automatisering; Schoordijk, H.C.F., Boekbespreking «Voorrechten en retentierecht» door J.S. Fesevur.

28 september

Van Vliet, J., Toetsing van commissarisbenoemingen door de Ondernemingskamer; Rutgers, G.R., en Feenstra, A.J., Recente rechtspraak. Het Piscator-arrest.

5 oktober

De Memorie van Antwoord op de Invoeringswet boeken 3, 5 en 6 (wijziging van boek 3) en aanverwante wetgevingsstukken (onder redactie van B.W.M. Nieskens-Isphording en Schoordijk, H.C.F.; Schoordijk, H.C.F., Boekbespreking «Burenrecht».

S.E.W., 1985

nr. 7-8 juli-augustus

Smits, R., Bancaire dienstverlening over de grenzen; een Europees perspectief; Braeckmans, H., Nieuw ondernemingsrecht in België; Brouwer, O.W., Vrijheid van dienstverlening; Akyurek-Kievits, H.E., noot onder H.v.J., 7 juni 1983 (nietigverklaring van beschikking van de Commissie m.b.t. art. 85 E.E.G.); Van Empel, M., noot onder H.v.J., 10 juli 1984 (uitlegging van art. 30 E.E.G., kwantitatieve invoerbepaling); Slot, P.J., noot onder Raad van State, 3 januari 1985 (Destructiewet, verlening of weigering van een uitvoervergunning).